

આસ વલ્લભરામના શીષ્યકૃત

III
1924

અથ શ્રી

પાંડવાશ્વમેધ.

રચનાર.

આસ દુરગાશંકર આદિતરામ

સુકામ. નાર.

છાપી પ્રસિદ્ધ કર્તા

બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ

હે. સીચીરોડ બાલાહરમાન-અમદાવાદ.

(સર્વ હક સ્વાધીન રાખ્યા છે.)

આવૃત્તી ૧ લી.

પ્રત ૨૦૦૦.

અમદાવાદ-સાહુર વનમાળી વાંકાની યોગમાં પટેલ હરિભાઈ

દલપતશામી પોતાના " અ-થોરાય " પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં અપ્પે.

સંવત. ૧૯૮૦

સને. ૧૯૨૪

કિંમત રૂ. ૦-૮-૦

૧૧૫૮૩

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ રજીસ્ટ્રાર
૧૧૫૮૩

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કોપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૧૫૮૩ . વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ પાંડિતીજીનાં

વિષય ૬ - : ૪

પાંડવાશ્વમેધ.

॥ શ્રી ગણેશાય નમઃ ॥ અથ અશ્વમેધ પર્વ પ્રારંભ્યતે ॥ ॥ રામ સામેરી ॥ શંભુ સુત ગુરુ સરસ્વતી તેને પુણ લાગું પાય; ઇષ્ટદેવ ઇશ્વરને ભજતા પ્રાશ્વીત સર્વે જાય. ૧ અશ્વમેધની કથા વખાણું પાવન પુન્ય પવીત્ર; સાંભળતાં સુખ પામે પ્રાણી પાંડવનું ચરીત્ર. ૨ વૈશમપાયન મુની-વર કેહે તું સુણ જનમેજયરાય; વાણમેધ સુણ્યાથી કોટીક હત્યાઓ પળાય. ૩ જ્ય મુનિને ભારદ્વાજે તો પ્રશ્ન પુછીયું એક; યુધિષ્ઠીરે યજ્ઞ કર્યો કયમ તેનો કહો વીવેક. ૪ ત્યારે જ્ય મુની રાજ થઈને બોલ્યા તેણે ઠાર; ભારદ્વાજને કેવા લાગ્યા યજ્ઞ કથા વીસ્તાર. ૫ પાંડવ ગાદી ઉપર બેઠા વળતી વીત્યો માસ; એટલે યુદ્ધની વાત સાંભરી ધર્મ થયા ઉદાસ. ૬ એવામાં ત્યાં વ્યાસ પધાર્યા જ્ઞાની એ કહેવાય; તેને જોઈ યુધિષ્ઠીર હરખ્યા પુણ લાગ્યા પાય. ૭ પછી ભુપતી કે ભણે પધાર્યા વ્યાસ તમે નીરવાણુ; ઇશ્વર કેરા અંશ તમે છો શાસ્ત્ર સકળના જાણુ. ૮ કુળનો નાશ કર્યો મેં મુનીવર ગુરુ માર્યા નીરધાર, તે પાપે હું વીકળ થયો છું શાન્તિ વળે નહી સાર. ૯ મોટે ખેદ મોટે એવો કંઈ બતલાવો ઉપાય; જે તે રીતે શાન્તિ ઉપજે પ્રાશ્વીત સર્વ પળાય. ૧૦ એવું સુણી વ્યાસ કહે હયમેધ કરો આવાર; તેણે કરીને શાન્તિ થાશે મોક્ષ પમાશે સાર. ૧૧ ત્યારે ધર્મ કુંવર તો કહે છે સાંભળોને રૂપીરાય; અશ્વમેધમાં શુંશું જોઈએ તેનો કહો મહીમાય. ૧૨ વ્યાસ કહે એ યજ્ઞ કર્યો તો મરતે ભુપાળ; સો સો મણ સોનું આપ્યુંતું બ્રાહ્મણને તે કાળ. ૧૩ દાંજથી ઉચકાયું નહીં તેતો પડ્યું મુક્યું સાર; હજી સુધી હીમાલયમાં તે પડ્યું રહ્યું નીરધાર. ૧૪ વરૂણ વીશે તો બ્રાહ્મણ જોઈએ નીશ્ચે વીશે હજાર; તેને કેટલી દક્ષણા દેવી તેનો સુણ વીસ્તાર. ૧૫ સો મણ કુંદન સોનું ને વળી સો વીધાં વસુ-ધાય; સહસ્ર ગાયને ગામ એક ત્યમ અશ્વ એહ કહેવાય. ૧૬ બાજઠ લોટા આસન દીવી ગૌમુખી શણગાર; એવી રીતે અકેકાને આપવું તેણે ઠાર. ૧૭ હયતો પાંચ કલ્યાણી જોઈએ સ્વેત શરીરે હોય; પીત પીછડું નીલ-ભાળને રક્તાવર્ણ મહી સોય. ૧૮ સ્યામ કણને બોડ વીનાનો તેતો શ્રેષ્ઠ

કહેવાય; એક વરસ તેને પાણીને પછી મુકવો કરવાય. ૧૯ સુવર્ણપુત્ર તેને શીર બાંધવું લખ્યું તેમાં સાર; બાપા હોતો અશ્વ બાંધજે ક્ષત્રીના કુમાર. ૨૦ ચૈત્ર શુદ્ધ પુતમને દીવસે છોડવો તે કેકાંણ; તેના રક્ષણ માટે થોડા મોકલવા નીરવાણ. ૨૧ મારગમાં મળમુત્ર કરે જાય જ્યાં જ્યાં એ તો ખાર; ત્યાં ત્યાં હોમ કરી જમાડવા બ્રાહ્મણ એક હજાર. ૨૨ એવું સાંભળી ધર્મ બોલીયા અશ્વ હશે એ ક્યાંય; તેનો વ્યાસ તમે બતલાવો દુત મોકલું ત્યાંય ૨૩ ત્યારે મુત્રી કહે વાળ એ છે ભદ્રાવતીપુર માંય; યૌવનાશ્વ નામે ત્યાં નૃપતિ તેણે આણ્યો ત્યાંય. ૨૪ એ રાજાને પુત્ર એક છે સુબળ નામે સાર; તેનો હય માગ્યો નહી આપે બળવંતો અપાર. ૨૫ તે માટે તેડાવો તમે પ્રથમ બ્રહ્મવરાય; તેની કૃપાએ કરીને મહત કામ આ થાય. ૨૬ એવું કહીને વ્યાસ પધાર્યા મુણ જનમેજયરાય; ત્યાર પછી ધર્મ સંભારયા કૃષ્ણચંદ્ર મહાકાય. ૨૭ તે વેળા ત્રીકમળ આવ્યા અરણ્ય સુણી તે દીશ; તેને દેખી બુધીદીરે નામ્યું નીશ્વે શીશ. ૨૮ વિશ્વંસર કહેવાને લાગ્યા વળતિ તેણે ધર; આજ ઉદ્ધારી કેમ થયા છો પાંડુના કુમાર. ૨૯ ત્યારે કુતાસુત કહે કરવો અસ્ત્રમેધ મહારાજ; તે કારણ ચીંતાપ્રગટી છે સત્ય કહું છું આજ. ૩૦ ભદ્રાવતીથી અશ્વ લાવવો જીતી તે ભુપાળ; તે માટે હું કેને મોકલું બતલાવો દયાળ. ૩૧ સાંભળીને શ્રી કૃષ્ણ બોલીયા પ્રમન થઈ તે ઠાર; હય લેવાને માટે મોકલો ભીમને કર્ણ કુમાર. ૩૨ તેની જોડે ગોદારગચ્છના મુતને કરો આજ્ઞાય; તેથી કામ થશે આ વખતે હય નિશ્ચે પ્રમાય ૩૩ એવું કહી એક દિન રહીને ચાલ્યા વિશ્વાધાર; દ્વારમતિમાં આવ્યા તેતો ભુવનતણા કીરતાર. ૩૪ તે પુઠે ભુપે બો લાવ્યો ભીમસેનને પાસ; મેઘવરણ ને ત્રશકેતુ વળી તેડયા તેહ પ્રકાશ. ૩૫ તે ત્રણેને હય આણવાની આપી ત્યાં આજ્ઞાય; એટલે તે તત્તુર થઈ ચાલ્યા સેના લેઈ તદ્દાય. ૩૬ થોડી મુદતમાં આવ્યા તેતો ભદ્રાવતિમાં સાર; ભાગોળે ઉભા રહીને પછી કરતા મન વિચાર. ૩૭ ॥ વલણ ॥ એટલે પાવા આવીયા અશ્વને રક્ષક જનરે; દુરગો કહે ત્યારે કરી માયા રાક્ષસી તનરેરેરે. ઇતી શ્રીપાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીર-ચીતે મહાભારતાંતર ગત અશ્વમેધપર્ણી વ્યાસેન ધર્મસ્ય યજ્ઞ પ્રદેશ કૃતો નામ પ્રથમો અધ્યાયઃ ॥ ૧ ॥

કડવું ૨ જી.

॥ રાગ માઝ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વચન, સુણો સત્યવાદી નૃપ
તન; મેઘવલ્લુ કરી ત્યાંનો માયા, ચારે દીશા કેરા વાયુ વાયા. ૧ થયો
વંટાળીઓ દુખદાઢ, રખવાળની આંખો પુરાઈ; ત્યારે અસ્વને ઉપાડી
લીધો. વ્રક્ષ ઝાડીમાં સંતાડી દીધો. ૨ થયો પ્રકાશ વળતિ જ્યારે, સુખ્યું
તે સમે મર્વને ત્યારે; અશ્વ દીકા નહીં તેણે ઠાર, ત્યારે સેવક કંપ્યા અપાર.
૩ કહી રાજને આવીને વાત, અશ્વ ખોવાયા કેરી સાક્ષાત; કોઈ દેશના
ક્ષત્રી કુમાર, આવ્યા ત્રણ જણા આગે ડાગ. ૪ તસ્કર જેવાં છે તેનાં
આચળ, તેણે નિશ્ચ કર્યો અશ્વ હર્ષ; એવી વાત સુણી જેઠ વારે, યૌવ-
નાશ્વ કોપે ચઢયા ત્યારે. ૫ આપી સૈન્યાને આજ્ઞા તે વાર. થયા લડવાને
મોટે તૈયાર; સુખળસેન તે રાયનો તન, ચઢ્યા સંગ્રામે હરખીને મન.
૬ ગાળે દુંદુભી ગોમુખ ત્યાંય, અશ્વ વિછળે ફેજની માંય; સૌર સૈન્યમાં
સખળો થાય, શંખ નાદનો શબ્દ પુરાય. ૭ મોટા મહત્તર ચાલે તે માંય,
૨થ પાલખીઓ શોભે ત્યાંય; દળ વાદળ પ્રગટયું પુર જાણે અટ્ટી થશે
ચકચુર. ૮ કોઈ ચોદા ઉઠાં માથે માત્રે, પગ પાળા પ્રથ્વીપર ચાલે; ધૈર્યો
આયુદ્ધ સર્વે પ્રકાશ ખીલ્યો તરવારેનો ત્યાંનો કાસ. ૯ સીંહ નાદ કરે
સઉ શુર, માઝ રાગ આજાપેરે પુર; સૈન્ય એ રીતે રાયનું ચાલ્યું; ત્યારે
લોભીનુ મંડળ હાલ્યું. ૧૦ યૌવનાસ્વ આવ્યા નય્ર ખાર, ત્રણ જણા
ઉભા તેણે ઠાર; કર્ણ પુત્ર સુખળસેન, યૌવનાસ્વ સામો ભીમસેન. ૧૧
એમ બીર થયા ખળવાન, સિંહનાદ કર્યો તેણે સ્થાન; સામાસામી મારે
ખડુ બાણ, ગદા વાત કરે નિરવાણ. ૧૨ સુખળસેન કહે છે કણ તન,
અહ્યા સાંભળ માઝ વચન. તારા ભાપને પાંડવે માર્યો. ચંદ્રકેતુને મણમાં
વિદ્યો. ૧૩ તેનું કરવાને આવ્યો છું કાળ, નથી આવતી લંપટ લાજ;
એવાં સુણી સુખળતાં વચન, પછી બોલ્યો કરણ કેસે તન. ૧૪ અહ્યા
ભુવજ દીસે તું છેક; નથી સમજણ વિશે વિવેક; પાંચ પાંડવ છે શીવ-
રૂપ, જેણે જળ્યા ભુખંડળ ભુપ. ૧૫ થયા સારથી મહકુંભાર, આપી
સુખદ્રા જૈન તે ઠાર; તેને હાથે મુવા મારા તાન, તેથી મુકિત પામ્યા છે
મખ્યાત. ૧૬ નેમાં શું તે મુને મેણું દીધું, એવું કહીને બાણજ લીધું;
સુખ્યું સ્થાયક તે નીરખાર, વાચું સુખળને તેણે ઠાર. ૧૭ ત્યારે સુખળ

કોપ્યો અપાર, કરવા માંડ્યો સૈન્યાનો સંહાર; મેઘવર્ણુ ચઢ્યો છે આકાશ,
નાંખે પર્વત મોટા પ્રકાશ. ૧૮ કરે ચુરણુ તે નૃપ તંન, વજ્રખાણુ મુકી
બળવંન; વ્રક્ષકેતુએ મુક્યું શીવાસ્ત્ર, નૃપ તંને મુક્યું નારાચાસ્ત્ર. ૧૯
પછી કર્ણના પુત્રે તે ઠાર, નાગપાસ મુક્યું નીરધાર; ક્રીધી સૈન્યાની બંધન
કાય, સર્પ સર્વેને અંગે વીંટાય. ૨૦ ત્યારે મુકી ગરૂડાસ્ત્ર બાણ, ગાંજ્યો
સુબળ ત્યાં નીરવાણ; છોડ્યું સૈન્યાનું બંધન સાર, ત્યારે કર્ણ પુત્રે તેણી
વાર. ૨૧ અર્ધચંદ્ર મુક્યો શરભારે, વાજ્યો સુબળને તેહ વારે; તેથી
મુઠ્ઠી પામ્યો નૃપ બાળ, પડ્યો પ્રથ્વી ઉપર તે કાળ. ૨૨ હવે ભીમને
ભુપતી જેહ, વઢે બેઉ જણા ઘણું તેહ; ગદા યુદ્ધ કરે છે વિશાળ, મારે
કુદીને તેતો કરાળ. ૨૩ કંપે મેદીની ચર્ણુ પ્રતાપ, ગદાએ ગદા આથડે
આપ; બેઉ સૈન્ય લડે છે અપાર; ઘણા યોદ્ધા મુવા તણે ઠાર. ૨૪ ચાલી
શોણીતની સરીતાય, તેમાં કાપેલાં શીશ તણાય; યૌવનાશ્વે ગદા ઘણી
મારી, કર્યો ભીમને શીથળ ભારી. ૨૫ ત્યારે વ્રશકેતુ આવ્યો તે ઠાર,
ભુપતિના સામે નિરધાર; તેને જેઠ કોપ્યો ઘણું રાય, ધર્મ ધનુષ્ય બાણ
તદાય. ૨૬ મુક્યાં અમણીત બાણ તે વાર, કર્યો સૈન્યા તણે ત્યાં સંહાર;
મેઘવર્ણુને ઉડાડ્યો સાર, જેથી જઈ પડ્યો જોજન બાર. ૨૭ કરણ પુત્રને
વીંધ્યા તે દીશ, છેદ્યુ સારથી કેરૂંજ શીશ; માર્યા અસ્ત્રને છેદ્યુંજ આપ,
ત્યારે પામ્યો કુંવર પરીતાપ. ૨૮ પછી લીધું પીળું આપ ભારી, અન્ય
રથમાં બેઠો ગર્વ ધારી; શર વ્રષ્ટી કરી ત્યાં અપાર, જાણે પરજન્યની પડે
ધાર. ૨૯ ભેદી ભુપતીની સઉ કાય, રથ ઉપરતો ન ટકાય; વ્રશ કેતુએ
વાજ્યો છે ઘાણ, પાડ્યું ફાંજની માંચ બંગાણ. ૩૦ મુગટ ઉડાડ્યો મા-
થાનો જ્યારે, યૌવનાશ્વે કોપ્યો ઘણું ત્યારે, જાણ્યું આવસે આ વેળા
અંત, એવો ત્રાસ પામ્યા બળવંત. ૩૧ પછી ઓચરયા ભુપ વચંન,
કરણ પુત્ર તને ધન્ય ધન્ય; આજ જીત્યો તેં મુજને વીર, યુદ્ધ બંધ કરો
હવે ધીર. ૩૨ તારી પાસે માગુ મુકી માન, આપ મુજને જીવત દાન;
વળી એટલે મુરછા તે વાર, સુબળસેન તણી નીરધાર. ૩૩ પછી સર્વને
તેડીને રાય, યૌવનાસ્વ આવ્યા પુરમાંય; કર્યો ભુપતીએ પરાણા આર,
રાખ્યા ત્રણ દિવસ તે ઠાર. ૩૪ આપ્યો અસ્ત્ર અનોપમ સાર, તેની
સંઘાતે ભેટ અપાર; પછી પોતાનો લેઈ પરીવાર, થયા ભીમની સાથે

તૈયાર. ૩૫ આઠ્યા હસ્તિનાપુરની માંય, યુધિષ્ઠીર હતા નૃપ ત્યાંય; મળ્યા સરવે ધર્મને જ્યારે, થયો જયજય તો તેણી વારે. ૩૬ યૌવનાસ્વે કર્યો છે પ્રણામ, રહ્યા ત્યાર પછી તેણે ઠામ; નિત્ય આનંદમાં દીન જાય, કરે યજ્ઞ ગોષ્ઠીની કથાય. ૩૭ ॥ વલણ ॥ એ રીને હય આણીયો વરત્યો જ્જેકારરે; દુરગો કહે પછી સાંભર્યા ધર્મને ધરણી ધારરેરેરે. ૩૮ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દ્વરગાશંકર વિરચીતે મહાભારત્યાંતર ગત અસ્વ-મેધ પર્વણી અસ્વઆનીતો જામ દ્વીતીયો અધ્યાય ॥ ૨ ॥

કડવું ૩ બું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા સુણ સતવાદી રાય; અસ્વને આણી બાંધ્યો પુઠે આનંદમાં દીન જાય. ૧ ત્યાર પછી ત્યાં શું નિપજ્યું તેનો કહું વિસ્તાર; યુધિષ્ઠરે તેડ્યા વળતી મુનીવર મોટા સાર. ૨ તે સર્વેને રેહેવા માટે આપ્યો એક મુકામ; ખાનપાન પહોંચાડે તેને રૂચી માફક અભીરામ. ૩ તે પુઠે વાયુજને મોકલી તેડ્યા શ્રી ભગ-વાન; તેતો નીજ પરીવાર લેઇને આઠ્યા તેણે સ્થાન. ૪ યુધિષ્ઠીરે આપ્યો ત્યારે રેહેવા મેહેલ વિશાળ; તેમાં શ્રીજી ઉતર્યા પોતે પાંડવના પ્રતિપાળ. ૫ ત્યાં રહીને આનંદ કરે છે પુરણ બ્રહ્મ અવતાર; એવામાં ભોમસેનને કેહે છે ત્રીકમ કેરી નાર. ૬ અસ્વતણી પુજા કરવી છે અમારે રાજન; તે માટે તમે બારણે કાઢો કુંતા કેરા તન. ૭ એવું સાંભળી ઘોડાને તો ભીમે કાઢ્યો બહાર, ચોક વચ્ચે લાવીને બાંધ્યો યજ્ઞતણો તોખાર. ૮ તેની પુજા કરવા બેઠી કૃષ્ણ તણિ અબળાય; ધામ્ય રૂપી ત્યાં મંત્ર ભણે છે આનંદ ઓચ્છવ થાય. ૯ એવામાં એક દૈત્ય આવીયો અનુશાલ્વ બળવાન; તેણે માયા કરીને હરીયો ઘોડો તેણે સ્થાન. ૧૦ વનિતા વિ-સ્મય પામી ત્યાંતો વરત્યો હાહાકાર; ધર્મરાયને ખબર થઇ કે આઠ્યા તેણે ઠાર. ૧૧ ધીરજ રાખી પુછ્યું તેમણે શ્રી હરીને તે કાળ; અરે પ્રભુ આ કોણે હરીયો વાજી દીન દયાળ. ૧૨ ત્યારે કૃષ્ણ કહે મેં ઓળખ્યો અસ્વનો તસ્કર આજ; અનુશાલ્વ પાપીએ હરીયો મુંજ માટે મહારાજ. ૧૩ તે માટે ચીંતા છોડી લેા ભુવતી આણે ઠાર; હું તો યુદ્ધ કરીને લાવીશ યજ્ઞ તણો તોખાર. ૧૪ પછી પોતાની ક્રોધમાં બોલ્યા ઉચ્ચ સ્વરથી ઇશ; શુરો હોય તે લેવા જાઓ વાજી આણે દીશ. ૧૫ એવું સાંભળી

ઉઠ્યો ત્યાંતો રૂઢમણીનો તન; પ્રભુને પાથે નમીને ચાલ્યો પોતે પ્રદ્યુમ્ન. ૧૬ ॥ દોહરો ॥ મનમથ રથમાં બેસીને લડવા માટે જાય, તેની પુટે આલાત જાદવની સેનાય. ૧૭ ॥ રાગ ૩૩ ॥ આઠ્યો કૃષ્ણ કુંવર રણ-
 માંય; ત્યારે દીકો દનુજને ત્યાંય; પછી બોલીયો ચદ્રકાશોર, અલ્યા ઉઘો રહેને તું ચોર. ૧૮ એવું સુણ્યુ અસુરે જોવારે, બોલ્યો મર્જના કરીને ત્યારે; અલ્યા રાંડના કામી અજાણ, શીદ બોવાને આવીયો પ્રાણ. ૧૯
 એવું સુણ્યુ પ્રદ્યુમ્નને સાર, ત્યારે ચાપનો કાપો ટંકાર; મુક્યું હત્ય ઉપર બાણ, નારાચાસ નામે નીરવાણ ૨૦ છેત્યું આવતું પાપીએ એહ, પછી કેપે અહ્યો હત્ય નેહ; વાયુ બાણ મુકી બળ દાખ્યો કૃષ્ણ યુવને નયમાં નાંખ્યો. ૨૧ પડ્યો સભા વિશે આવી બાળ, ધોર મુછી પામી વતલાળ; ત્યારે કૃષ્ણે ઉઠીને સાક્ષાત, મારી મુતેલા મુતને લાત. ૨૨ કહ્યું કુષ્ઠ તું અહીં થકી જાને, પેહેરી કંચુકાને ગીત ગાને; તારૂં દેખાડીશ નહીં મુખ, થયો યુદ્ધ વિશે તું વિમુખ. ૨૩ પછી પોતે થયા ત્યાં તૈયાર. યુદ્ધ કરવાને નંદકુમાર; આઠ્યા રણમાંતો શ્રી ભગવાન, રથ સામો રાખ્યો તેણે સ્થાન. ૨૪ પછી હત્યને કેહ રણછોડ, આજ પહોંચાકું તારા હું કોડ; એવું કહીને ચડવ્યું કોડકંડ, શરવટી કરે છે અખંડ. ૨૫ મરને ગુર્જ મદા રણમાંય, વાગે લોખર ત્રીશુળ ત્યાંય. જાળે કુંદુબી ને રણતુર, રણું ઉઠી ઢંકાયો છે સુર. ૨૬ સામ્રાસામી ત્યાં સાચક છુટે, તેથી ચોદાઓનાં ગાત્ર તુટે, અનુસાલવ મારે શર ચોટ. થયો તે થકી બાણનો કોટ. ૨૭ વાળ્યો કૃષ્ણની સેનાનો ધાણ, થયો ધૂધળો તે વેળા બાણ; પછી કોપ કર્યો ધણું રાય, અર્ધઅર્ધ અલ્લવ્યું તદાય. ૨૮ મારું દનુજે કૃષ્ણને નેહ, વાચું આવી તેણે ભેલો દેહ, ઉડ્યા આકાશે દીન દયાળ, પડ્યા સભા વિશે વિસ્વપાળ. ૨૯ મુત્તા મુછી પામી પ્રભુ જ્યારે, હાહાકાર થયો છે તે વારે; મુત્તા દખીને દેવકી તન, સત્યભામ્મતો બોલ્યાં વચન. ૩૦ અરે કંથ છો કાચર તમો, અલ્યા વાસીને રાખીએ અમે; તોય સંગ્રામમાં તમે જાઓ, પડે માર ત્યારે નાશી આતે. ૩૧ મિથ્યાયુવને માણજ લાત, બોયો ભાર તમે જગતાત; તમે પેહેરો અમારાંજ વજ્ર, આપો આ વેળા અમને રાત્ર. ૩૨ તમે નારી અર્ધ કાઠો લાજ, અમે છતીએ શતરૂને આજ; એનાં મુણિ મિયામાં વચન,

હસ્યા પ્રભુ ઉઘાડી લેવ્યન. ૩૩ સુણે શ્રોતા તમે નીરધાર, હસી હાર્યો
તેનો તો પ્રકાર; અનુશાસ્ત્રે કર્યું અનુષ્ઠાન, આગ્યું શીવની પાસે વરદાન.
૩૪ મુને જીતે નહીં જહવરાય, તેને હાર્યે ન કત્યુ પમાય; માટે મુછી
પાસેથી વળસજ, એ તો રાખ્યા શીવની લાજ. ૩૫ ઉડી બેઠા થયા હસી
જ્યારે, પ્રશકેતુ બોલ્યો તેહવારે; સુણે જહવ નાથ કૃપાળ, અનુશાસ્ત્રને
લાલું આ કાળ. ૩૬ એક પરોરમાં બે ન લાલું, તોનો સ્વાનની વિષાજ
ખાલું; બ્રહ્મહત્યાદિ પાપ જે થાય, મારે માથે ના લાલું જે રાય. ૩૭
ત્યારે આજ્ઞા આપી ધર્મે ત્યાંય, ચાલ્યો કર્ણકુંવર રણમાં; સેના સંગાથે
લીધી છે ભારી; તેમાં મુખ્ય શોભે ગદાધારી. ૩૮ પ્રશકેતુને વાયુકુમાર,
આવ્યા અસુર છે તેણે ધાર; ત્યારે દૈત્યે કર્યો સિંહનાદ, પછી ભીમને
કેહે તણિ સાદ. ૩૯ અલના જાડીયા અડી થકી નાશ, હોય જીવ્યાની
જે તારે આશ; એવું કહીને મુક્યં નારાય, વિંધ્યો વાયુ કુમારને સાય.
૪૦ બાંણ ઉપર ચઢાવી ત્યાંય, નાંખ્યો ભીમને ત્ર્યંબકી માંય; ત્યારે કર્ણ-
પુત્રે તેણિવાર, માર્યા દૈત્યને બાણ અપાર. ૪૧ અનુશાસ્ત્રનો સારથી
જેહ, માયો ક્રોધ કરી વળી તેહ; અસ્ત્ર મણી પમાડ્યા તે ધર, રથ ઉરા-
ડ્યો આકાશે સાર. ૪૨ અનુશાસ્ત્ર જેહ એવું કામ, બેઠો બીજા રથમાં
તે કામ; કર્યું કોડડ મંડળાકાર, શક્તિ મંત્રીને મુકી તે ધર. ૪૩ જેના
તેજ તણે નહીં પાર, કોટી વિદ્યુતનો ચળકાર; વાગી કર્ણ કુંવરને એહ,
તેથી મુછી પામ્યો ત્રિર તેહ. ૪૪ વળી શાતા ઘટીકાએ જ્યારે, થણે
ક્રોધ કર્યો તે વારે; પછી બ્રહ્માશ્રનો શર સાંધ્યો, અનુશાસ્ત્રને તે થકી
ખાંધ્યો. ૪૫ વરત્યો તે સમે જે જે કાર, વાગ્યાં વાજાં જીતનાં માર;
પછી સુર્ય સુત સુત માલ્યો, અનુશાસ્ત્રનો ચોટતો બાલ્યો. ૪૬ લીધો
લટકતો તેણે ધર, આવ્યો ત્ર્યંબકી કર્ણ કુંમાર; અસ્ત્રચક્ષ્ણો લેખને સંગ,
નમ્યો ભુવને આણી ઉમંગ. ૪૭ ॥ વલણ ॥ પ્રશકેતુ વિજય કરી આવી
લાગ્યો પાસે, દુર્ગો કહે તેહ દેખીને સર્વે વિસ્મય થાયરેરે. ૪૮ ઇતી શ્રી
પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરભાશંકર વિરચીને મહામારથાંતર ગત અસ્ત્રમેધ
પર્વણી પ્રશકેતુના અનુશાસ્ત્ર વિજીતો નામ ત્રિતિયો અધ્યાય.

કડવું ૪ થું.

॥ રાગ સામેરી ॥ શ્રી કૃષ્ણે તે વેળા વખાણ્યો કર્ણ કુંવરને માર.

ધન્ય ધન્ય તુજ માતપીતાને ધન્ય તને નિરધાર. ૧ હમારી તેં લગ્ન
 રાખી યુદ્ધ કરી આ વાર; અનુશાસને છતી આણ્યો સ્યામ કરણુ તોખાર.
 ૨ ત્યાર પછી દી- ન વીસ ગયા કે આઠ્યો ચૈત્ર માસ; પુર્ણિમાનો દીન
 આઠ્યો કે બોલ્યા શ્રી અવિનાશ. ૩ જગતપતિ કહે સુણો યુધિષ્ઠીર આજ
 તમે નવ યુગ; મધ્યાને હયને પુણને ફરવા માટે મુકો. ૪ તેવી રીતે
 પુજન કરીને છોડ્યો છે કેકાણુ: સોનાનું પતરું શીર બાંધ્યું હાઈ લખી
 નીરવાણુ. ૫ ત્યાર પછી ભુપે બોલાવ્યા ત્રણ જણાને ત્યાંય; મેઘવરણુ
 ત્રશકેતુ અર્જુન આઠ્યા સભાની માંય. ૬ તે ત્રણેની રક્ષા કરવા તુરીની
 તેણે કાર; યુધિષ્ઠીરે આજ્ઞા આપી પછી બોલ્યા નીરધાર. ૭ વીરા મારા
 પ્રેમ ધરીને સાંભળજે આ વાત; ત્રદ્ધ બાળાને રોગી તેની કરશે નહિ
 કદી ધાત. ૮ શસ્ત્ર રહીતને વ્યંડળ સાધુ બ્રાહ્મણને અબળાય; તેટલાં
 જણુ અપરાધ કરે પણ વધ તેનો નવ થાય. ૯ એવી રીતે શીક્ષા કહીને
 આપી સેના સાર; પછી તે ત્રણ ચાલ્યા ત્યાંથી અસ્વ પુડે નીરધાર. ૧૦
 આગળ અસ્વ અનોપમ ચાલે પુંડળ સૌ સેનાય; શુરાતો સીંહનાહ કરે
 છે માફ રાગે ગાય. ૧૧ રેવા કાંઠે સુંદીર નગરી માહીસ્મતી કહેવાય;
 તિર્થ જગા તે તો સૌ કહે છે નીલધ્વજ છે રાય. ૧૨ અગ્નિનો સસરો તે
 રાજ મહાબળીયો ભુપાળ; અરબુનનો હય તે દેકાણે આઠ્યો છે તત-
 કાળ. ૧૩ તે ભુપતિએ ઘોડો બાંધ્યો નિશ્ચે તેણીવાર; એટલે અરબુન
 આવી પોંચ્યો સેના લઈ નીરધાર. ૧૪ કુંતાપુત્રે કહેવા મોકલ્યો કિંકરને
 તેવારે; નીલધ્વજને જાણ કર્યું કે યુદ્ધ કરો આવારે. ૧૫ એટલે નીલધ્વજ
 રાજાએ સૈન્ય કર્યું તૈયાર; અબળા પાસે આજ્ઞા લેવા પછી આઠ્યા
 નીરધાર. ૧૬ જ્વાળા નામે ભુવતી તેની બોલી પતીની સાથ; આજ
 તમે રણમાં નવ જશે લડવા મારા નાથ. ૧૭ અરબુન રાજ મહાબળીયો
 છે તે તો નહી છતાય; માટે હય જઈ પાછો આપો સત્ય કહું છું રાય.
 ૧૮ હું તમને જોઈને છડું છું કાળજડાની કોર; માટે માફ કેહેવું માનો
 અંચળ ચિતના ચોર. ૧૯ મણીધરને છંછેડ્યે સ્વામી સુખડું નવ પમાય;
 ઉછળીને તે વળગે આવી દોષે કરડી ખાય. ૨૦ શુરા થઈને સમજણુ
 રાખો છોડોને અબીમાન; મુજને મારા કંથ ન મુકો રોતી રખડતી રાન.
 ૨૧ અછત એ પાંડવ પ્રથ્વીમાં કોઈથી નવ છતાય; શંકરનો અવતાર

કહાવે શ્રી હસી કેરી સાય. ૨૨ તે માટે એ વાત જવાદો શતરૂ કરો સ્વા-
ધીન; પાતળીઆ પિંડિલ વિચારો તમે જળને હું મીન. ૨૩ એવી રીતે
અખળા કહીને લાગી પતિને પાય; તે વેળા ગાળને બોલ્યો નિલધ્વજ
તો રાય. ૨૪ કામની ક્યમ આવું બોલો છો કાયર મુખથી વેણ; યુદ્ધ
તણી માલમ નહીં તમને મારી બણો નેણ. ૨૫ ફાવે તેવો બોધ કરો
પણ હય પાછો નહીં આપું; ૨૬ ॥ જમને યુદ્ધ કરું વળી શત્રુ હળને
કાપું. ૨૭ એમ કહીને ચાલ્યો ત્યાંથી નીલધ્વજ રાજન; ક્ષોણી સેના
લઇને આવ્યો જ્યાં ઉભા અરજુન. ૨૮ અસ્વ ઉપર ચોદ્યાઓ બેઠા
પગની મારે એડી; સિંહનાહ મુલટ સઉ કરતા પડે નગારે ગેડી. ૨૯
અવળા સવળી ભાથા ભીડ્યા ધનુષ્ય ધર્યાં નીરધાર; ગેડીપટાની હાલ
હળકતી ચળકતી તરવાર. ૩૦ કંડે કટારી કરમાં ભાલા મુખે ભર્યા
તબોળ; શીર મોતીના તોરા ચળકે નેત્ર ગુલાબી ચોળ. ૩૧ કેસરની
અરચાઓ કીધી કંડે દોરા હાર; એવી રીતે નીલધ્વજની સેના શોભે
સાર. ૩૨ સામાસામી બેઠે હળ ઉભાં શોભાનો નહીં પાર; એકએકના
ઉપર મારે છે બાણ ગદાનો માર. ૩૩ અરજુને રાજને દેખી તર્ત કયો
ટંકાર; નીલધ્વજના ઉપર મુક્યાં બે બાણો તે વાર. ૩૪ ॥ વલણ ॥ યુદ્ધ
થયું એમ ચાલતું ઉછળે છે બાણ ગદાયરે; દુર્ગો કહે દેખી તેહને ધુણ
સર્વ ધરાયરે. ૩૫ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે
મહાભા રથાંતર ગત અસ્વમેધ પર્વણી નીલધ્વજ યુદ્ધ આગતો નામ
ચતુર્થો અધ્યાય.

કડવું ૫ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ વાગી અરજુનની ત્યાંતો હાક, તેણે ઉરવી ચઢી
છેરે ચાક; નીલધ્વજને માર્યા બહુ બાણ, કયો નિરબળ ત્યાં નિરવાણ. ૧
ત્યારે પક્ષ કરી તેની ત્યાંચ, આવ્યો હુતાશન ફેજ માંચ; તેણે અરજુનની
ફેજ બાળી, દાઢી મુઠો બધાની પ્રબળી. ૨ ત્યારે મુકી મેઘાસ્રતું બાણ,
ત્રણી વિજયે કરી નીરવાણ; અગ્નિ શાંત થયો વળી જ્યારે, નીલ-
ધ્વજ કોપે ચઢ્યા ત્યારે. ૩ માર્યા અરજુનને હરા બાણ, ત્યારે મવ્યસાચી
બોલ્યો વાણ; અહ્યાં ભુપ તું બે મારા હાથ, કરું સંગ્રામમાં તારી ઘાત.
૪ એવું કહીને કોપ્યો અપાર, શર ત્રણી કરી નીરધાર; વાગે ચોદ્યાને

છેદાય શીશ; નાહા કેટલા પાડતા ચીસ. ૫ મોટા મગહળ પૃથ્વીમાં પડીયા, શુરા લેહેરો ખાઈ લડયડીઆ; રથ ચક્ર થયાં ચકચુર, ચાલી શોણીતની નદી પુર. ૬ છુટે સરરર સાયક તીર, કરે અરર મારથી ધીર; વાળ્યો અરબુને બાણનો છેક, હાથો નીલવજ્ર મુકી ટેક. ૭ નમ્યો અરબુનને તેણીવાર, યુદ્ધ બંધ કર્યું નીરધાર; ગયો અર્બુનને તેડી ઘેર, કર્યો પ્રોણાચાર ખુશા ભેર. ૮ અસ્વ સોંપીને થયો તૈયાર, જાવા અરબુન સાથે તે વાર; નીલધ્વજની નારી એવું જોઈ, ગંગા કાંઠે આવી બળી મોઈ. ૯ થઈ બાણ રૂપે એતો નાર, દ્વેષ અરબુન સાથે અપાર; જવાળા એ રીતે અગ્નિમાં બેઠી, બળરૂઝાહનના લાથામાં પેઠી. ૧૦ તેથી અરબુનનું મોત થારો, એવી એ કથા આગળ કહેવાશે; સુણી જન્મેજયે એવી વાત, ત્યારે પુછ્યું મુનીને સાક્ષાત. ૧૧ એક શંકા થઈ મુનીરાય, જમાઈ જવાળાનો અગ્નિ કહેવાય; તેમાં જવાળા મનુષ્યની નાર, અગ્નિ તો દેવ ત્રીદશ સાર. ૧૨ કેમ પરણાયે એની કંન્યાય, કહો વિસ્તારી એ મુનીરાય; ત્યારે રૂશી કહે સાંભળ ભુપ, કહું વિસ્તારી તુને અનુપ. ૧૩ હતી જવાળાને એક કુમારી, સ્વાહા નામને સ્વરૂપ ભારી; થઈ દ્વાદશ વર્ષની બાળ, ત્યારે પુછ્યું જવાળાએ તે કાળ. ૧૪ કહો પુત્રી તમે મુને પેર, તમને પરણાવું હું કોને ઘેર; ત્યારે કંન્યા કહે સાંભળ માય, અગ્નિ અંતે પ્રજળેછે કાય. ૧૫ માટે વન્હિને હું તો વરીશ, અનુષ્ઠાન એનું આચરીશ; એવું કહીને તૈયાર થઈ, સ્વાહા સાધન કરવા ગઈ. ૧૬ જપ્યો અગ્નિનો મંત્ર જે વાર, થયો પ્રસંન તેણી વાર; ગુપ્ત રાખી પોતાનું સ્વરૂપ, વન્હિ વીમ રૂપે થયા ભુપ. ૧૭ આળ્યા નીલધ્વજને મુકામ, દીધો આશીર્વાદ તે ધામ; કહે છે રાયને કંન્યા તમારી, મુને પરણાવો મહુરત ધારી. ૧૮ ત્યારે રાજા કહે સુણો મહારાજ, કરે કંન્યા તપશ્ચર્યા કાજ; એણે મનથી વચ્ચે જાત વેદ, તમને પરણાવતાં પામે ખેદ. ૧૯ સુણી અગ્ની કહેછે વચ્ચંન, હું તો નક્કીજ છું હુતાશન; ત્યારે બોલ્યો રાજાનો પ્રધાન, તમે આપો પરીક્ષા નિદાન. ૨૦ એવું સુણી કોપ્યો વાયુ મિત્ર, જવાળા મુખમાંથી કાઢી વિચીત્ર; મંત્રી કેરી દાઢી મુછ કેશ, તેને બાળી કર્યું મંડી વેશ. ૨૧ ત્યારે બોલ્યો ફરીથી પ્રધાન, કર્યું તર્કટનું અનુમાન; ઈંદ્ર જાળની આતો કળાય, નિશ્ચય અગ્નિ તો કેમ મનાય. ૨૨ ત્યારે અગ્નિ

થયો મુળ રૂપ, ભડકા રૂપે ભયંકર ભુપ; લાગી સભામાં દોદશ લાય,
નાકા જીવ લેધ સડિ ત્યાંય. ૨૩ બાળ્યાં અગ્નિએ ભુપનાં ધામ, સચિવ
સુદાનાં ત્યાં તો તમામ; ત્યારે ભુપતી તે લાગ્યો પાય, કરો કશાનું હવે
કૃપાય. ૨૪ અગ્નિ શાંત થયો તેણીવાર, મટ્યો ક્રોધ તમામ તે ઠાર;
પછી ભુપે કંન્યાને તેડાવી, વિધી યુક્ત કરી પરણાવી. ૨૫ એવી રીતે
પુરાણ વદે છે, માટે યજ્ઞમાં સ્વાહા તો કહેછે; હોમ કરતાં સ્વાહા બે
ભુલાય, તોતો આહુતી નીષ્ફળ થાય. ૨૬ હવે અરભુનનો હય જોહ,
આલ્યો માણીસ્મતી થકી તેહ; એક વન આવ્યું તેણે ઠાર, તેતો બીહા-
મણું નીરધાર. ૨૭ તેમાં પડીતી એક બિલાય, તેને અડકીયો અસ્વનો
પાય, ત્યારે ચોટ્યો તે વેળા કાણ, થયું અરભુનને તેહ જાણ. ૨૮ આપી
ચોદ્ધાને આજ્ઞા તે વાર, અસ્વ ચરણ ઉખેડવા સાર; તોય હાલ્યો નહીં તુરી
જ્યારે, થયો વિસ્મય અરભુન ત્યારે. ૨૯ આબુ બાબુ તપાસ્યું તે વાર
દીઠો આશ્રમ વીપ્રનો સાર; રૂશી સૌભરીનો એ મુકામ, ઘણા વીપ્ર વસે
તેણે ધામ. ૩૦ આવ્યો તે ઠેકાણે કુંતા તંન, નમ્યો સૌભરીને અરભુન;
પછી બોલ્યો વિજય જોડી હાથ, માઈ પ્રશ્ન મુણો મુનીનાથ. ૩૧ રૂપિ
કહે તમે કોના કુમાર, કેમ આવ્યા આ વન મોઝાર; ત્યારે અરભુન કહે
મુનીરાય, પાંડુ રાજ તો મારા પીતાય. ૩૨ મોટા ભાઈ યુધિષ્ઠિર જોહ,
અસ્વમેધ કરે વળી તેહ; મુક્યો અસ્વને ફરવા મહારાજ, આવ્યો આ
ઠેકાણે મુનીરાજ. ૩૩ અમે નીકળ્યા રક્ષાને માટે, ઘણા જોયા ગીરી અને
ઘાટ; ધર્મરાયનો નાનો હું જાત, નામ અરભુન માઈ પ્રખ્યાત. ૩૪
ચોક્યો શિલાએ અશ્વનો પાય, નથી ઉખડતો મુનીરાય; તેનું કારણ
શું મુનીદેવ, કહો કૃપા કરી તતખેવ. ૩૫ ॥ વલણ ॥ વચન મુણીને
બોલીયા સૌભરી મુની મહારાજરે; દુર્ગો કહે તેતો કહું અવળચડીનું
કાજરે. ૩૬ ઇતી શ્રીપાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર-
થાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી અર્જુનેન નીલકંઠજ વિજીતો નામ
પંચમો અધ્યાય.

કડવું ૧ કું.

॥ રાગ આશાવરી ॥ મુનીવર કહે છે સાંભળ અરભુન વિસ્તારી
કહું વાત; એવી એ શીલા હતી પુર્વે દિગ્ગપતિ સાક્ષાત. ૧ ઉદ્દાસક

મુની એને પરણ્યા બ્રાહ્મણના કુમાર; તે અબળા તો અવળી આલે
 પ્રતિથી ઉલટી સાર. ૨ ઉદાલકે એવું જોઈને નામ દરાવ્યું સાર; અવળું
 કૃત્ય કરે તે માટે અવળચંડી નાર. ૩ એવામાં એક દીવસે આવ્યું શ્રાદ્ધ
 પિતાનું સાર; ઉદાલકના તાત તણું તે સપ્તમીને સોમવાર. ૪ તે દિવસે
 ત્યાં આવી પહોંચ્યા મુનીવર મોટા એક; કૌડીન્ય રૂપીનામ તેમનું જેનો
 મોટો ટેક. ૫ ઉદાલક તેને જોઈ હરખ્યા આસન આપ્યું ત્યાંય; પ્રેમ કરીને
 પુજા કીધી, મગ્ન થઈ મન માંય. ૬ અવળચંડીને આપી આજ્ઞા રસોધ
 તણી નીરધાર; ત્યારપછી ત્યાં મુનીવર જોઈ શ્રાદ્ધને માટે સાર. ૭ પિંડ
 વિસરજન કરીને જોડ્યા ઉદાલક મહારાજ; અવળચંડીને કહે છે એનો
 કરો તમે એક કાજ. ૮ હ્યો આ પિંડ લેઈ પધરાવો સરોવર કે નદી
 માંય; તે વેળા કામનીએ કીધું અઘટીત કામજ ત્યાંય. ૯ પિંડ લેઈ ઉક-
 રડે નાંખ્યા દુષ્ટ જગામાં જ્યારે; મુનીવરને તે જાણ થયું કે શ્રાપ દીધો
 તે વારે. ૧૦ પથ્થર થઈને પડ તું નારી મોટી એક શિલાય; શીત તાપને
 પ્રધી સેજે કષ્ટ ઘણું તુજ કાય. ૧૧ અરજુન કેરા સ્પર્શ થકી તું પામીશ
 વળી ઉદ્ધાર; તે દહાડાની શીલા થઈ એવી ત્યાં વરષ હજાર. ૧૨ તેણે
 અશ્વને રોકી રાખ્યો ચોટાડ્યો નિરધાર; તે માટે સૌભરી કહે એને સ્પર્શ
 કરો આવાર. ૧૩ અરજુન એવું સુણીને આવ્યો સ્પર્શ કર્યો જેવારે;
 શીલા મટીને સુંદરી થઈ ત્યાં અવળચંડીતો ત્યારે. ૧૪ કરજોડી કામ-
 નીએ કીધી સ્તુતી ઘણી તે વાર; ત્યાર પછી પત્ની પાસે આવી વરત્યો
 જયજયકાર. ૧૫ અરજુનનો હય ત્યાંથી આવ્યો વાયુ વેગેસાર; ચંપાવતી
 તગરીમાં આવ્યો યજ્ઞ તણો તોખાર. ૧૬ હંસંવજ ત્યાંનો રાજા છે
 મહાબળીઓ ભુપાળ; પાંચ પુત્ર તે નૃપને કહાવે કીરતી યશ વિશાળ.
 ૧૭ સુરથ સુબળને સુંદરદર્શન સમ ચોથો કુમાર; સુધન્વા તે સૌથી
 નાનો ભક્ત હરીનો સાર. ૧૮ તે રાજાએ હય બાંધીને પુરમાં પડાવ્યો
 સાદ; સર્વે જણુ લડવાને નિકળો મુકી મનથી વાદ. ૧૯ એક પહોરથી
 મોડો આવશે જે કોઈ પુઠે જન; તેલ કડામાં તેને તળીશું હશે કદી જો
 તંન. ૨૦ હંસંવજની પાસે રહે છે બ્રાહ્મણ બે નીરધાર; શંખલીખીત
 નામે મહા પાપી કળીયુગનો અવતાર. ૨૧ અરજુન તે દેકાણે આવ્યા
 જાણી સઘળી વાત; હંસંવજે હય બાંધ્યો છે આ વેળા સાક્ષાત, ૨૨

અરબુને કીકરને મોકલી સદેશો ત્યાં કાઢ્યો; તે મુણી હંસંબજ રાજા
લડવા માટે આવ્યો. ૨૩ વૈશમપાયન એણીપેર બોલ્યા મુણ જનમે-
જ્યરાય; વિસ્તારી તુજને સંભળાવું સેનાની શોભાય. ૨૪ સારથી મારથી
પમપાળાને સર્વે આલ્યા શુર; દળવાદળ સમ છઠીને આવ્યું સરીતાનું
જ્યમ પુર. ૨૫ અકતર પાખર સર્વે પેહેર્યા ધર્યા ધનુષને બાણ અવળા
સવળી ભાથા લીડ્યા કેડ કશી નીરવાણ. ૨૬ ગુર્જગદા ને બરછી ભાલ
ઉઠાડી તરવાર; મુગદળ મુશળ જંજળો એમ ગ્રહ્યાં હથીયાર. ૨૭ કેસરની
અરચાઓ કીધી સોનેરી સુરવાળ; માથે મુગટ તેમાં તોરા દળકતી છે
ઢાલ. ૨૮ વિધ વિધ કેરાં વાજાં વાગે થયો નગારે ધાવ; ત્રંબાળુ મડગ-
ડીયાં ત્યાંતો બોલે કીરતી રાવ. ૨૯ ધન ફરકે નેજા ચળકે થાય શંખનો
નાદ; શુરા તો સિંહનાદ કરે છે કાઠી મોટા સાદ. ૩૦ મદજર માંથે માવવ
ચઢીયા બુલ શોભે જરતારી; તેની ઉપર ભુપતી બેઠા ધનુષ્ય બાણને
ધારી. ૩૧ પાખરીયા તો પગ નવ માંડે ઉછળે છે આકાશ; મુખપાલો
મેનારથ સુંદીર ચાલે તેહ પ્રકાશ. ૩૨ એવી રીતે સેના લેછને આવ્યા
રણમાં રાય; તે વેળાએ ધરતી ધરણ પડછંદા બહુ થાય. ૩૩ સુધન્વા
તે વેળા આવ્યો સ્ત્રીની પાસે સાર; વિદાયગીરી લેવાને માટે હંસંબજ
કુંમાર. ૩૪ આવીને અબળાને કહે છે આપો તમે આજ્ઞાય; અરબુન
સાથે લડવા જવું તેમાં વિલંબ થાય. ૩૫ પાંડવનો ઉન્માદ ઉતાડે એક
ધડીમાં આજ; અબળા જઈ વેહેલો આવું છું ને લાવે ત્રીજરાજ. ૩૬
પ્રભાવતિ પત્ની તે વેળા પતિને તો સમજાવે; મનમાં જાણ્યું નાથ જશે
તે ફરી પાછા નહીં આવે. ૩૭ ॥ વલણ ॥ કરબેડીને કરગરે વનિતા તેણી
વારરે; દુર્ગો કહે શ્યામા વદિ શું ધાર્યું ભરથારેરેરે. ૩૮ ઇતી શ્રી પાંડવ
ચરીત્રે કવી દુરમાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી
અવળચંડી આખ્યાન કથનો નામ પછે અધ્યાય.

કડવું ૭ મું.

॥ રાગ કેહારો ॥ મુનીવર ઓચર્યારે, તુંતો મુણ જનમેજ્યરાય;
અબળા ત્યાં વદીરે, લાગી પ્રાણ પતીને પાય; રાણી વાણી એણી પેર
બોલીયાં. ૧ હું અબળા તણીરે, બુદ્ધિ પ્રાણ પતી છે હીન; તદ્દશી
જે કહુરે, તે તો માતોને સ્વામીન; રાણી વાણી. ૨ પીયુ ના પરચરેરે,

વિજય સાથે વઢવા આજ; પ્રભુ જેના સગારે, તેની કયમ લેવાશે લાજ;
 રાણી વાણી. ૩ તમને જીતશેરે, એતો કુંતાનો કુંભાર; અળગા ના
 થાશેરે, મારી સેજ તણા શણગાર; રાણી વાણી. ૪ હું મુખ જેઘનેરે
 જીવું કાળજડાની કોર; અંતરમાં વસ્યારે, મારા ચંચળ ચિત્તના ચોર;
 રાણી વાણી. ૫ તમ અભિમાનનોરે, ત્રીકમ નહીં નલવાદે ટેક; લગ્ન
 રાખશેરે, પણ અંતે છેતરશે છેક; રાણી વાણી. ૬ વાર્યું જે કરેરે, તો
 સઉ મુખડું મારે હાથ; જશ કોને માલ્યોરે લડતાં અરજીન કેરી સાથ;
 રાણી વાણી. ૭ ભય તમ તાતનોરે, તેથી નાશી જઘએ વંન; વન કળ
 ખાધનેરે, નીશ્વે નિર્ગમીશું ત્યાં દિન; રાણી વાણી. ૮ હુકમ જેઘતો
 નથીરે, એકઠાં રહીશું મારા નાથ; આણું આહરેરે ત્યારે શીદ ગ્રહ્યો મુજ
 હાથ; રાણી વાણી. ૯ મુધન્વા તે સમેરે, કેહે છે કામની સાંભળ વાત;
 ધીરજ ધારીનેરે, હૈડુ રાખોને વળી હાથ; રાજ વાણી. ૧૦ આજ્ઞા તાત-
 નીરે, તે હું લોખું જે અખળાય; તે તો આ સમેરે, પૃથ્વી પાતાળે પળાય;
 રાજ વાણી. ૧૧ એણું મુણીનેરે, બોલી પતીની સાથે નાર; આપો આ
 સમેરે, સ્વામી મુજને કાંઈ આધાર; રાણી વાણી. ૧૨ ત્યારે મોહ પામી-
 ચોરે, હંસધ્વજ કરે કુમાર; વળતિ ત્યાં કર્યોરે, વિનતાની સાથે વિહાર;
 રાણી વાણી. ૧૩ આપીને પ્રભરે, મુધન્વાએ કીધું સ્નાન; સજ થઈને
 પછીરે, સંભાર્યા શ્રીપતી ભગવાન; રાણી વાણી. ૧૪ પ્રભાવતીએ કરીરે,
 કુંમકુંમ કેશરની અરચા; માળા પુલનીરે; ઘાટીને બોલી અખળાય; રાણી
 વાણી. ૧૫ સ્વામી માહરારે, રહેજે સાવધ રણની માંચ; નાશી ન છુટશેરે,
 જેથી હસણું જગમાં થાય; રાણી વાણી. ૧૬ સૈયર માહરીરે, દેશે મુજને
 મેહેણાં સાર કાયર કંથનીરે, એણું કહેશે વારંવાર, રાણી વાણી. ૧૭
 વિધિ વેહેરી થયોરે, લખીયા કર્મે અવળાલેખ; હાવે શું કરેરે, નથી મુને
 મુઝતી બારી એક; રાણી ૧૮ એમ કહીને પછીરે, આશીષ દીધી તેણી-
 વાર; મુધન્વા સંચર્યોરે, આયુદ્ધ ધારીને નીરધાર; રાણી. ૧૯ ॥ દોહરો ॥
 મુધન્વા આવી પછી લાગ્યો પિતાને પાય; તેને દેખી બોલીયા ક્રોધ કરી
 રાજય. ૨૦ ॥ રાગ સામેરી ॥ લંપટ બને તુંતો અહીંથી આ વેળા નીર-
 ધાર; આજ્ઞા મારી લોખી કીધો સ્ત્રી સાથે વિહાર. ૨૧ માટે દેશવટા હું
 દઉં છું તુજને આણીવાર; હાલ ઘડી વનમાંહી જાઓ કૃષ્ણ ધરી શણગાર.

૨૨ એવું સાંભળી નાઠા ત્યાંથી શંખ લિખત મહારાજ; પાપી એ બ્રાહ્મણ
રીસાયા કરવા કુડ્ડ કાજ. ૨૩ તેની પુઠે નાઠા ત્યારે હંસધ્વજ રાજન;
શંખ લીખીતને પાયે લાગી કીધું ત્યાં સ્તવન. ૨૪ અરે વીપ્ર તમે પાછા
આવો લાગું હુંતો પાય; તમે કહો તે રીતે કરું હું આત્મજને શિક્ષાય.
૨૫ ત્યારે એતો બોલ્યા વળતી શંખડીખીત મુની રાય; સત્ય ચુક્યો તું
ભુપતી માટે કરું હુંતો શિક્ષાય. ૨૬ કરેલી પ્રતીજ્ઞા તોડી વહાલી કીધી
પ્રબય; તે માટે ત્યારે ત્યાં હાલે અમથી નવ રહેવાય. ૨૭ ધર્મ શાસ્ત્રની
માંહ લખેલો સાંભળને તું ન્યાય; પ્રતિજ્ઞા હંતાના પુર્વજ સર્વ નકે
પળાય. ૨૮ પોતે પણ રહે કુંભી પાકમાં સત્ય કહું રાજન; કોટીક કલ્પ
મુધી તે પ્રાણી પીડા પામે તન; ૨૯ એવું સાંભળી હંસધ્વજે કીધી ત્યાં
આજ્ઞાય; મુધન્વાને તળો તેલમાં કિંકર આ વેળાય. ૩૦ એવું સાંભળી
બ્રાહ્મણ હરજ્યા શંખ લીખીત મનમાંય; પ્રેમ કરીને આવ્યા પાછા ભુપની
સાથે ત્યાંય. ૩૧ હુતોએ ઉતું ત્યાં કીધું તેલજ તેણીવાર, વળતી મુધ-
ન્વાને કહે છે બેસો ભુપ કુમાર. ૩૨ એવું સાંભળી રાજકુંવર તો આવ્યો
પેણા પાસ, ત્યારપછી ભજવા માંડ્યા ત્યાં સુંદર શ્રી અવીનાશ. ૩૩
॥ વલણ ॥ કરજેડી કેહે તે સમે મુણજે અરજી શ્યામરે; દુરગાના દેવ આ
સમે મોટી તમારી હામરે. ૩૪ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર
વિરચીતે મહાભારતાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણિ મુધન્વા સ્ત્રી સમીપે મતો
નામ સપ્તમે અધ્યાય. ॥ ૭ ॥

કડવું ૮ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ મુધન્વા કહે કુંજવિહારી, લાજ રાખજે આ સમે
મારી, તમે કીધાં અનેકનાં કામ, તેથી કષ્ટ હારી પડયું નામ. ૧ ગજ ગ્રા-
હથી છોડાવ્યો નાથ, ઝાલ્યો ઈંદ્રનો દૈત્યથી હાથ; મચ્છ રૂપ ધરી લાવ્યા
વેદ, મટાડ્યો મહામુનીનો ખેદ. ૩ કચ્છ રૂપ ધરીને કૃપાળ, ધર્યો પર્વત
પીઠે દયાળ; થયા વરાહ રૂપે તથાપી, હણી દધીતને ઉરવી થાપી. ૩ નર-
સિંહરૂપે હર્યો દ્વિતીતન ભક્ત ઉગાર્યો પ્રહ્લાદ જન; વામન રૂપે છળ્યો
બળરાય, આંધ્યો પાતાળે તેને તદાય. ૪ કરશુરામ થયા હરી જ્યારે, કરી
મેદીની નક્ષત્રી ત્યારે; રામચંદ્ર થયા રઘુદેવ, માર્યો રાવણને તતખેવ. ૫
હાલ કૃષ્ણ થયા છો મહારાજ, રાખી પાંચાળી પ્રભુની લાજ; મારી લાજ

જશે જે દયાળ, તેનું લાંછન તમને વિશાળ. ૧ એવું કહી પડયો તેલની માંચ, થયું શીતળ તે વેળા ત્યાંચ; તળે લાગે છે તાપ અપાર, તોય દાઝે મહી તે લગાર. ૭ જુઓ હરિ કૃષ્ણ બળ એવું, ઉણુ તેલ થયું હીમ જેવું; થયું શંખ લીખીતને જાણ, આંખ્યા બેવા પરીક્ષા પ્રમાણ. ૮ બોલ્યા બ્રાહ્મણ આવીને આડું, હજું તેલ તો છે ઘણું ટાડું; માટે મંગાવો શ્રીફળ સચ, ત્યારે પરીક્ષા તેની જણાય. ૯ ત્યારે સેવકે શ્રીફળ આપ્યું, ખર્ચ ખોટું તેને ફીજે માન્યું; તેને કુંવર ઉપર રીસ, નાંખ્યું તેલ કઢામાં તે દીશ. ૧૦ ફટયું પડતામાં શ્રીફળ તેહ, બેઉ ભાગ થયા તેના જેહ; આંખ્યા ઉછળીને એતો ભાગ, વાગ્યા બ્રાહ્મણને લાગો લાગ. ૧૧ પુટયાં તે થકી તેનાં કપાળ, પડ્યા જખવાણા ફીજખાળ; ફટફટ કરે સઉ લોક, નાકા બ્રાહ્મણ પામીને શોક. ૧૨ પછી નીકળ્યો ભુપ કુમાર, તેલ કઢા થકી નીરધાર; સ્નાન કરીને પહેર્યોજ વસ્ત્ર, ધર્યો આયુદ્ધને સઉ અસ્ત્ર. ૧૩ નમી પીતાને ચાલ્યો કુમાર, આંખ્યા અરજીન ઉભા તે ધાર; કયો ધનુષ કરો ટંકાર, આપી આજ્ઞા સેનાને તે વાર. ૧૪ એવું બેઠને કુંતા કુમારે શંખનાહ કયો તેણીવારે; સામાસામી મંડાયું છે યુદ્ધ, બીર્યે બીર કરે વીર્ય. ૧૫ સામાસામી વઢે કાળભાથી, અશ્વ અશ્વ ને હાથીએ હાથી; રથે રથને પાળાએ પાળા, વઢે ઉછળી વીર વિશાળા. ૧૬ થયું દાડણુ યુદ્ધ તે સ્થાન, જુલે દેવતા બેશી વિમાન; ફાટે યોદ્ધાઓનાં ઘણાં શીશ, મોટા મહઝર પાડે છે ચીસ. ૧૭ બાણપ્રઘીએ છાયું આકાશ, નથી દેખાતો સુર્યપ્રકાશ; શેશ સળકયો ને કપી ધરાય, આડે શોણીત કરો પ્રભાય. ૧૮ ડોહ્યા દિગપાળ ને મેરૂ હાથો, સુધન્વાએતો ઘાણજ વાળ્યો; મુક્યું અરજીને ત્યારે અગનાસ્ત્ર, નૃપ તને મુક્યું વડણાસ્ત્ર. ૧૯ પ્રેર્યું પારથે વાયુનું બાણ, મેઘ ઉડાડ્યા ત્યાં નિરવાણ, ત્યારે સુધન્વા કોપ્યો અપાર, મુક્યું નારાયતો નીરધાર. ૨૦ તેને છેદ્યું વિજય તે દીશ, માર્યો સારથી આણીને રીસ; સુધન્વા કહે કુંતા કુમાર, પ્રતિજ્ઞા કરતું આણીવાર. ૨૧ સુણી અર્જુન કહે ઠીક વાડ, ત્રણ બાણ થકી તને માર; મારાં બાણ બે નિષ્ફળ થાય, તોતો પુર્વજ નરકે પળાય. ૨૨ ત્યારે નૃપ તને કહે બાણ છેદું, સારથી સુદાં તુજને ભેદું; બાણ ત્રણે તારાં ન છેદાય, ત્યારે પુર્વજ મારા પળાય. ૨૩ એવી પ્રતિજ્ઞા બે જણે કરી ત્યારે આંખ્યા તે ઠેકાણે હરી, ચતરણુજ

ચિંતા વિશે પેઠા, રાસ પરોણા ઝાલીને બેઠા. ૨૪ સુધન્વાએ જોયા ધન-
શ્યામ, ત્યારે કર્યો તે વેળા પ્રણામ; ભલે પધાર્યા ગિરિવરધારી, લગ્ન
રાખજે આ સમે મારી. ૨૫ કહે અરજીનને કીરતાર, નથી તારામાં બુદ્ધિ
લગાર; વારેવારે કરું પ્રતિજ્ઞાય, નથી જેતો નિર્ભળ બળરાય. ૨૬ જ્ય
થાવાનો દૈવને હાથ, હવે બાણ મુકો નરનાથ; તેમાં પુન્ય મુક્યું ધનશ્યામ,
કૃષ્ણાવતાર કેરું નમામ. ૨૭ પછી અરજીનને કહે ઈશ, મુક્ય બાણ હવે
તું આદીશ; છોડ્યું આપથી બાણ તે જ્યારે, સુધન્વાએ કાપી નાંખ્યું
ત્યારે. ૨૮ બીજું બાણ લીધું અર્જુન, તેમાં પુન્ય મુક્યું બળવંત; ફરશુ-
રામાવતારનું જેહ, પુન્ય મુક્યું પ્રભુએજ તેહ. ૨૯ છુટ્યું ધનુષ્ય થકી
તે બાણ ધોર મર્જના કરતું પ્રમાણ; ત્યારે સુધન્વે બાણ નિવેદ્યું, બીજું
સાયક આવતું હેદ્યું. ૩૦ પુત્રી પાંડુના વિસ્મય થાય; હવે કોણ ગતિ
રઘુરાય. પછી અર્જુને કોધજ કરી, ત્રીજું બાણ લીધું વળી ફરી. ૩૧
ઝાણું શ્રી હરીએ તેતો ત્યાંય, ત્રણ દેવ સ્થાપ્યા તેની માંય; બ્રહ્મા વિષ્ણુ
ને શંકર જેહ; સ્થાપ્યા ત્રણે ઢેકાણેજ તેહ. ૩૨ રામાવતારે પુન્ય જે કર્યું,
તેસો બાણના ઉપર ધર્યું; એની રીતે કૃપા ઘણી કરી, બાણ આપ્યું
અરજીનને હરી. ૩૩ સવ્યસાચી એ લીધું તે વાર, કર્યું કોડડ મંડળાકાર;
મુક્યું અરજીને બાણ તે જ્યારે, બોલ્યો સુધન્વા મુખથી ત્યારે. ૩૪ કહે
કૃષ્ણને ભુપકુમાર, ધન્ય ધન્ય પ્રભુ અવતાર; મારી મુક્તિ ઇછી જદુપત્ય,
તમે જે કરો તે હરી સત્ય. ૩૫ આવો જોગ ન આવે ફરી, અંતકાળ સમે
સામા હરી; પ્રભુ પેખીને કરશે વિહાર, તેના જીવતરનેજ ધિકાર. ૩૬
ઘટે જક્ષતી રાખો લાજ, મુક્તિ આપજે મુને મહારાજ; એવું કહિ
સુધન્વાએ સાર, બાણ મુક્યું સામું નીરધાર. ૩૭ શર આવે છે અરજીન
કોર, કરે મર્જના તેતો ઘણેરો; ઉઠે અમ્રી તેમાંથી પ્રચંડ, બણે ઉભડશે
નવખંડ. ૩૮ નાક દેવ આકાશેથી ત્યારે, બણે આવતો બાણ એ મારે;
એવે આપ્યું સુધન્વાનું બાણ, તેણે જોર કર્યું નિરવાણ. ૩૯ કાપ્યો
અરજીનનો શર જ્યારે, ત્રણ ભાગ પડ્યા હેઠા ત્યારે; હાહાકાર થયો તેણિ-
વાર, સોમવંશી કાપ્યા નિરધાર. ૪૦ ત્યારે બાણનો આગલ્યો લાખ,
અહ્યો આકાશમાં લેઈ લાગ; આવી વાગ્યો સુધન્વાને તેહ, કંઠ કપાયો
તે થકી જેહ. ૪૧ પડ્યું હેઠું સુધન્વાનું શીશ, બેઉ પક્ષ રાખી ભુગદિશ;

મુખન્વાના શરીરમાંથી સાર, તેજ નિકળ્યું દીવ્ય અપાર. ૪૨ તેતો ચાલ્યું બાનુ તુલ્ય ત્યાંય પેહું માધવના મુખમાંય; પછી આવ્યું ઉડીને ત્યાં શીશ, ત્યારે ઝડી લીધું જુગદીશ. ૪૩ બેઠ મુસ્તકને રડયા રયામ, કહ્યું અરજીનને તેણે કામ; તારે માટે કીધો ઉતપાત, મરાવ્યો ભક્ત મારો સાક્ષાત. ૪૪ પછી ઉછાળ્યું મુસ્તક ધરા, પડ્યું હંસધ્વજ કને શીશ; કયો ત્રીઠશે જ્યજ્ય કાર, પામ્યો મુક્તિ મુખન્વા કુમાર. ૪૫ હંસધ્વજે જ્યેયું શીશ જ્યારે, ઘણો વિલાપ કીધો તે વારે; પુત્રના ગુણ સંભારી સાર, ચાલે નેત્રેથી આંસુની ધાર. ૪૬ ॥ વલણ ॥ એવું દેખી તે સમે સુરથ થયો તૈયારરે; દુર્ગો કહે યુદ્ધે આત્રિયો નૃપનો જ્યેષ્ઠ કુમારરેરે. ૪૭ ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભારત્યાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી મુખન્વા વધો નામ અષ્ટમો અધ્યાય.

કડવું ૯ મું.

॥ રાગ દેશાખ ॥ સુરથ આવી રણમાં ઉભો બોલ્યો તેણીવાર; અલ્યા ઉભો રહે અરજીન તુજને શિક્ષા કરું આચાર. ૧ મારા ભાઈને માર્યો તેતો કીધું કડુ કાજ; તેમાં તે શું પ્રાક્રમ કીધું પુન્ય હાર્યા જહુ-રાજ. ૨ એમ કહીને ચાપ ચઢાવ્યું કીધો ત્યાં ટંકાર; અરજીન ઉપર પ્રણી કીધી બાણ તણી નીરધાર. ૩ ત્યાર પછી ત્યાં સુરથ કહેછે સાંભળ અરજીન વાત; આજ તને મુછી પમાડું યુદ્ધ કરી સાક્ષાત. ૪ એક ઘડીમાં મુસ્તક કાપું પણ પ્રણ તુજને સાહ્ય; તે માટે પ્રત્ય નથી તારું પણ મુછી તો થાય. ૫ માટે કર સંગ્રામ હવે તું મુકીને મરજી; એવું કહીને ફરીથી મુક્યું બાણ કરી સિંહતાદ. ૬ તે વેળા કુંતા સુત કોપ્યો મુક્યાં બાણ અપાર; સુરથનો રથ ભાગી નાંખ્યો, ઘોડા માર્યા ચાર. ૭ ધન્ય ધનુષને મુગટ પાડ્યો આણી અઢકી રીસ; સારથીનું તો નિશ્ચિ છેદ્યું તે વેળાએ શીશ. ૮ એટલે સુરથ બેઠો વળતી બીજ રથમાં સાર; અરજીન કેરી સેન્યાનો કરવા માંડ્યો સંહાર. ૯ ગજ રથ ઘોડા માહીસ માર્યા વાળ્યો કચ્ચરધાણ; ચોદાઓનાં મુસ્તક ફોટે થાય ઘણું ભુમરાણ. ૧૦ મેઘ વરણ પ્રશકેતુ તેને માર્યા ત્રણ ત્રણ બાણ; નીલધ્વજને હાર પમાડ્યો નિશ્ચિ ત્યાં નીરવાણ. ૧૧ પછી કાળાંતક બાણ ચઢાવી માર્યો જોણીવારે; અરજીનને મુછી થઈ તેથી વિકળ થયો છે ત્યારે. ૧૨ ત્યારપછી ત્યાં સુરથ કહેછે

શ્રીહરીને નિર્વાણ; અરે પ્રભુ હું શું કહું તમને કપટી પુરુષ પુરાણ. ૧૩ સુધન્વાને બળતો શ્રીજી તેજ થકી બચાવ્યો; ઉગારીને અલબેલા તમે અતે કેમ મરાવ્યો. ૧૪ તમને જે સેવે તેને તમે દુઃખ દો છો મહારાજ; ભક્ત તણા ભુંડાની તમને નથી નારાયણ લાજ. ૧૫ બળીરાજ્યે તમને સેવ્યા જ્યારે દીન દયાળ; ત્યારે તેને છેતરી આંધ્યો પ્રભુ તમે પાતાળ. ૧૬ સુદામા સ્નેહી પોતાનો તેને દળદર રાખ્યું; અંત વખત સુખ તેને આપ્યું ચાવણું જ્યારે ચાખ્યું. ૧૭ હરિશ્ચંદ્રે સેવ્યા બહુ તમને ભક્ત એતો કહેવાયો; ત્યારે દુઃખ પામ્યો એ આજું નિપને ત્યાં વેચાયો. ૧૮ પાંડવ પાંચે વનમાં ભમીયા ઝાઝું શું કહું ધરા; પાંચાળી સભામાં આણી સત્ય કહું ભુગદીશ. ૧૯ તમને અર્પણ કરીને આપે સુર્ય કુંવર નીત્ય દાન; અરબુત પાસે તેને મરાવ્યો યુદ્ધ વીશે ભગવાન. ૨૦ અવિનાશી તમને દેખાડું આ સમે મારા હાથ; બાણ રૂપી પુલાંની પુલ્લ માની લેજે નાથ. ૨૧ એમ કહીને સાયક મુક્યાં હરીની ઉપર સાત; તેનો જઈ વાગ્યાં વિકુલને રૂઢ્ય ત્રિષે સાક્ષાત. ૨૨ એવામાં કુતા સુત કેરી વળી વેગે મુર્છાય બેઠો થઈને કનમાં લીધું બાણ ધનુષ મહાકાય. ૨૩ સુરથ સાથે યુદ્ધ કર્યું બહુ કરેતાં ન આવે પાગ; ત્યાર પછી અરબુતે કીધો હણવાનો વિચાર. ૨૪ અર્ધચંદ્ર તો બાણ ચઢાવ્યું મંત્ર ભણી નીરધાર; સુરથના ઉપર તે મુક્યું કરવાને સંહાર. ૨૫ તે બાણે આવીને છેદ્યું મુસ્તક તેણે ધાર; પાછું જઈ બાથામાં પેડું ડાણું નવ લાગી વાર. ૨૬ સુરથ રણમાં મૃત્યુ પામ્યો વરત્યો હાહાકાર; હંસધ્વજને બાણ થયું તે આવ્યો તેણે ધાર. ૨૭ સુરથનું મુસ્તક બહુ સુંદીર પડીયું પ્રભુની પાસ; તેને લેઈ ઉચ્ચ ઉછાળ્યું શ્રીહરીએ આકાશ. ૨૮ ગરૂડે તે મુસ્તકને ઝીલ્યું લેઈને ચાલ્યા જાય; એવામાં રસ્તામાં આવ્યો નંદીગણ મહાકાય. ૨૯ તેણે તે ઝુંટાવી લીધું ગરૂડ પાસેથી શીરા; કિમીયાના પતિને તે આપ્યું નંદીએ તે દીરા. ૩૦ મહાદેવે લઈ ગુંથ્યું તેને રૂઢમાળની માંય; એટલામાં ત્યાં આવી ઉભા હંસધ્વજ તો ત્યાંય. ૩૧ પુત્ર શોકથી ક્રોધે ચઢીયા દેહ કર્યો વિકાળ; લાલચોળ આંખો થઈ બેઠે બાણે જેવા કાળ. ૩૨ રથ ઉપર બેસીને ઝાલ્યું ભુપે જ્યારે ચાપ, તે વેળા ત્યાં ધરતી ધરૂણ સુર પામ્યા પરિતાપ. ૩૩ શોણિતનો વરસાદ થયો ત્યાં ડોહ્યા સૌ દીગ

પાળ; મેર હાલ્યો તારા તુટ્યા લાગી દોદશ આળ. ૩૪ એવું એમ હરીએ
 વિચાર્યું ભુપતિ કરશે કેર; પુત્ર શોકથી નિશ્ચે કરશે પારથને તો ઠેર. ૩૫
 એમ વિચારી ભુપતી સામા આલ્યા દીનાનાથ; પ્રભુએ જઈ પ્રણામ કર્યો
 ત્યાં બેડીને વળી હાથ. ૩૬ હંસંવજે હરીને ઓળખ્યા પ્રેમે લાગ્યો પ્રાય;
 ભુજ બીડી આલીંગન કીધું કોધ શમ્યો મહાકાય. ૩૭ ત્યાર પછી રાબને
 કેહે છે દેવકીનંદન દેવ; ભુપતી યુદ્ધ રહેવા ઘો હાવે શાન્તિ ગ્રહો તતખેવ.
 ૩૮ પુત્ર તણી મુક્તિ મેં કીધી આપ્યો વૈકુંઠ વાસ; તે માટે હય આપ્યો
 પાછો ચાલો અરબુન પાસ. ૩૯ અરબુન કોઈથી નવ જીતાયે ઇંદ્રતણે
 એ તંત; કોટીક ચોદા પ્રત્યુ પામ્યા ક્ષમા કરો રાજન. ૪૦ એવું સુણી
 ભુપતી મળીયા અરબુનને તે વાર; નય વિષે સૌને લેઈ આવ્યા વરત્યો
 જયજયકાર. ૪૧ ત્યાર પછી હંસંવજ રાયે આપ્યો ત્યાં કેદાણ; સેન્યા
 લેઈને સાથે આલ્યા ભુપતિ તો નિરવાણ. ૪૨ અર્બુનનો હય ત્યાંથી
 આલ્યો દારણ વનમાં જાય; શ્રીહરી હસ્તિનાપુર આવ્યા એકલા તો યદુ-
 રાય. ૪૩ અશ્વની પુઠે અરબુન આલ્યા સેન્યા સાથે સાર; મહાવનમાં તે
 આવી પહોંચ્યો આગળ તો તોખાર. ૪૪ તે વનમાં એક સરોવર આવ્યું
 શોભાતો નહીં પાર; તે ઢેકાણે જળ પીવાને હય આવ્યો નીરધાર. ૪૫
 વાળને વારી એ અડક્યું અંબ વિશે જેવારે; ઘોડાની ઘોડી થઈ સુંદરી
 અશ્વ તણી તે ત્યારે. ૪૬ અશ્વની થઈને આલ્યો ત્યાંથી આગળ જેણી-
 વાર; એટલામાં બીજું સરોવર આવ્યું ત્યાં નીરધાર. ૪૭ તેમાં જઈને
 જળ પીધું કે વાઘ બન્યો તે વાર; નવ ગજ લાંગ્રો બે ગજ પહોળો
 પીતલવરણ આકાર. ૪૮ ફાળની ઉપર ફાળ ભરે છે વાયુ વેગે જાય; કુંતા
 સુત કેસરીને બેઠને વિસ્મય મનમાં થાય. ૪૯ એટલે ત્રીજું સરોવર
 આવ્યું રમ્ય જગા તે ઠાર; તેમાં જઈને વાઘ પડ્યો કે અશ્વ થયો નીર-
 ધાર. ૫૦ ત્યારપછી તે વાળ વળતી આવ્યો તરીયા દેશ; પુરૂષ તણી
 નથી વસ્તી ત્યાંતો વશે વનિતા વેશ. ૫૧ પ્રમીલા નામે રાણી ત્યાંની
 સુંદરીની સરદાર; ચંદ્રમુખી એક પુત્રી તેને રૂપ તણે નહીં પાર. ૫૨ તે
 રાણી ધણી કામણગારી શીખી સર્વ કળાય; નરની નારી કરીને ફેરવે
 પુરૂષ પશુ થઈ જાય. ૫૩ અગ્નિમાં પેશીને નીકળે જાહે સીંહના કાન;
 આકાશે ઉડીને ચાલે સાથે નાગ નીદાન. ૫૪ પાતાળે પેશીને આવે પર્વત

લેઈ ઉછળે; પરકાયામાં પેશી બોલે સો યોજન તો ન્યાળે. ૫૫ અદર્શન
વિદ્યાને જાણે બહુ રૂપે બની જાય; ત્રાંબાનું સુવર્ણ બનાવે દેખે એટલું
ખાચ. ૫૬ મુક ચોટ ને મારણ મોહન વશ કરવાની વાત; તે સવળું એને
આવડે છે મંત્ર તંત્ર સાક્ષાત. ૫૭ રણસંગ્રામે યુદ્ધ કરીને જીતે શત્રુસાર;
બાણ ગદાને મારી જાણે એવી એનો નાર. ૫૮ તેણે અરજીનનો હથ
બાંધ્યો હિંમત રાખી મંત્ર; એટલે ત્યાં સૌ સેન્યા આવી પાંડુ કેરા તંત્ર.
૫૯ તેણે સદેશો કાઢ્યો કે અબળા થઈ તૈયાર; કોટીક નારીઓ લઈને
આવી લડવાને નીરધાર. ૬૦ ધનુષ્ય બાણને બરછી ઝાડી ગદા ગુર્જ
તરવાર; કચ્છ લીડીને આવી સર્વે કામનીઓ તેવાર. ૬૧ ॥ વસણ ॥ તેને
જેઈ કુંતા સુતે કીધો ત્યાં ટંકારરે; દુર્ગો કહે તરીયા તણા યુદ્ધનો કહું
વિસ્તારરેરે ૬૨ ॥ ઈતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વિરચીતે
મહાભારતમાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી મુરથ વધો નામ નવમો અધ્યાય.

કડવું ૧૦ મું.

॥ રાગ માઝ ॥ પછી પ્રમીલાએ તેણે ઠાર, સિંહનાદ કર્યો નીર-
ધાર; જેવાં પુર્વે વઢ્યાં મહાકાળી, દૈત્યની સાથે દીન દયાળી. ૧ તેવી રીતે
કુંતા સુત સાથે, વઢે વનિતા એ તો સાક્ષાત; મારે પ્રમીલા પોકીને બાણ,
થાય એકનાં લક્ષ પ્રમાણ. ૨ સંવ્યસાચીની સેન્યાને વાગે, તેથી ચોદા-
ઓના પ્રાણ ભાગે; થયું દાડણ યુદ્ધ અપાર; કર્યો સેન્ય તણો ત્યાં સંહાર. ૩
પ્રમીલાએ તો વિધ્યા પ્રકાશી, યોગ માયાને નિશ્ચે ઉપાસી; લાગી અર-
જીન સેન્યામાં લાય, લોહી માંસની ત્રપીજ થાય. ૪ સર્પ વીંછાને પડે
પાશાણ, સર્વ ચોદા કરે બુમરાણ; શબ્દ કારમા ઓચીંતા થાય, ભય-
કર તે સડિને જણાય. ૫ જાણે જોગણી ખાવાને આવી, એવી માયા તે
સીએ બતાવી; તેને જોઈને કુંતા કુમાર, ઘણો વિસ્મે પામ્યો તેણીવાર. ૬
૧ પછી સંભાર્યા સુંદર શામ, ત્યારે માયા મટી તેણે કામ; થઈ સેના સડે
સાવધાન, કોપ્યા કુંતા કુંવર તેણે સ્થાન. ૭ મુકયું નારાય ત્યાં નિરવેદ,
પડ્યા પ્રેમદાને દેહે છેદ; પછી કાળાસ્ર લેઈને ત્યાંય, મુકે મંત્ર મળી વળી
જ્યાંય. ૮ થઈ એટલે આકાશ વાણી, કહું અરજીનને લક્તજાણી; અશ્વ
અરજીન તું હરી જન, કેમ ઇચ્છે સ્ત્રીઓનું પતંત્ર. ૯ નારીના હોથ
ઝેડીક દોશ, તોયે હણીએ નહીં આણી રોશ; માટે મુનીને પુછ તુંય,

યુદ્ધ કરવાનું કારણ શું. ૧૦ કહે કામની તે કરો ભુપ, તેથી કલ્યાણ
 થાશે અનુપ; સુણી આકાશ વાણીની વાત, યુદ્ધ બંધ રાખ્યું વિષ્ણુ
 રાત. ૧૧ પછી પુછ્યું પ્રમીલાને ત્યાં, કેમ યુદ્ધ કરો રણ માં; અબ-
 જાને આ કરવો સંગ્રામ, નથી ઘટતો તમોને આ કામ. ૧૨ તમને જીતે
 નથી યશ સાર, હણું તો બહિં નકે આચાર; માટે કહેને તમારી ઇચ્છાય,
 જેથી બેઠિનું સાડું થાય. ૧૩ ત્યારે કામની કહે સુણો રાય, મારી વરોને
 મેત કન્યાય; કહે અરબુન તે કરવું મારે. યુદ્ધ બંધ કરો આણીવારે. ૧૪
 પછી પ્રમીલા પ્રેમજ લાવી, તેડી અરબુનને ઘેર આવી; વિધિએ કરી
 આપી કન્યાય, સૈન્ય સર્વે જમાડ્યું તદાય. ૧૫ આપી પેહેનામણી ત્યાં
 અપાર, રથ અસ્ત્ર ને હાથી ભંડાર; રાખ્યા પાંચ દિવસ તે કાર, પછી
 યજ્ઞનો આપ્યો તોખાર. ૧૬ થયા અરબુન બવા તૈયાર, કહ્યું સામુને
 ત્યાં નિરધાર; ફરી આવીશું આવતાં જ્યારે, તેડી જઈશું કન્યા તેવારે.
 ૧૭ પછી અશ્વને કીધો વિદાય, તેની પુઠળ સર્વે પળાય; શીઘ્ર ગતિએ
 ચાલે કેકાણ. મહા વન વિશે નિરવાણ. ૧૮ આવ્યો કૈંચાપુરી વીશે
 જ્યારે, બાંધ્યા બીશણ દૈત્યે તે વારે; લક્ષ દાનવનો છે એ નાથ, અર્ધ
 કોશ સુધી લાંબા હાથ. ૧૯ બાંધી અશ્વને ભુએ છે વાટ ઉભો રહ્યો છે
 યુદ્ધને માટે; સાચે દાનવ લીધા અપાર, જેના જોર તણો નહી પાર. ૨૦
 એવે આવ્યો ત્યાં કુંતાનો તંન, તેને જોઈને બોલ્યા વચન; અહા માનુશ
 બલ ભુપાળ, તારો આણીશ હું તોજ કાળ. ૨૧ નાસે વિષ્ણુ વીધિ મુને
 જોઈ, ઈંદ્ર ચંદ્ર પામે ત્રાસ સોઈ; એવું મહી અસુરે તેવાર, યુદ્ધ કરવા
 માંડ્યું નીરધાર. ૨૨ થયો દાડણ ત્યાં સંગ્રામ, કેહેતાં ગ્રંથ વધે આણે
 કામ; વળતી અરબુને આણીને રીસ, છેદ્યું બીપણાસુરનું શીશ. ૨૩
 પછી પુત્ર હતો તેનો એક, તેણે કયો ત્યાં રાજ્યા ભિશેક; લીધો તોખાર
 ત્યાં થકી રાય, મુક્યો આગળ ફરવા તદાય. ૨૪ કૈંચાપુરીથી ચાલ્યો
 કેકાણ, આવ્યો સિંધુ તિરે નિરવાણ; મહી સંગમ આગળ ગામ, મણીપુર
 એવું એનું નામ. ૨૫ તેમાં રાજ્ય કરે પારથ તંન, તેનું નામ તો બખડ
 વાહન; તેના સેવકે દીઠો કેકાણ, કર્યું ભુપતીને જોઈ બાણ. ૨૬ બલુવાહને
 વાંચીને પત્ર; બાંધ્યા શામકરણને તત્ર; એવે આવ્યો ત્યાં અરબુન રાય,
 મણીપુર વિશે મહાકાય. ૨૭ જોઈ નગની શોભા અપાર, પુછ્યું હં સંબંધને

તે ઠાર; પુછે અરજીન કહો તમે રાગ, આહુ આ નમ્ર કોનું કહેવાય. ૨૮ કોણ રાજ્ય કરે છે આ ઠાર, તેનો સર્વે કહોને પ્રહાર; ત્યારે બોલ્યા હંસધ્વજ ભુપ, સુણો પારથ સત્ય સ્વરૂપ. ૨૯ સુત તમારો અહીંનો ભુપાળ, બળ્ડવાહન નામ વિશાળ; તમે નીકળ્યા વનમાં જ્યારે, તીર્થ યાત્રા કરવા આવ્યા ત્યારે. ૩૦ સ્નાન કરવા પેઠા નદી માંય, એક મગ-રીએ ઝાલ્યાતા ત્યાંય; તમ ચરણ પ્રતાપથી તેહ, થઈ અપછરા કેરોજ દેહ. ૩૧ તેની બેઠે કર્યો તમે સંગ, રહ્યો ગર્ભ તે નારીને અંગ; તમે મુકી ગયા એહ નાર, પછી અપછરા રહી આણે ઠાર. ૩૨ થયો તે થકી તેને કુમાર, મહા તેજસ્વી બુદ્ધિ અપાર; કરે રાજ્ય તેતો આણે ઠાર, તેણે બાંધ્યો તમારો તોખાર. ૩૩ સુણા અરજીનને આવી હામ, કહ્યું સેવકને તેણે હામ; જાણ્યો જોડા તમે ચરચાય, કેવી કચેરીની છે શોભાય. ૩૪ ફોજ કેટલી છે એને ઘેર, તેની સર્વ કહો આવી પેર; ચાલ્યા સેવક તો તેણે ઠાર; આવ્યા સભા વિશે નીરધાર. ૩૫ બેઠો સિંહાસને નૃપ તન, જાણે બીજે દીસે અરજીન; મહા તેજસ્વી ને ધણું રૂપ, દીવંબાહુને શાન્ત સ્વરૂપ. ૩૬ મુખ હસ્ત ને કોમળ કાય ધર્મ શાસ્ત્ર બેઠું કરે ન્યાય; સ્વર્ગ તુલ્ય કચેરી તે ઠાર, એક યોજન તેનો વિસ્તાર. ૩૭ કરે અપ્સરાઓ નૃત ગાન, આપે ચાચકને ધણું માન; સુમતી નામે તેનો પ્રધાન; તેતો વ્રદ્ધ અને ગુણવાન. ૩૮ ત્રણ અક્ષાણી ફોજ સાર, તેમાં શુરા ધણા નીરધાર; બેઠું સેવકે સૌ રચનાય; પછા આવ્યા જ્યાં અરજીન રાય. ૩૯ કહી વિરતારીને સડે વાત, સુણી ક્ષોભ પામ્યો નર જાત; હંસધ્વજને પુછી પછી પેર, કરવો મેળાપ કે વળી વેર. ૪૦ ત્યારે હંસ-ધ્વજ કહે રાય, પુત્ર તમારો નહીં જતાય; પીતા જાણી બે નમે કુમાર; તોતો લાજ રહે આણીવાર. ૪૧ એવી વાત કહી ભુપે જ્યાંય, થયા માઠા શુકન ધણા ત્યાંય; ગીધ પક્ષી આવ્યો તેણે દીશ, બેઠો અરજીનને તેતો શીશ. ૪૨ જ્ઞાન રડ્યા ને કકળ્યા કાગ, આડા ઉતર્યા આવીને નામ; અદ્યુ વાહણ ને ઢાંડ્યો ભાણ, જાણી બળ્ડવાહને સાક્ષાત; ત્યારે વિચાર્યું મનની માંય, પુછ્યું પ્રધાનને વળી ત્યાંય. ૪૪ કહો સુમતિ મુજને ન્યાય, યુદ્ધે આવ્યાછે મારા પિતાય; તેને નમસ્ક કે કરવો સંગ્રામ, બેમાં સાઈ કીયું અભીરામ. ૪૫ ત્યારે સુમતિ બોલ્યો વચન, સાઈ તાતને કરવું

નમન; માતપિતાને જે દુભે પ્રાણી, તેનો નિશ્ચે પડે નર્કપ્રાણી. ૪૬ માટે આલો આ વેળા રાજન, અશ્વ આપીને કરીએ નમન; એવું સુણીને અપ્પરા બાળ, થયો તૈયાર મળવા તે કાળ. ૪૭ સાથે લીધો તુરંગ તે વાર, મણી માણેક ભેટ અપાર; એવી રીતે અગ્ન્યો ક્ષત્રી રાજ, નીજ તાતને મળવા કાજ. ૪૮ આવી ભેટ મુકી પીતા પાસ, પગે લાગ્યો આણીને ઉદ્ધાસ; બેઠો આસને વળતી બાળ, જેમાં બુદ્ધિ ને બળ વિ-શાળ. ૫૦ ॥ વલણ ॥ ત્યાર પછી સ્તુતી કરે, અરબુન કેરો તનરે; દુર્ગે કહે તેતો કહું, શ્રોતા ધરજે મનરેરે. ૫૦ ॥ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરભાશંકર વિરચીતે મહાભાર્થાતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી અરબુનેન પ્રમીલા તથા ભિસણસુર વિજીતો નામ દશમો અધ્યાય. ૧૦

કડવું ૧૧ મું.

॥ રાગ મેવાડો ॥ બળદ્વાહન કહે તાતલ, રોષ ધરોરે; બાંધ્યો અશ્વ અબણ્યે તો આજ, માટે કૃપા કરોરે. ૧ તમ તણા વિર્યથી હું થયો, રોશ નવ ધરોરે; તેથી રાખો તમે મારી લાજ, માટે કૃપા કરોરે. ૨ પ્રબળા કૃત્યને બેઠને, રોશ નવ ધરોરે; છોડ જેવાં ન મા બાપ થાય, માટે કૃપા કરોરે. ૩ પાશાણુ પ્રષ્ટિને વરસતાં રોશ નવ ધરોરે; તેની આમળ કંઈ ન ધરાય, માટે કૃપા કરોરે. ૪ ખેતરને વાડ ખે જતાં, રોશ નવ ધરોરે; કહો શી રીતે એ સચવાય, માટે કૃપા કરોરે. ૫ કિંકર ચોરી કરે કદી, રોશ નવ ધરોરે; તેને બાલવાનો શો ઉપાય, માટે કૃપા કરોરે. ૬ પ્રક્ષ બ્યારે કૃળ ખાઈ જશે, રોશ નવ ધરોરે; ત્યારે શું કરે રક્ષક જન, માટે કૃપા કરોરે. ૭ કમીની કંથને મારશે, રોશ નવ ધરોરે; ત્યારે ભવે શી રીતે સ્વામિન, માટે કૃપા કરોરે. ૮ પ્રાણીનાં કૃત્યને બેઠ પ્રભુ, રોશ નવ ધરોરે; પ્રષ્ટી બંધ કરે નહી તાત, માટે કૃપા કરોરે. ૯ સત્ય કહેતાં દુઃખ નવ નડે, રોશ નવ ધરોરે; અંતે પ્રમાણ થાય એ વાત; માટે કૃપા કરોરે. ૧૦ સત્યે તપે તરણી વળી, રોશ નવ ધરોરે; વાયુ સત્યે ગતિ કરે તેમ, માટે કૃપા કરોરે. ૧૧ સત્યે મેરામણ સ્થંભી થો, રોશ નવ ધરોરે; સત્યે અવની રહી સ્થીર એમ, માટે કૃપા કરોરે. ૧૨ સત્યે અગ્નિ પેજા આમ છે, રોશ નવ ધરોરે; રહું આકાશ અંતરીયાળ, માટે કૃપા કરોરે. ૧૩ સત્યે તડ કૃળે સંવહા, રોશ નવ ધરોરે; સત્યે પાપ બળે તાતકાળ,

માટે કપા કરોરે. ૧૪ માટે પીતા ચાલો નગ્રમાં, રોશ નવ ધરોરે; કડં સેવા તમારી હું આજ, માટે કપા કરોરે. ૧૫ એવું સુણી વલો પાર્થ ત્યાં, મુખે બોલમાંરે; અથ્યા લંપટ બોલતાં લાજ, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૧૬ કાયર ક્યાં તું પેઢા થયો, મુખે બોલમાંરે; મારું બોળ્યું તેં આ વેળા નામ, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૧૭ અપ્સરાથી તું ઉઠે થયો, મુખે બોલમાંરે; બળું ખાવા બબલાનું કામ, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૧૮ ગુણકા સતી નવ બળુવી, મુખે બોલમાંરે; તેની કુખે તારો અવતાર ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૧૯ બુદ્ધિ વિના અથ્યા બાળકા, મુખે બોલમાંરે; તારો નાયવાનો અધિકાર ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૦ વ્યંડળ વિર ન નીપજે, મુખે બોલમાંરે; મોળાને ન ચઢે વારી લેશ, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૧ વેત ફળે નહી કોઇ સમે, મુખે બોલમાંરે; જડ પામે નહીં ઉપદેશ, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૨ કાંસુ સોનું નવ નીપજે, મુખે બોલમાંરે; મણી સ્પર્શ થયો ખાતી બચ, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૩ વાંઝણી શુક્તિના પ્રસવે, મુખે બોલમાંરે સ્વાતી નિર અકારજ થાય, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૪ વણુ વિચાર્યે અશ્વ બાંધીયો, મુખે બોલમાંરે; ત્યારે શું સમજ્યો નીરધાર, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૫ હાવે નમું તે સૌ વ્યર્થ છે મુખે બોલમાંરે; તારા જીવતને ધીકકાર, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૬ મુલદ્રાનો સુત તે ખરો, મુખે બોલમાંરે; જોણે જીત્યો કૌરવ કેરો સાથ, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૭ ચઢાવો જીત્યો એ એકલો, મુખે બોલમાંરે; ગુરૂ દ્રોણને દેખાડ્યા હાથ, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૮ એવું કહી ઉઠ્યો પારથ, મુખે બોલમાંરે; ઘણો ક્રોધ ચઢ્યો તેણીવાર, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૨૯ સર્વ સભા જોતાં તે સમે, મુખે બોલમાંરે; મારી બબડવાહનને લાત; ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૩૦ વિનાશે વિપ્રીત સુઝ્યું મુખે બોલમાંરે; લુહ્યો અરજુન તે વેળા ભાન ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૩૧ બબડવાહન ખેઢ પામ્યો, મુખે બોલમાંરે; થયું સભા વિશે અપમાન, ક્ષત્રીની ઓળમાંરે. ૩૨ વલણુ ॥ ક્રોધ કરી પછી ઉઠીયો બબડવાહન બાળરે; દુર્ગો કહે ઘેર આવીયો ત્યાંથી તો ત્રતકાળરે. ૩૩ ॥ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્યાતર મત અશ્વમેધ પર્વણી બબડવાહનને અશ્વબંધો નામ એકાદશે અધ્યાયઃ ૧૧

કડક ૧૨ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ બબરવાહને આવીને સૈન્ય કર્યું તૈયારઃ ઈંદ્ર ઉપાસન કરીને ધરીયાં આયુદ્ધ તો નીરધાર. ૧ ટોપ કવચ ને મોજ પહેર્યા કેડ કરી તે ઠાર; કાને કુંડળ કુસુમ માળા કંઠ વીશે છે સાર. ૨ મુગટમાં મોતીયા તોરા બાંહે બાબુબંધ; અવળાસવળી ભાથા લીડયા ધનુષ ધરાવ્યું સ્કંધ. ૩ ત્યાર પછી રથ મધ્યે બેઠો અરબુનનો કુમાર; ચતુરંગી સૈન્યા તો ચાલી શોભાનો નહીં પાર. ૪ છત્રીસે વાજાં તો વાગે શંખનાહ તો થાય; ધજા ફરકે નેજા ચળકે માફ રાગ ગલાય. ૫ ગજ રથ અશ્વ અનોપમ ચાલે તે ઉપર અસ્વાર; ધમકારે ધરતી ધરૂં છે ચળકે છે તરવાર. ૭ મધવાની અસ્વારી કરતાં સો ગણી રચના તેહ; દળવાદળ જેવું ચાલે છે બેર કરીને જેહ. ૬ એવી રીતે રણમાં આવ્યો પારથ કેરો તાંન; એટલે ત્યાં તૈયાર થયા છે લડવાને અરબુન. ૮ નીલધ્વજ હંસધ્વજ રાજા મેઘવરણ મહાકાય; યૌનાશ્વ અને અનુશાશ્વ તે સર્વે તતબર થાય. ૯ સામાસામી સર્વે ઉભા મંડાયું છે યુદ્ધ; પિતા પુત્ર સંગ્રામ કરે છે વધી પડ્યું વિરૂધ. ૧૦ બાણ તણો વરસાદ થયો ત્યાં દીનકર નવ દેખાય; ગગન ગાજે ભોમી ભાગે હોકારા બહુ થાય. ૧૧ ગદા ગુર્જને બરછી ભાલા ભુંગળ ભીંડી પાળ; ચઠ પરીધને પટ્ટી શક્તિ ફરશી તો વિકાળ. ૧૨ એવી રીતે આયુદ્ધ ઉછળે ઉડે રથ આકાશઃ શોણિતનો વરસાદ થયો ત્યાં સૈન્ય મુઝું બે પાસ. ૧૩ પરવતાસ્ર મુક્યું પારથે પુત્ર ઉપર જેવારે, તેના ઉપર વજ્ર તણો શર મુક્યો પુત્રે ત્યારે. ૧૪ પછી પારથે ક્રોધ કરીને મુક્યું ત્યાં અનાસ્ર; તે વેળા બબરવાહને સાંધ્યું છે મેઘાસ્ર. ૧૫ ત્યારે કુંતા પુત્રે સુતને સર્પ બાણતો માર્યું; તે વેળા મરડાસ્રજ મુકી કુંવરે કષ્ટ નિવાર્યું. ૧૬ અર્બુન કેહે અહ્યા બાળક તુજને મારી નાંખું ઠર; એવું કહીને બાણ ચઢાવ્યું વજ્ર સમું સુખ ભેર. ૧૭ બબરવાહન ઉપર મુક્યું તેજ તણો નહીં પાર; તેને બેઠું કુંવરે મુક્યું ચઠ બાણ તે વાર. ૧૭ અરબુનનો શર કાપી નાંખ્યો કડકા ક્રીધા સાત; ત્યાર પછી કુંવરે મુકી શક્તિ એક સાક્ષાત. ૧૯ તે શક્તિ પારથને વાગી તેથી થઈ મુછાંય; એટલે પ્રશંકેતુ ત્યાં આવ્યો ક્રોધ કરી મહાકાય. ૨૦ પ્રશંકેતુ કેહે બબરવાહન શા છે તારા ભાર; આજ તને નિશ્ચે પમાડુ યુદ્ધ

વિશે તો હાર. ૨૧ એમ કહીને બાણ મુક્યું એક કર્ણ કુંવરે સાર; વાઙ્મુ તે બબડવાહનને રહ્ય વિશે નિરધાર. ૨૨ અરબ્જન સુતે એવું જોઈને મુક્યું તીવ્રજ બાણ; પ્રશકેતુની કાયા ભેદી રૂધીર શ્રવ્યું નિરવાણ. ૨૩ એક એક ને અંગે શર ચોટયા ખીલ્યા પુષ્પ સમાન; વર્ષા રૂતુમાં જેમ શીખંડી કળા કરે અનુમાન. ૨૪ દારણ યુદ્ધ કર્યું તે બેયે કેહેતાં ના આવે પાર; આકાશે અમર જેવાને આવ્યા તેણે હાર. ૨૫ પારથ પુત્રે મંત્ર ભણીને સાયક મુક્યાં સાત; સારથી સુદ્ધાં ઘોડા માર્યા ક્રોધ કરી સાક્ષાત. ૨૬ પછી કાળાંતક બાણ ચઢાવ્યું આણી અહકા રીસ; કર્ણ કુંવરનું અર્જુન પુત્રે છેદી નાંખ્યું શીશ. ૨૭ એટલે મેઘવરણ માણી કાપ્યા અપરંપાર; પર્વત ફેરી વ્રણી કાઢી તેતો મુશળધાર. ૨૮ તે વેળા પારથનો દિકરો દૈવત ઝાઝું દાખ્યો; હનુમાનજીને બાણે ચઢાવી સો યોજનપર નાંખ્યો. ૨૯ મેઘવરણને મછા કાઢી ત્રીશુળ મારી ત્યાંય; ત્યાર પછી મોહનાસ્ત્રજ મુક્યું સર્વે સેન્યા માંય. ૩૦ એવી રીતે સૌને જીત્યા વાળ્યો કચ્ચરવાણ; તે વેળા અર્જુનની મુછા મટી ત્યાંતો નીરવાણ. ૩૧ સવ્યસાચી સાવધ થઈ બેઠો રથમાં જેણીવાર; પ્રશકેતુનું મુસ્તક દીકું કાપેલું તેવાર. ૩૨ ॥ વસણ ॥ મુસ્તક લીધું હાથમાં અરબ્જને નીરધારરે, દુર્ગો કહે સુત પાંડુનો વિકળ થયો તે વારરેરેરે. ૩૩ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્તીતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી બબડવાહનને પ્રશકેતુ વધોનામ દ્વાદશો અધ્યાય. ૧૨

કડવું ૧૩ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ પ્રશકેતુનું જોઈને શીશ, બોલ્યો અરબ્જન તો તેણે દીશ; ભાઈ તારા વિના સઉ સુંન્ય, કેમ આજ રહ્યો છું તું મુન્ય. ૧ તારા બાપને માર્યો મેં બાળ, મારે માટે થયો તારો કાળ; મુને થાય ધણી પરિતાપ, તારી માને શો દેશ જવાળ. ૨ મહા બાણાવળી તું કેહેવાયો, આજ કેમ કરી છેતરાયો; તારું મર્ણુ ધણું મુને સાલે, દૈવ ઉપર કંઈ નવ ચાલે. ૩ થયો પાંગળો હવેજ હુંય, સુભદ્ર સુતને જતાં તુંય; એવું કહી રડે કુંતા કુમાર, બબડવાહન બોલ્યો તેવાર. ૪ અહ્યા કાયર સુતો તું કેમ રડે રાંડની પેઠેજ તેમ, થયો વ્યંડળ વૈરાટ માંય, આવ્યો તે તને અભ્યાસ આંય. ૫ શીશ તોળી શું નીસાસા નાંખે, જેવો વાણીયો

કાટલાં સાંખે, તુંતો નથી વણિકનો તંન, શોભ વંશી છું શુદ્ધ પાવન. ૧
 માટે ક્રોડઁ ઝાલીને હાથ. ઉઠ સંગ્રામ કર મારી સાથ; એવાં મુણી વિરોધી
 વચન, ઉઠી બેઠો કુંતા કેરો તંન. ૭ રૂંવે રૂંવે લાગી ઘણી જવાળ, રક્ત
 નેત્ર થયાં વિકાળ; મુસ્તક ઝાલેલું તે મુકી દીધું, ચાપ ગાંડીવ તેતોજ
 લીધું. ૮ પછી મેઘની તુલ્ય તે વાર, મુકયાં સામટાં બાણ હજાર; વાગ્યાં
 પુત્રને જઈજ તેહ, જેથી બેઠાયો સધળો દેહ. ૯ ત્યારે બખ્તવાહને તે વાર,
 અર્ધઅંદ્ર મુકયું નિરધાર; તેણે ઉડાડ્યો મુગટ ત્યાંય, કાપી છત્ર ધજ
 કાણ માંય. ૧૦ ત્યારે અરજુને સાંગ ચઢાવી; એતો કોટીક વિજળી જેવી;
 મંત્ર ભણીને મુકી જેવાર, ત્યારે બળભળ્યાં સાત પાતાળ. ૧૧ ચાલી
 મર્જના કરતીજ તેહ, જાણે ફેડશે પર્વત દેહ; તેને બેઠ અપ્સરા કુમારે,
 ચક્ર બાણ મુકયું તેણીવારે. ૧૨ ચાલ્યું ચક્ર રૂપે બની બાણ, જાણે ઉધડી
 અગ્નીનાં બાણ; આવ્યું સાંગની સામું સાક્ષાત, ક્રીધા કકડા વળી તેના
 સાત. ૧૩ થયું શુદ્ધ સંહાર સમાન, ઉરવીકંપ થયો તેણે સ્થાન; તુટ્યાં
 નક્ષત્ર ત્યાં નીરવાણ, થયો ધુંધળો આકાશે બાણ. ૧૪ લવકુશ ને શ્રી
 રઘુવીર, જેવા પુર્વે લડયા રણધીર; તેવા બખ્ત વાહન અરજુન, સામા-
 સામી લડે તાત તન. ૧૫ પ્રલયકાળનો વાયુ ત્યાં વાય, ચાલી શોણિ-
 તની સરીતાય; પછી પારથ પુત્રે તેવાર, કર્યું ક્રોડઁ મંડળાકાર. ૧૬ મુકયુ
 કાળાંતક તેણે દીશ, છેદ્યું અરજુનનું તેથી શીશ; જુઓ દૈવતણી ગતી
 જન, પામ્યો મૃત્યુ પોતે અરજુન. ૧૭ જેણે જીત્યા પશુપતિ દેવ, દ્રોણ
 કર્ણ માર્યા તતખેવ; સ્વર્ગવાસી જીત્યા મુરરાય, તેનું મુસ્તક ભોમી
 રોળાય. ૧૮ કાર્તિક મુદી એકાદશી સાર, તેના ભોગો હવો સોમવાર;
 વળી નક્ષત્ર ઉત્તરા ત્યાંય, હતો વ્યાધાત યોગ તે માંય. ૧૯ સંધ્યાકાળ
 સમે તેણે દીશ, પડ્યું પારથ કેરું શીશ; સર્વે સેન્યા પામી ત્યાંતો મર્ણ,
 દીસે બીહામણી સૌ ધર્ણ. ૨૦ ભુત ભરવને ધણું ફાવ્યું, જાણે ટાંકણું
 તે તકે આવ્યું; લોહિ માંસ ખાઈ રાજ થાય, કાગ મરધણો આવે ને
 જાય. ૨૧ વજ્રદેહી ઉભા તેણે ઠાર, ચાલે નેત્રેથી અશ્રુની ધાર; નવ ચાલે
 કુંવરપર લેશ, ધણું સોચે છે વાન્નર વેશ. ૨૨ પછી પારથનો પુત્ર
 ત્યાંય, પેઠો પાંડવ સેન્યાની માંય; ઉતારી લીધા સઉના શણગાર, આવ્યો
 નમ્ર વિષે નિરધાર. ૨૩ તેની માતા ચિત્રાંગદા જેહ, બેઠી પોતાના મહે-

લભાં તેહ; તેને દાસીએ કહી આવી વાત, થઈ અરજીનની જેહ ધાત. ૨૪ પછી કીંકરિ ખોલી વચન, રૂઠું જણ્યું તમે તો રતન; જેણે માર્યો પોતાતણો તાત, તમને વિધવા કર્યો વળી માત. ૨૫ એવાં દાસીનાં સુણી વચન, ચિત્રાંગદાએ કીધું રૂઠન; પછી પુત્રને ત્યાં તો બોલાવ્યો, ત્યારે બખડવાહન ત્યાં તો આવ્યો. ૨૬ કહ્યું કુંવરે આવી તે ઠાર, કેમ શોક કરો નિરધાર; ત્યારે અપસરા કહે ધન્ય ધન્ય, માર્યો સ્વામિ મારો અરજીન. ૨૭ એવું કહિને શીશ પછાડ્યું, મારી ઠીકેને રહ્ય તાડ્યું; આલે નેત્રથી આંસુની ધાર, કરે વિલાપ કારમો નાર. ૨૮ ॥ વલણ ॥ આતુર થઈ અબળા કહે પુત્રને તેણીવારે; દુર્ગો કહે તેહ વિલાપથી પ્રથિવ કંપી સારેરેરે. ૨૯ ॥ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરિત્રે કવી દુર્ગાશંકર વીરચીતે મહાભાર્થાતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી બખડવાહનેન અરજીન વધો નામ ત્રયોદશે અ૦ ૧૩

કડવું ૧૪ મું.

॥ રામ દેવ ગંધાર ॥ લાડકડા મુજને આ સમે રાનમાં બેસાડી; ડાહ્યો થઈ દીકરા મુને લોક વિશે લજવાડીરે; લાડકડા મુજને આ સમે રાનમાં બેસાડી. ૧ અબળાનો અવતાર અધમ છે સ્વામીથી સઉ સાડ; વિધવાને વસમું નીકળવું ઘરમાંથી ક્ષણું વાડેરે; લાડકડા. ૨ સ્યામાને સુત સાત હશે પણ સ્વામિ વિના સડિ કાડ્યું; બળવંતા મુજ પતિને લાવો એટલું હું તો જણ્યુંરે; લાડકડા મુજને. ૩ ઝુરી ઝુરી જીવડો જશે નિશ્ચે દીકરા મારો; આ વખતે કોણ અમત છાંટી તાત જીવડે તારોરે; લાડકડા. ૪ નવ જણ્યું તેં બાળક માતા કેમ નિવેડો કરશે; જ્યાં જ્યાં જઈ ઉભી રહું ત્યાં ત્યાં બોમી ભારે મરસેરે; લાડકડા. ૫ નાથ વિના હવે નથી રહેવાતું હૈયું ફાટી જશે; મનોહર મંદીર રહેવાતું તે મુજને ખાવા ધારોરે; લાડકડા. ૬ કંઈ વિના કંઈ ભાર પડે નહીં ઉભું ન રાખે કોઈ; એક પલક જુગ જેવી થાયે આંખ્યો જશે રોધરે; લાડકડા. ૭ સ્વામી જતાં મુંઠરીને ચોત્રફના વાયુ વારો; સાચું જુઠું માની સેહેજે વહાલા વેરી થારોરે; લાડકડા. ૮ કંઈ વિના કંઈ ગમન થાય નહીં લુખડુ સાડ પેહેરી; ઉડતું આળ ચઢે ત્યમ થાયે વાડનો કાંટો વેરીરે; લાડકડા. ૯ ખાવું પીવું માવું ન મુઝે નિંદ્રા તો વળી જવે; દિલ ખોલીને વાત મુઝે

કડવું ૧૫ મું.

॥ રામ માફ ॥ ૫૬યો અરબુન કેરો જે દેહ, થયું સ્વાન કુંતાજીને
તેહ; જાગ્યાં ઝઘડીને નિંદ્રાથી માત, જાણે પુત્ર તણી થઈ ઘાત. ૧
વ્રશકેતુનું કપાયું શીશ, સૈન્ય સર્વે મુઠું આણેદીશ; એવું સ્વપ્ના વિશે
દરશાયું, ત્યારે કુંતાને રડવું આવ્યું, ૨ જાણી ધર્મરાજાએ તે વાત,
આવ્યા જ્યાં રડે પોતાની માત; એવે આવ્યા ત્યાં શ્રી જુગદીશ, છાનાં
રાખ્યાં કુંતાને તે દીશ. ૩ પછી બોલ્યા ત્યાં દીનદયાળ, ચાલો ખબર
જેવાને આ કાળ; પછી સર્વે થયાં ત્યાં તૈયાર, મણીપુર જવા નિરધાર.
૪ દ્વિનાનાથ ને વાયુ કુમાર, સહદેવ ને નિકુળ સાર; કુંતા માતને દ્રોપદી
રાણી, સત્યભામા સાથે રૂક્ષમણી. ૫ સર્વ આવ્યાં મણીપુર માંય, રણ
ભુમિ વિશે વળી ત્યાંય; દીઠું મર્ણ પામેલું તમામ, ઉભા અંજની પુત્ર તે
ઠામ. ૬ દીઠું અરબુન કેરું કબંધ, નથી દેખાતું ઉપલું કંધ; ખોળે મુસ્તક
સર્વે તે ઠાર, ચાલે નેત્રે આંસુની ધાર. ૭ જાણી બધુવાહને તે વાત,
આવ્યાં કુંતાને કૃષ્ણ સક્ષાત; પછી પુત્ર આવ્યા તેણે ઠામ, કયો સર્વેને
ત્યાંતો પ્રણામ. ૮ કહ્યો કૃષ્ણને સર્વે પ્રકાર, યુદ્ધ થાવા તણો નિરધાર;
થવા કાળ થયું મહારાજ, માટે રાખો પ્રભુ તમે લાજ. ૯ મણી લેવા
જવું જદુરાય, માટે ચાલો કરીને કૃપાય; વળી મુસ્તક તાતવું જેહ, કોણે
હર્ણ કર્યું હશે તેહ. ૧૦ સુણી કૃષ્ણ કહે સાંભળ બાળ, કહું સત્ય તને
આણે કાળ; દુર્યોધનનો કનીષ્ઠ ભ્રાત, પામ્યો અવગતી એનો સાક્ષાત. ૧૧
થયો સર્પ તણો અવતાર, તેણે શીશ હર્યું નીરધાર; માટે ચાલ તારી
સાથે આવું, દુષ્ટ સર્પને હું બતલાવું. ૧૨ પછી કૃષ્ણ ને પારથ બાળ,
પેઠા પાતાળમાં તતકાળ, બતાવ્યો બહુનામીએ ચોર, ભ્રાત દુર્યોધનનો
કઠોર. ૧૩ માગ્યું મુસ્તક તો તેની પાસ, બખરવાહને થઈને ઉદ્દાશ;
ત્યારે આપ્યું નહીં તેણે ઠામ, કયો કુંવર સાથે સંગ્રામ. ૧૪ હાર્યો દુષ્ટ
અહીં તેણીવાર, નવ સેહેવાયો બાણનો માર; ત્યારે આપ્યું લાવી પેલું
શીશ, નમ્યો કુંવરને તેણે દીશ. ૧૫ કોઈ ઠેકાણે આવી કથાય, તેનો
વિસ્તારી કહું મહિમાય, બોલ્યા મુખથી દીનદયાળ; જે હું બ્રહ્મચારી
હેઉં આ કાળ. ૧૬ તોતો મુસ્તક આવજો એહ, ૫૬જે લેનારા પ્રાણીનો
દેહ; એવું કેહેતામાં મુસ્તક સાર, ૫૬યું આકાશથી નિરધાર. ૧૭ કલ્પબેદ

તણી એ કથાય, માટે શ્રોતા ન કરવી શંકાય; પામ્યો મુસ્ત- પિતાનું
 બાળ, એવી હરીની કૃપા વિશાળ. ૧૮ આલ્યા ત્યાર પછી તેણે ધમ,
 આવ્યા પુંડરીકને મુકામ; નાગ સર્વને એકઠા કરી, બોલ્યો બાળક તો
 કરગરી. ૧૯ સુણો નાગ તમે મારી વાત, મારા પિતા તણી થઈ ધાત;
 માટે મણી તમારો છે જોહ, આપો આ વેળા મુજને તેહ. ૨૦ પાછો
 આપીશ હું નીરધાર, માટે માનો તમે આણીવાર; એવાં સુણી કુંવરનાં
 વચન, બોલ્યા સર્પ વિચારીને મન. ૨૧ અલ્યા માણસ જાત અધીર,
 નાશી જાને તું અહીં થકી વીર; મણી લેતાં સૌનો જીવ જશે, કોઈ નાગ
 તો કરડીરે ખાશે. ૨૨ એવા સર્પના સુણીને બોલ, થયો કુંવર તો લાલ-
 ચોળ; કર્યો કોડડ કરો ટંકાર, મુક્યાં બાણ તે વેળા અપાર. ૨૩ નાગે
 ઉડાડી વિશની જ્વાળ, કર્યો કોળહળ તેણે કાળ; પણ પાસે છે દેવ મોરાર,
 તેથી ઝેર ચડ્યું નહીં લગાર. ૨૪ કોપ્યો કુંવર ત્યાં નિરવેદ, પાડ્યા
 પન્નગને અંગે છેદ; પછી મુક્યું મંવાસનું બાણ, મધુ ત્રષ્ટિ થઈ
 નિરવાણ. ૨૫ તેમાં આળોટ્યા અહિ તમામ, થયા ચીકણા તેથી તે
 ધમ; ત્યારે મુક્યું પિપિલીકા બાણ, થયો ક્રીડીઓનો સથરાંણ. ૨૬ પેઠી
 છીદ્રમાં પિપિલીકાય, ત્યારે નાગ ઘણું અકળાય; કર્યો કાલાવાલા તેણી-
 વાર, અલ્યા બાળ અમને ઉગાર. ૨૭ એવાં સુણી અહીનાં વચન,
 મુક્યું મેવાસ પારથ તન; થઈ વારીની ત્રષ્ટી પ્રકાશ, તેથી ક્રીડીઓનો
 થયો નાશ. ૨૮ મધ ધોવાઈ ગયું તમામ, ત્યારે નાગ બોલ્યા તેણે ધમ;
 ધન્ય ધન્ય તને નીરધાર, આજ જીત્યા તેં અમને કુમાર. ૨૯ પછી
 પન્નગને પ્રેમ વ્યાપ્યો, સંજીવન મણી આણી આપ્યો આલ્યો એટલે
 બળિવાહન, જેની સંગાથે જીગજીવન. ૩૦ આવ્યા પાતાળથી બેઉ
 બહાર, રણ ભુમી વિશે નિરધાર; દેહ અરજીન કરો સંધાડ્યો, પછી પેલો
 મણી અડકાડ્યો. ૩૧ ત્યારે બેઠે થયો કુંતા તન, દીકા સનમુખ જીગજી-
 વન; માતા કુંતા ને વાયુ કુમાર, તેને દીકાં વિજ્યે તે વાર. ૩૨ માત્યા
 અરજીનને ધનશામ, કર્યો કુંતાજીને પ્રણામ; માત્યા સર્વને અરજીન સાર,
 ત્યારે વરત્યો જયજયકાર. ૩૩ પછી કર્ણ કુંવરને જીવાડ્યો, સર્વ સૈનાનો
 સાથ ઉઠાડ્યો; થયા જીવતા સર્વે જન, ઘણો હર્ષ પામ્યો અરજીન. ૩૪
 પછી બળિવાહન પુત્ર ત્યાંય, તેડી સૌને આવ્યો પુરમાંય; સમ્યો ચીત્રાંજલ

કેરો શોક, મળ્યા સાસરીનો સડો તોડ. ૩૫ લાગી અપ્સરા સાસુને પાય, પતિ પેખીને હર્ષ ન માય; ભાત ભાતનાં રાંધી ભોજન જમાડયો સડો સાથ સ્વામિન. ૩૬ સઘ્ય સાચીને અપ્સરાનાર, રહ્યાં એકડાં દિવસ ચાર; સુખ દુઃખ તણી કીધી વાત, મન વિરામ પામ્યુ સાક્ષાત. ૩૭ પછી પાંચમે દિવસે સાર, થયા અરજીન જવા તૈયાર; સડો સાથને કુંતા માતાય, તેને કીધાં તે વેળા વિદાય. ૩૮ રાખ્યા ત્યાં થકી પ્રભુને પાસ, જોડે તેડી જવાને પ્રકાશ; પછી બળરવાહન બળવાન, થયો સેના લઘ સાવધાન. ૩૯ છોડયો ત્યાં થકી વળતિ તોખાર, ચાલ્યા તેની પુઠ નિરધાર; અશ્વ ત્યાં થકી ચાલ્યો પ્રકાશ, આવ્યો મોર્ધ્વજ પુર પાસ. ૪૦ રત્નપુરી તે નગનું નામ, વર્ણ ચારે વસે તેણે ઠામ; મોર્ધ્વજ તણો જોહ તંન, આવ્યો મગયા કરવા વંન. ૪૧ તામ્રધ્વજ એવું તેનું નામ, અશ્વ દીઠો તેણે અભિરામ; ત્યારે તામ્રધ્વજે નિરધાર, બાંધ્યો વ્રક્ષની સાથે તોખાર. ૪૨ ડિભો કરવા માટે સંગ્રામ, એવે આવ્યા વિજય તેણે ઠામ; દિઠો તામ્રધ્વજે અરજીન, ત્યારે બોલ્યો તે વેળા વચન. ૪૩ અલ્યા અરજીન પાંડુ કુમાર, તારો બાંધ્યો મેં આજ તોખાર; માટે સંગ્રામ કર મારી સાથ, આજ દેખાડું મારા હું હાથ. ૪૪ પછી મુક્યું તામ્રધ્વજે બાણ, છેદ્યું અરજીને તે નિરવાણ; ત્યારે તામ્રધ્વજે કરી ક્રોધ, મુક્યું વળત્ર બાણ વિરોધ. ૪૫ જોઈ વિજયે દૈવત દાખ્યું, ચક્ર બાણે તેને છેદી નાંખ્યું; ત્યારે તામ્રધ્વજે નિરધાર; મુક્યું ત્રીશુળ મંત્રી તે ઠાર. ૪૬ પ્રેરી પારથે શક્તિ તે વાર, છેદ્યું ત્રીશુળ તે થકી સાર; ત્યાં તામ્રધ્વજે નિરવાણ, મોહનાત્ર તણું કાઢ્યું બાણ. ૪૭ અતી ક્રોધ કરી મુક્યું તેહ, મહા તેજસ્વી કેહેવાય જોહ; આવી વાગ્યું પારથને જ્યારે, થયો મોહ તેતો થકી ત્યારે. ૪૮ પછી સર્વને વાગ્યું તે બાણ, તેથી મોહ પામ્યા નિરવાણ; એક કૃષ્ણ રહ્યા તેણે ઠાર, નીદ્રા આવી તમામને સાર. ૪૯ લીધો ત્યાર પછી અશ્વ ત્યાંય, તામ્રધ્વજ આવ્યો પુર માંય; મોર્ધ્વજ પોતાના પીતાય, એને આવીને લાગ્યો પાય. ૫૦ કહ્યું પિતાને ગર્વ વચન, આજ જીત્યો મેં કુંતાનો તન; સર્વે સેનાને સુવાડી તાન, લાવ્યો સ્યામ કરણ સાક્ષાત. ૫૧ મુંઝી મોર્ધ્વજ કેહે વચન, અલ્યા મુરખ દીસે તું તંન; પાંડુ પુત્રને જાણે નહીં તુંય, એમને યોગ્યું છું હુંય. ૫૨ ધરી આપણા જેવીજ

કાય, પણ પાંચે એ દેવ કહેવાય; એવી વાત કહી તારે જ્યારે, પુત્ર
પસ્તાવોપામ્યો તેવારે. ૫૩ હવે રણમાં જાગ્યા અરજીન ઉઠ્યા મોહથી
સર્વે જન; ત્યારે અર્જુને પુછ્યું તે કાર, સુણો શ્રીહરી વાક્ય આવર.
૫૪ ઘણો અનરથ આ વેળા થયો, કીયો રાજ આ જીતીને ગયો; લીધી
આ સમે આપણી લાજ, કર્યું એકલે સમરથ કાજ. ૫૫ ॥ વલણ ॥
અરજીન કહે છે આ પ્રભુ સાંભળો સરજનહારરે; દુર્ગાના દેવ અહિં થકી
કયમ મળશે તોખારરેરે. ૫૬ ઇતીશ્રી પાંડવચરીત્રે કવી દુરગાશંકર
વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધપર્વણી મોરૂંધવજ સુત તામ્રધ્વજેન
અશ્વબંધો નામ પચમો અધ્યાય.

કડવું ૧૧ મું.

॥ રામ સામેરી ॥ એવું સાંભળી સ્યામ કહે એ ભુપ ઘણો
સત્વાદિ; મોરૂંધવજ મહા પુન્યશાળી છે સ્વર્ગપુરી સમ ગાદિ. ૧ ઘણા
વાર્ષથી રાજ્ય ભોગવે એવો એ રાજન; કુમુદીત નામે પતિ છે તામ્રધ્વજ
એક તન. ૨ તે સઉ લક્ષણે પુરો છે શિષ્યો સર્વ કળાય; સ્મૃતિ સ્મૃતિને
વેદ જાણે છે કોઈથી નવ છતાય. ૩ હરીશ્વંદ જેવો હાતારી સત્યમાં
શ્રી સ્થુરાય; યુદ્ધ વિશે શંકરના જેવો બળી જેવી પ્રભુતાય. ૪ મુજથી
વાહાતું ક્રોધ નવ જાણે જરજીવતિની પ્રાણ; યાચક જે માંગે તે આપે
તન મન ધન નિરવાણ. ૫ તે મારે અરજીન તમે ચાલો દેખાડું પ્રભુ-
તાય; એવું કહીને શિષ્ય ગુરૂ થઈ ભુપતીને ત્યાં જાય. ૬ મોરૂંધવજને
મંદીર આવ્યા અરજીનને ધનશામ; ત્યારે તેણે આસન આપ્યું દીજ
બાણિ તે કામ. ૭ વળતી ભુપતિ કહેવા લાગ્યો સાંભળોને રૂપીરાય;
આજ મને અતી પાવન કીધો કેમ કરી કરૂણાય. ૮ એવું સાંભળી કૃષ્ણ
કહે નૃપ આવ્યાની પેર; તુજ નગરીમાં વેવાઈ મારો આવ્યો તેને ઘેર.
૯ શુશીળશર્મા વિપ્ર વિચત્રણ તેને એક તનયાય; તે મુજ પુત્રની સાથે
પરણિ સત્ય કહું છું રાય. ૧૦ તે વહુને તેડવા આવતાતા પીતા પુત્ર
નિરધાર; એવામાં એક વાઘ મળ્યો તેણે જાણ્યો કુંભાર. ૧૧ ત્યારે
કાલાવાલા કરીને લાગ્યો હુતો પાય; પુત્રને બહલે મુજને ખા તું એવું
કહું મેં રાય. ૧૨ તે સમે તે શાર્દૂલ બોલ્યો સાંભળ બ્રાહ્મણ વાત; મોરૂં-
ધવજનું અંગ વેહેરીને લા બ્યતું તો સાક્ષાત. ૧૩ તે મારે આ દેહ

તમારો વહેરે સુત ને નાર; તે વખતે અતિ આનંદ રાખે શોક ધરે નહીં સાર. ૧૪ અંગ વહેરતાં આંસુ આવે નેત્ર વિશે રાજન; તો એ દાન ખપે નહીં મારે સત્ય કહું વચન. ૧૫ એવું સાંભળી ભુપ કહે હું પ્રસન્ન થયો મુનીરાય; ધોર નર્કમય દેહ આવીયો વિપ્રતણા ખપમાંય. ૧૬ વળતી ભુપે આજ્ઞા આપી સેવકને નેવાર; કદળી સ્થંભ મગાવી બાંધ્યો મંડપ તેણે ઠાર. ૧૮ જાનહવી જળમાં સ્નાન કરી પછી સુતને સોંપ્યું રાજ; ચાચકને અતિ દાન દેખને સમર્થા શ્રી વ્રજરાજ. ૧૮ શાલીઆ-મની સેવા કરીને ઘાલી તુળશી માળ; શંખગદાદિક ચીન્હ ધરી પછી તિલક કીધું ભાળ. ૧૯ મંડપ મધ્યે આવી વળતિ નેડ્યાં સુત વનિ-તાય; તેને નિજ કાયા વહેરવાની આપી ત્યાં આજ્ઞાય. ૨૦ તે વખતે કુમુદતી કંપી મોડ્ધવજની નાર; પુત્રને બહુ પરીતાપ થયો ત્યમ વરત્યો હાહાકાર. ૨૧ રાણી વળતી કહેવા લાગ્યાં શાસ્ત્રતણો એક ન્યાય; હું નૃપની અર્ધાંગના માટે મુજને લ્યો મુનીરાય. ૨૨ ત્યારે હરી કહે વામ અંગ તમે તેવું નથી ત્યાં કામ; જમણું અંગ વાધે માગ્યું છે ભુપતીનું અભીરામ. ૨૩ એવું સાંભળી તામ્રધ્વજ સુત બોલ્યો ત્યાં નિરવાણ; જમણું અંગ હું કહાવું માટે અરપું વાધને પ્રાણ. ૨૪ તે સમિ શ્રી કૃષ્ણ બોલીયા પુર્ણ બ્રહ્મ અવતાર; એવા વપુની ના કહી છે શાર્દૂલે તેણે ઠાર. ૩૫ ધતસાકરના સત્વે ભરેલો ભુપતી કરો દેહ; તેતો કેસરીએ માગ્યો છે તેમાં નહી સંદેહ. ૨૬ તે માટે તમે વાતો મુકી વહેરો નૃપને આજ; જેથી માંડ આ વખતે તો થાયે સત્વર કાજ. ૨૭ ત્યાર પછી મંડપની મધ્યે ઉભો મોડ્ધવજ રાય; કરવત લેખને વહેરેવા આવ્યાં પુત્ર અને પ્રેમદાય. ૨૮ રાજાએ રઘુનાથને કહ્યું અંતરમાં નિરવાણ; આવી રીતે જાજે મારો પરમારથે પ્રાણ. ૨૯ કરવત તાણતાં હાથ ન ચાલે કુમુદતિનો ત્યાંય; અબળાને તે વખતે આવ્યું આંસુ નેત્રની માંય. ૩૦ તેવું દેખી ત્રીકમ નાઠા કોપ કરી નિરધાર; કલ્પીત દાન ખપે નહીં મારે એવું કહ્યું તે ઠાર. ૩૧ ત્યારે રાણી દોટ મુકીને દીજને લાગ્યાં પાય; અરે વિપ્ર મેં શોક કર્યો નથી સત્ય કહું મુનીરાય. ૩૨ મેં જાણ્યું સ્વામીને જાણ્યો ખપમાં અરધા દેહ; બાકીને શું પ્રાશ્નીત કીકુ મડ્યો રહેશે અહીં તેહ. ૩૩ એકું સમજી આંસુ આવ્યું નથી મારો કાંઈ દોષ; મેં

માટે મુની પાછા આવો મુકીમનથી રોશ. ૩૪ ત્યારે હરી કેહે પ્રેમથી
 કરવત તાણો આવાર; વિવાહ જેવો ઓછવ રાખો સુતમાતા નિર-
 ધાર. ૩૫ એવું સાંભળી અબળાએનો કરવત ઝાલ્યું હાથ; સ્વામી
 કેરે માથે મુકી સમર્થા દીનાનાથ. ૩૬ વળતી તેને તાણવા બંધે જે
 વખતે અબળાય; ત્યારે ત્રીકમ પ્રગટ થયા ત્યાં કોટી વીશ્વના રાય. ૩૭
 સ્યામ દેહ પીતામ્બર પેરું કોટ કૌસ્તુભ માળ; ચાર હાથને મુગટ મણી
 મય મુખ હસતું રસાળ. ૩૮ કેતવે પછી ઝાલી લીધું કરવત તેણે ધાર;
 તે પુઠળ રાબને કેહે છે હાસ્ય કરી કીંતાર ૩૯ ધન્ય ધન્ય તુજને
 અવનીપતી ધન્ય તરી શ્રદ્ધાય; તારા જેવો સતવાદી કોઈ નથી વીશ્વમાં
 રાય. ૪૦ માગ માગ આ વખતે તુંતો ઇચ્છા જે મન હોય; તે પ્રમાણે
 આપું તુજને સત્ય કહું છું સોય. ૪૧ ત્યારે ભુવતી કેહેવા લાગ્યો સાંભ-
 જોને મહારાજ; કૃપા કરી મુજ મદીર આવ્યા નુન્ય રહીશી આજ.
 ૪૨ કોટીક કલ્પ સુધી ભમે પણ પદરજ નવપમાય, તેતો મુજને હરશન
 આપ્યું હાવે શી ઇચ્છાય. ૪૩ વારે વારે આપજો મુજને ભક્તિ તમારી
 નાથ; તેવો ભવ સિંધુમાં બુડતાં હોતે ગ્રહેજો હાથ. ૪૪ એવી સ્તુતી
 કરીને પુજ્યા ભુપે દીનદયાળ; પંચામ્રત જમાડ્યું પ્રોતે કૈજ સહીત નૃપ
 બાળ. ૪૫ મોડવજનું સન્ય જોઈને અર્જુન વિસ્મય થાય; પોતે ભક્તિ
 કરતો તેનો અર્વ મટયો તદ્દાય. ૪૬ પછી તે ભુપે કુંતા સુતને અર્પ્યો
 યજ્ઞ તોખાર; વળતી નીજ સેનાને લેઈ સાથે થયા તૈયાર. ૪૭ અસ્વ
 અનોપમ ચાલ્યો ત્યાંથી પું સર્વ પજાય; મોટા મોટા દેશ ઓળંગી
 વાલ ચાલ્યો બંધ. ૪૮ ॥ વલણ ॥ એ રીતે હય આવીયો સાસ્વતપુર
 માંહરે; દુર્ગો કેહે તેણે સમે બંધાયો પછી ત્યાંચેરેરે. ૪૯ ઇતીત્રી પાંડવ
 ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી
 મોડવજ આખ્યાન વર્ણનો નામ પોડયો અધ્યાય. ॥ ૧૬ ॥

કડવું ૧૭ મું.

॥ રાગ માડ ॥ સારસ્વત કેરો ભુપાળ, વિરવર્મા મહા વિક-
 રાળ; તેણે બાંધ્યો તુરી તતખેવ, જેનો જમાઈ તો જમ દેવ. ૧ અતિ
 બળવાન છે એતો રાય, યમ રાબ તણીમોટી સાય; આવ્યા તે ઢેકાણે
 અર્જુન, થયું વિદીત વાલ બંધન. ૨ પછી ભુપને સંદેશો કાળ્યો,

યુદ્ધ કરવાને માટે બોલાવ્યો; વિરવરમાએ જાણી વાત, ત્યારે તેડાવ્યો તેણે જમાત્ર. ૩ યમરાજ તે ઠેકાણે આવ્યા, સાત કોડી સેના એતો લાવ્યા; એતો ખીલામણી સૌ દેખાય, કાળાં મોઢાંને કાળી છે કાય. ૪ પીળાં નેત્રને અમળા કેશ, માથાં મોટાં જાણે ગીરી દેશ; હળની ડાંડી જેવા લાંબા હંત, જીભ લાંબી દીસે બળવંત. ૫ આંખો અંધ કુપ હાય તેવી, નાસીકા વઢ ગરનાળા જેવી; કર્ણ ગંભીર ગુફા સમાન, ભુજ પ્રક્ષ જેવા અનુમાન. ૬ અર્ધ અવળા તે જાણે વાંકોડી. મુકી ચોટલાની લટછોડી; કાળાં વસ્ત્ર પેહેર્યા વીકરાળ, મેશનું કંચુ તીલક ભાળ. ૭ ગ્રહાં આયુદ્ધ તો તેણે દીશ. જીભ કાઠે ને પાંડે છે ચીસ; એવી સૈન્યા સાથે બળવાન, યમરાજ આવ્યા તેણે સ્થાન. ૮ વીરવરમાએ કાધી તૈયારી, ફેળ પોતા તણી શણગારી; તાણી કચકચીને કેડ બાંધી, તેમાં તરવારને ઢાલ નોંધી. ૯ જેને જીત્યાની મનમાં આશ, ભાથા ભીડીયા છે ખેડ પાસ; નાંખ્યા અશ્વને સોનેરી સાજ, તેના ઉપર બેઠા ક્ષત્રી રાજ. ૧૦ મારે પાખરીયા ઘણી ફાળ વાગે ત્રંબાળુ તુરધ રસાળ; અળકે ત્રીશુળને તરવાર, થાય ગજ ના ઝાઝી તે ધાર. ૧૧ જાણે ઇંદ્રની ચાલી સવારી, ધન કરકે લીલી પીળી ભારી; આલ્યું વાહળ હળ રણ-માંય, પૃથ્વી કંપ થયો છેજ ત્યાંય. ૧૨ એવી સેના લેધને રાજનં, આવ્યો ભુપતી જ્યાં અરજનું; પછી બોલ્યો સવ્યસાચી સાથ સારસ્વ-તપુરી કરો નાથ. ૧૩ અલ્યા જીત્યા તે સર્વે ભુપાળ, ધર્યું વિજય નામ વિશાળ; પણ જીતું જે મુજને આજ, તોતો નિશ્ચય તું ક્ષત્રી રાજ. ૧૪ એણું કહી કર્યો સિંહનાદ, માંડ્યું યુદ્ધ તજીને પ્રમાદ; સામા સામી મારે શર ચોટ, થયો બાણનો આકારો ચોટ. ૧૫ ભીડ્યે ભીડ બાંધીને હોડ, મારે આયુદ્ધ અસખ કોડ; વાગે સાયકને ગદા ધોર, ઉભય હળમાં થયો અતિ સોર. ૧૬ કોઇનાં શીશ સમુળાં છેદાય, કોઇનાં રદય પેટ ચીરાય; એણું યુદ્ધ બેધને તે કામ, કોયો અરજનું રાખીને હામ. ૧૭ મુક્યું વાતાસ્રબાણ તે વાર, વીરવર્માને ઉડાડ્યો સાર; પડ્યો જોજન તે જઈ બાર, ત્યારે આવ્યા કૃતાંત તે ધાર. ૧૮ ચઢી યમરાજને અતિ શીશ જાણે અરજનું છેદું શીશ; કર્યો કોડડ કરો ટંકાર, મુક્યું અમ-લાસ તો નિરધાર. ૧૯ ત્યારે પારથે ત્યાં નિરવાણ, મેલ્યું મેધાસ કેદજ

આણ: યમરાજે મુક્યું ત્યાં વાતાશ્ર, પાંડુપુત્રે મુક્યું પર્વતાશ્ર. ૨૦ ત્યારે
 યમનારાય નીવેદ્યું, અંગ અરબ્ધનનું સઉ ભેદ્યું; કરી ગર્જનાને ગાળ્યો
 કાળ, કર્યું સ્વરૂપતો વિકરાળ. ૨૧ ત્યારે કૃષ્ણને અરબ્ધન કહે છે, હાથ
 બેડીને વાણી વઢે છે, નોય માણસ એ જન્મતાત, આતો દેવ દીસે છે
 સાક્ષાત. ૨૨ ઉપરાણું આ લુપ્તું કર્યું, માફ જળ તેણે બધું હર્યું;
 સુણી કૃષ્ણ કહે પાંડુકુમાર, એતો યમરાજ છે નિરધાર. ૨૩ વિર-
 વર્માનો જમાઈ કાળ્યા, માટે સંગ્રામમાં એહ આવ્યા; ત્યારે અરબ્ધન કહે
 સુણો સ્યામ એક શંકા થઈ અલીરામ. ૨૪ દેવ પરણ્યા મનુષ્યને ઘેર,
 તેની વિસ્તારી કહો મુને પેર; ત્યારે કૃષ્ણ કહે સાંભળ તું, કહું વિ-
 સ્તારીને હવે હું. ૨૫ વીરવરમાને પુત્રી છે એક, નામ માલીની તેનું
 વિવેક; ૩૫ રંભાથડી છે વિશાળ, સ્વર કાકીલા જેવો રસાળ. ૨૬ તેની
 માતાએ પાસે બોલાવી, પુછ્યું હારહ પ્રેમજ લાવી; સુણો પુત્રી તમે તો
 વચન, ક્રીયા ગમે છે તમને રાજન. ૨૭ તેની બેડે કરં તાફં લગ્ન,
 કન્યાદાન દેઈ થાઉં મગ્ન; ત્યારે માલીની કહે સુણો માય, મુંનેતો ગમે છે
 જમરાય. ૨૮ અંતકાળે ત્યાં થાય નિવાસ, માટે જીવતાં વડં પ્રકાશ;
 ત્યારે માતા કહે પુત્રી મારી, એતો દેવ કહાવે દુલારી. ૨૯ કેમ પરણે
 મનુષ્યની નાર, માટે તને એ ત્રસ્ણા આ વાર; સુણી પુત્રી કહે સાંભળ
 માત, તપ કરીશ હું તો સાક્ષાત. ૩૦ કરી પ્રસન પરણીશ દેવ, એનું
 કહીને આલી તતખેવ. ૩૧ આવી નેમીશીરણની માંય, બેઠી આસનવા-
 બીને ત્યાંય; એવે આવ્યા ત્યાં નારહ રૂપી, થયા પુત્રીના ઉપર ખુશી.
 ૩૨ આચો નારહ રૂપીએ મંત્ર, પુજા પાઠનો બતાવ્યો તંત્ર; એવી રીતે
 કરી ઉપદેશ, યમલોકે ગયા મુનીવેશ. ૩૩ આવ્યા યમરાજ કેરીજ
 પાસ, કહી કન્યાની તાત પ્રકાશ; અહો યમરાજ ઇચ્છે એક નાર, તેના
 રૂપ તમે નહીં પાર. ૩૪ રતિ રંભા થડી છે રસાળી, એવી અબળા મેં
 તથી જાતી; સુણી નારહ કેરાં વચન મોહ પામ્યા કૃતાંત રાજન. ૩૫
 કેની પુત્રી કહો રૂપીરાય, તેનો વિસ્તારી કહો મહીમાય; ક્રીયા દેશ ને
 ક્રીયું એ ગામ, તેના તાતતણું શું છે નામ. ૩૬ ત્યારે નારહજીએ
 તેવાર, બતાવ્યું નામ કમ તે ધર; ગયા નારહજી એનું કહી, યમે પ્રધાન
 બોલાવે મહી. ૩૭ કાય રોમ એનું એનું નામ, આવ્યો ઉતાવળો તેણે

ધ્રમ; કહે યમરાજ તેને તે વાર, થાઓ જનમાં સર્વે તૈયાર. ૩૮ પછી યમરાજે કીધા ઉપાય, કરી મનુષ્યના જેવી કાય; રોગ ખનાવ્યા રાજ-કુંભાર, માથે મુગટને કોટે હાર. ૩૯ જન લેઈને યમરાજ ત્યાંય, આવ્યા સ્વાસ્થ્યવતપુર માંય; માલીનીએ કર્યું તપ જેહ, કહેવડાવ્યું વીરવર્માને તેહ. ૪૦ વીરવર્માએ જાણી છે વાત, પુત્રીને ઘેર આણી સાક્ષાત; પછી પ્રેમ ધણે મન લાવી, પુત્રી યમરાજને પરણાવી. ૪૧ એવી રીતે કહ્યો યદુરાય, માલીની સતી કેરો મહીમાય; તેને સાંભળે જે નરનાર, તેના સેવ્ય મટે નીરધાર. ૪૨ પછી કુંતા કુંવરે સાક્ષાત, યુદ્ધ કરવા માંડ્યું ત્યાં આઘાત; પશુ પતાકા શીવતું બાણ, જેને વાગે તેનો લેછે પ્રાણ. ૪૩ મહાઉગ્ર કહેવાય એ બાણ, કાઢ્યું ભાથામાંથી નીરવાણ; તેને ચઢાવ્યું અરજુને જ્યારે ઉરવી કંપ થયો તે વારે. ૪૪ આહ્યું આપથી સાયક તેહ, તેણે ભેદ્યો કૃતાંતનો દેહ; થઈ તે થકી ત્યાંતો મુછાય, પડ્યા ઉછળીને યમરાજ. ૪૪ દેહ માટે ન નિકળ્યો પ્રાણ, પણ મુછી થઈ નીરવાણ; પછી વીરવર્મા તેણે ઠાર, આવી અરજુનને નમ્યો સાર. ૪૬ કરજેડીને કહે છે ભુપાળ, ધન્ય ધન્ય કુંતાજીના બાળ; આખી ઉરવીમાં તને પારથ, નથી જીતવા કોઈ સત્રથ. ૪૭ તને સાય સહા જગદીશ, અંશ-રૂપે તારામાં છે ઇશ; એવે યમરાજને આવી શાતા, ઉઠી બેઠા થયા મૃત્યુહતા. ૪૮ જાણ્યા કૃષ્ણને પુરણ ઇશ, સ્તુતિ કરવા માંડી તેણે દીશ; જય જય દામોદર દેવ, જય જય નારાયણ એવ. ૪૯ જય જય જગત પ્રતિપાળ જય જય સુરેશ હયાળ; ધર્યો ધર્મને માટે અવતાર, વળી ઉતારવા ભુવી ભાર. ૫૦ એવી સ્તુતી પ્રભુ કેરી કરી, કહે અરજુનને પ્રેમ ધરી; થયો તુજને હુંતો પ્રસન્ન, માગ મારી પાસે તું વચન. ૫૧ ત્યારે અરજુન કહે સુણો કાળ, માગું એટલું હુંતો કૃપાળ; અશ્વમેધની સુણે કથાય, તેને તમદુત ત્રાસ ન થાય. ૫૨ વીષ્ણુ લોકને પામે તે પ્રાણી, માગું એટલી તમ પાસે વાણી; ત્યારે ધર્મ કહે અસ્તુ રાજન, પછી મયા પોતાને સદન. ૫૩ વીરવર્મા બોલ્યો તેણીવાર, ચાલો નગ્રમાં કુંતા કુંભાર; પછી સર્વેને તેડીને ત્યાંય, આવ્યો ભુપતી તે પુર માંય. ૫૪ કર્યો પ્રાણાચાર આણીપ્રેમ, રાખ્યા ત્રણ દિવસ તો તેમ; લેઈ પોતાની સેના તમામ, થયો તૈયાર વળલી તે ધ્રમ. ૫૫ આખી અરજુનને ભેટ સાર,

સ્થામકર્ણું સુદ્રાં તેણીવાર; પછી પારથે છોડયો કેકાણ, આલ્યા તેની પુઠે નીરવાણ. ૫૬ વાણ આલ્યો પ્રક્ષ ઝાડીમાંય, તે તો દ્રષ્ટી થકી ન દેખાય; વેગ વાણ તણો છે પ્રચુર, આવ્યો અશ્વ તે કુંતલપુર. ૫૭ ચંદ્રહાસ છે ત્યાં તો ભુપાળ, અતિ ભક્તને કિરતી વિશાળ; તેણે બાંધ્યો છે તે તો તોખાર, જેના તેજ તણો નહીં પાર. ૫૮ ॥ વલણ ॥ ચંદ્રહાસે હય બાંધ્યો મળવા શ્રી જુરુચરે; દુર્ગો કહે તેને નથી યુદ્ધતણી ઇચ્છાયરેરે ૫૯ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ખત અશ્વમેધ પર્વણી વિરવર્મા આખ્યાન વણુંનો નામ સપ્તહશે અધ્યાય. ॥ ૧૭ ॥

કડવું ૧૮ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ અરજીને હયને નવ દીડો મનમાં થઈ ચિંતાય; પગલું નથી દેખાતું કોઈનું દારણ વન દરશાય. ૧ એવામાં ત્યાં આવી પહોંચ્યા નારદજી તે ધાર; તેમને જોઈને નરનારાયણે કીધો નમસ્કાર. ૨ પછી પારથે મુનીને પુછી હય જડવાની વાત; કહો મુની કેકાણ હશે ક્યાં પ્રક્ષ જીઓ સાક્ષાત. ૩ તે વેળા નારદજી બોલ્યા સાંભળને અરજીન; અશ્વ તારો કુંતલપુરમાં છે સત્ય કહું વચન. ૪ ચંદ્રહાસ રાજાએ બાંધ્યો તેતો બહુ બળવાન; ઇશ્વરનો તે ભક્ત ઘણો છે સાચ સદા ભગવાન. ૫ હશે દિશાને જીતી એણે વશ કીધા ભુપાળ; ઈંદ્ર જેવી શોભે છે ગાદી કીરતી અતી વિશાળ. ૬ હું જાણું તમે સઘળે જીત્યા પણ એ નહિ જીતાય; યુદ્ધ કર્યા વિણ અશ્વ લેવાનો કરવો કંઈક ઉપાય. ૭ તે રાજાના નગ તણી સૌ પ્રજા ઘણી ધરમીષ્ટ, કંઈ ભક્ત છે નરને નારી કોઈ નહી પાપીષ્ટ. ૮ ચોરી આડીને પર નીંદા હિંસાને વ્યભીચાર; દ્રોહ વ્રાતને ધરશા તે નથી સ્વપ્નામાં નીરધાર. ૯ અકાળ મોતે કોઈ મરે નહીં નથી નડતો વળી રોગ; નીરધન નથી કોઈ નરને નારી ભોગવે સૌ વૈભોગ. ૧૦ જમ લોકે કોઈ ભય નહીને પામે મુક્તિ સર્વ; પુન્યવાન તે સઘળા પ્રાણી નથી કોઈને મન ગર્વ. ૧૧ જુદી જુદી ટોળી થઈને નિત્ય કરે ભજન; કંઈ નામની ધુન્ય કરે છે મુકી લગ્ન મન. ૧૨ સૌને ભાવે તીલક શોભે કંઈ તુળશી માળ; શંખ મહાદી ચીન્હ ધરે છે વાણી સત્ય વીશાળ. ૧૩ તે રાજાને નાની વયમાં દુઃખ પડ્યું અપાર; પણ

પ્રભુએ ડિગારી લીધો એને વારંવાર. ૧૪ બાળપણથી બુદ્ધી મોટી પ્રભુ
ઉપર શ્રદ્ધાય; શાળીંગ્રામને કાણું નવ મુકે હાથ થકી વિલાય. ૧૫ એણું
મુણી વિસ્મય પામ્યો કુંતા કેરો તન; કર જેડી મુનીને કહે છે નમ્રતાથી
વચન. ૧૬ અહો મુનિવર ચંદ્રલાસ તે કાણુ તણો કુંભાર; એને દુઃખ
શી રીતે પડીયું કયમ રીઝયા કારતાર. ૧૭ એ સધણું વિસ્તારી કહોને
જેથી સંશય જાય; વૈષ્ણવની લીલા સાંભળતાં દુષ્કૃત દુર પળાય. ૧૮
એણું મુણી નારદ બોલ્યા આણી પ્રેમ અપાર; વિસ્તારી તુજને સંભ-
ળાણું પ્રશ્ન તણો વિસ્તાર. ૧૯ કેરલ દેશ તણો એક રાજા સુધારમીક કહે-
વાય; તેની સ્ત્રીને પુત્ર થયો તે આનંદ અંગ ન માય. ૨૦ સુધારમીક
રાજાના પીત્રાઈ દુષ્ટ હતા નીરધાર; તેમણે તેની સાથે ક્રીડું યુદ્ધ થણું
તે ઠાર. ૨૧ સુધારમીને મારી નાંખ્યો તે પાપીએ જ્યારે; તે વેળાએ તેની
સ્ત્રીએ શોક કર્યો બહુ ત્યારે. ૨૨ પત્નીની સાથે સહગમન કીધું બળી
મુઠ તે અબળાય; બાળક તે તાસીને સોંપ્યો તેનો કહુ મહિમાય. ૨૩
દાસી તે બાળકને લેઈને ચાલી ત્યાંથી સાર; કુંતલપુરમાં આવી તેણે
વાસ કર્યો નિરધાર. ૨૪ હરી ધન્યજ્યે એતો દાસી મૃત્યું પામી ત્યાંય;
બાળક નીધણીએ થઈ બેઠો કુંતલપુરની માંય, ૨૫ નમ્ર વીશે તે પુત્ર ફરે
છે બોલાવે ત્યાં જાય; યાદું ઉનું જે કાઠ આપે તે વેળાએ ખાય. ૨૬ કાઠને
આટલે કે મંદીરમાં રાત પડે સુઈ જાય; પ્રાતઃસ્નાને સ્નાન કરીને રમવા
માટે જાય. ૨૭ શાંતિંગ્રામને મુખમાં રાખે રમતી વેળા બાળ; પ્રાણ
થકી તો વહાલા ધારે સ્નેહ થકી તે કાળ. ૨૮ બહુ રૂપાળો બાળક
તેથી ઉપજે સૌને પ્રેમ; ખાવાનું બોલાવી આપે હેત કરીને તેમ. ૨૯
ડગલી ટોપી છેડી આપે ઉપાનને રૂપાત; એવી રીતે પોશણ કરે આણી
અંતર વહાલ. ૩૦ કુંતલપુરનો રાજા કહાવે કુંતળીક નામે સાર; તેના
જે પ્રધાન છે તે તો પાપી અપરંપાર. ૩૧ રાજ્ય બધું દબાવ્યું તેણે મુણ
જન્મેજયરાય; રાજાને નીમનોક આપે છે ઉપજ પોતે ખાય. ૩૨ દુષ્ટ
બુદ્ધિ છે નામજ તેનું કળીયુગનો અવતાર; હરી કથાને શ્રવણ કરે નહીં
નથી શ્રદ્ધા આચાર. ૩૩ તે દુષ્ટ બુદ્ધિને ઘેર આવ્યું શ્રાદ્ધ પીતાનું સાર;
તેણે દીજને ત્યારે તેડયા જમાડવા નીરધાર. ૩૪ બ્રાહ્મણ પાસે રસોઈ
કરાવી શ્રાદ્ધ કર્યું તે કાળ; પછી સૌને જમવા બેસાડયા ત્રણ કર્યા દીજ

બાળ. ૩૫ પેલો બાળક આવી પહોંચ્યો રમતો રમતો ત્યાંય. તેને બેઠને
 બ્રાહ્મણ હરખ્યા મગ્ન થયા મનમાંય. ૩૬ છોટે બેસાડી દીઝ પુત્રોએ
 પીરસ્યો તેને પાક; એકે ફેરે સર્વે મુકયું દાળ ભાતને શાક. ૩૭ દુષ્ટબુદ્ધીએ
 તેને દીઠો તેજસ્વી કુમાર; ત્યાર પછી સર્વે બ્રાહ્મણની પુજા કીધી સાર.
 ૩૮ પાન સોપારી પૈસા આપી બોલ્યો પાપી વાણ; અહો મુની એક પ્રશ્ન
 કહ્યું તે શ્રવણ કરો નીરવાણ. ૩૯ આ બાળક દસીનો દીકરો રૂપે જેવો
 કામ; હજુ ઉંમર નાનીછે તો પણ બુદ્ધીને બહુ હામ. ૪૦ તો એ આમળ
 કેવો થાશે પરાક્રમી બળવાન; તેનો મુજને ઉત્તર આપો આવેળા વીદ્વાન.
 ૪૧ તે વેળાએ બેશી એતો પ્રશ્ન કુંડળી કાઢી; ત્યાર પછી તેને વાંચીને
 પ્રભુતા કહેવા માંડી. ૪૨ ॥ વક્ષણ ॥ બ્રાહ્મણ ભાવ કરી કહે બાળકનો
 મહીમાયરે; દુર્ગો કહે તે સાંભળી દુષ્ટને બળત્રા થાયરેરેરે. ૪૩ ઇતી શ્રી
 પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારતમાંતર ગત અસ્વમેધ
 પર્વણી ચંદ્રહાસેન અસ્વબંધી નામ અષ્ટાદસો અધ્યાયઃ ॥ ૧૮ ॥

કડવું ૧૯ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ બોલ્યો બ્રાહ્મણ સર્વે વાણ, સુણો દુષ્ટ બુદ્ધી
 પ્રમાણ; થશે બાળક એ બળવાન, એને સાહ્ય સદા ભગવાન. ૧ મહા
 મુરતી મનોહર રૂપ, રાજ્ય ભોગવશે થઈ ભુપ; બત્રીશ લક્ષણ ને તેના
 ભેદ, તેને બાણીને શીખવે વેદ. ૨ શાન્ત સંતોષને દયા જેહ; તેને ગ્રહણ
 કરશે તેહ; ન્યાયમાં હોય વિધાતા એવો, શસ્ત્રધારીમાં શંકર જેવો. ૩
 શિક્ષા કરવામાં કતાંત તુલ્ય, કીરતી રામના જેવી અમુલ્ય; શોભે આસને
 જેવો મરાળ, વાણીમાં મેધ જેવો વિશાળ. ૪ પછી વિષ્ર કહે સાંભળો
 રાય, એક આશ્ચર્ય અમને જણાય; એતો થાશે તમારો જમાઈ, રાજ્ય
 ભોગવશે મુખદાઈ. ૫ માટે રોષ ન કરશો રાજનં, કહ્યું પ્રશ્ન પ્રમાણે
 વચન; એવી વાણી સુણીને વિરોધ, ચઢ્યો દુષ્ટ બુદ્ધિનેજ કોધ. ૬ કયો
 વિષ્ણુને ત્યાંથી વિદાય, પછી વીચાર્યું મનની માંય; ચાર ચંડાળ તેડાવ્યા
 પાસ; તેને હારહ કીધું પ્રકાશ. ૭ અહ્યા ચાંડાળ સાંભળો વાત, પેલા
 બાળકની કરો ઘાત; દાસી પુત્ર એ કહેવાય બાળ, તેને છેતરીને આણો
 દાળ. ૮ તેની નીશાની લાવજો સાર, બંધો ઉતાવળા આણીવાર;
 જીવતો મુકશે જો આ દિશ તોતો છેદીશ તમારાં શીશ. ૯ સુણી ચંડાળ

કહે છે મહારાજ, પ્રાતસકાળે કરીશું એ કાજ; એવું કહીને ચંડાળ બેઠ, આબ્યા પોતાને મુકામે તેહ. ૧૦ પ્રાતસકાળે તેડી પેટો બાળ, ગયા વન વિશે તે ચંડાળ; એક વ્રજની નીચે બેસાડી, પછી મારવા તરવાર કાઢી. ૧૧ જાણ્યો ચંદ્રહાસે તે વિચાર, મુને મારવા લાબ્યા આ ધર; ત્યારે ચંદ્રહાસે બેડી હાથ, ભજવા માંડ્યા બ્રહ્માંડના નાથ. ૧૨ વારે ધાબે તમે કીરતાર, ઉભા ચંડાળ લેઈ તરવાર; બઈ બાંના તણું તે વિચારી, મુને લેજો આ સમે ઉગારી. ૧૩ ધન કાજે આકારમાં બ્યારે, મોર દાંડ્યો રહે નહીં ત્યારે; સુણે મોરલીનો રાહ જે વાર, ત્યારે નાગ ડોલે નિરધાર. ૧૪ એમ ભક્તનો સુણી પોકાર, તમે કરો છો ત્રીકમ વાર; ગંગા સ્નાને કરી બળે પાપ, સંત સંબે ટળે પરિતાપ. ૧૫ મણી પામે દરિદ્ર હણાય, કામધેનુ મળે ભુખ જાય; તેમ તમારી ભક્તિથી ધરા, દુઃખ રેતું નથી બુગદીશ. ૧૬ પુર્વે કર્યા તમે કોટી કામ, ભક્ત ઉગાર્યા સુંદર સ્યામ; ગજ ગ્રાહથી ઉગાર્યો નાથ, ઝાલ્યો પ્રહલાદનો પ્રભુ હાથ. ૧૭ જાળ-ધરની છેતરી નાર, દેવ ઉગાર્યા દુષ્ટથી સાર; અજન્મેળને નામે ઉધાર્યો, જમ દુતથી તેને ઉગાર્યો. ૧૮ લીલા માનુશની તમે દાખી, પાણી ઉપર પ્રથની રાખી; ભાગ્યું બ્રહ્મા તણું તમે દુઃખ, વંદ વાળીને કીધું જ મુખ. ૧૯ થયા રામ સ્વરૂપે મોરાર; હણી રાક્ષસ ઉતાર્યો ભાર; હાલ કૃષ્ણ થયા છો મહારાજ, રાખી પંચાળીની તમે લાજ. ૨૦ કેતાં પાર ન આવે કપાળ, માટે હ્યો તમે મારી સંભાળ; થશે આ વેળા મારો બે કાળ, તેનું લાંછન તમને દયાળ. ૨૧ એવી સ્તુતી કરી જેણીવાર, ત્યારે રીઝયા ત્યાં દેવ મોરાર; લીધી લક્ષ્મી પતિએ સંભાળ, મોહ પામ્યા પેલા ચંડાળ. ૨૨ ઉતર્યા અંતરમાં ભગવાન, ત્યારે દુષ્ટ થયા દયાવાન; મારવા માટે ઉભો તો બેહ; બાલ્યો બીજાઓને મોઢે તેહ. ૨૩ આવો મારી સુંદર બાળ, કત્ય ભોગવીશું કીચે કાળ; થયા આજ તમે નીચ પ્રાણી; હવે કેવા થઈશું પ્રમાણી. ૨૪ દેવ જેવો આ દીસે કુમાર, ધન્ય ધન્ય એનો અવતાર; એની માની કુખે એ રતન; પુર્ણ ચંદ્રના જેવું વંદન. ૨૫ માટે જીવતો મુકીયે આજ, તજ હિંસા તણું વળી કાજ, બીજા ચાંડાલ કહે ખરી વાત; પણ ચિન્હ માગ્યું છે સાક્ષાત. ૨૬ માટે કરવો તેને ઉપાય, જેથી દુષ્ટ બુદ્ધિ રાજ થાય; એવો વિચાર કરીને બેઠ, કાચી

કુંવરની આંગળી તેહ. ૨૭ છઠી આંગળી છેદી તે વાર, મુક્યો જીવતો તેણે કુંભાર; આજ્યા અંત્યજ આંગળી કાપી, દુષ્ટ બુદ્ધિને તે જમ આપી. ૨૮ થયો પાપી તો મનમાં પ્રસન્ન, કર્યો રાજી ત્યાં અંત્યત જન; ધાર્યું મનમાં પાપીએ એવું, કર્યું નિષ્કળ શાસ્ત્ર મેં કેવું. ૨૯ રહી એટલે એતો કથાય, પેલા બાળની શી ગતી થાય; ચંદ્રહાસ રહ્યો વન માંય, આવ્યાં જનાવરાં સહિ ત્યાંય. ૩૦ કરી પાંખોથી છાંયા તે વાર, તાપ નીવારવા તેણે ઠાર; ભજે બાળક શ્રીપતિ ઇશ, એક ભુપતિ આવ્યો તે દીશ. ૩૧ ચંદનાવતિ કેરો એ રાય, નામ કુલીંદ તેનું કેવાય; તેણે દીઠા ત્યાં પેલો કુમાર, ત્યારે પાસે આવ્યો નિરધાર. ૩૨ નોતી પ્રજા તે રાજને લેશ, માટે રાજી થયો તે નરેશ; પેલા બાળકને પુછી ત્રાત, તારાં કોણ છે માતને તાત. ૩૩ કેમ બેઠો તું વનમાં બાળ, નમ્ર કીયું તે કહે આ કાળ; સુણી બાળક બોલ્યો વચન, મારાં માત પોતા નંદ તન. ૩૪ જોણે ઉગાર્યો મૃત્યુથી આજ, તેને ઓળખું હુંતો મહારાજ; નથી થાતું તેનું દરસન, માટે કહું છું તો રૂંદન. ૩૫ જાણ્યું કુલીંદ મનમાં સાર, આતો ઉત્તમ કુળનો કુમાર, અતિ ભક્તને બુદ્ધિ વિશાળ, માટે તેડી જાઉં આણે ઠાર. ૩૬ એવી વિચારી મનમાં પેર, ગયો કુંવરને તેડી ઘેર; મેઘાવતી નામે હતી નાર, તેને લાવીને સોંપ્યો કુમાર. ૩૭ લીધો પ્રેમદાએ પુત્ર જ્યારે, દુધ નિકળ્યું સ્તનમાંથી ત્યારે; ધવરાવ્યો પછી પેલો બાળ, કર્યું ચુંબન તો તતકાળ. ૩૮ પછી કુલીંદ રાજ્યે ત્યાંય, વિપ્ર તેડાવ્યો કચેરી માંય; પાડવા પેલા પુત્રનું નામ; આવ્યાં જોશી પુરાણો તે ધમ. ૩૯ કહે છે વિપ્રને કુલીંદરાય, કેરો પુત્ર તણી પુત્રી કાય; નામ પાડો તમે નીરધાર, કહો વર્ણવી ભાગ્ય વિચાર. ૪૦ ત્યારે જોશીએ પંચાંગ જોયુ, પ્રશ્ન કાઢતાં મનકુ મો, હું જોઈ ભુપને કહે છે સુદેવ, સુણો કુલીંદ કહું સત્યમેવ. ૪૧ ચંદ્રહાસ એવું એનું નામ, થશે ભક્ત એતો અભીરામ; શુરાઓનો થશે સરદાર, હશે દીશાઓ જીતશે નાર. ૪૨ દહાડે દહાડે વધશે કળાય, એવું કહી થયા વિપ્ર વિહાય; થયો સાત વરમનો તન, ત્યારે વિચાર્યું પોતે રાજન. ૪૩ મુક્યો નિશાળે ભણવા બાળ, વહેંચી સ્પર્ક તો તેહકાળ; ચંદ્રહાસ નિશાળમાં આવે, શાહીગ્રામને સાથે તે લાવે. ૪૪ જાય મહેતાજી બારણે જ્યારે, સૌને ધુન્ય કરાવે તે વારે; ગોખે જક્તપત્તી

કેરં નામ, બીજું બોલે નહીં તેણે ઠામ. ૪૫ જાણી મહેતાજીએ એહ વાત, ત્યારે પુછવા માંડ્યું સાક્ષાત; અલ્યા બાળક ભુપ કુમાર, કેમ ભણતો નથી આણે ઠાર. ૪૬ ત્યારે બાળક બોલ્યો તે વાર, સુણો બ્રાહ્મણ કેરો કુમાર; વેદ શાસ્ત્રનું તત્ત્વ વિચારો, ત્યાર પછી તમે મુને મારો. ૪૭ કંકો કેશવના નામનો જેહ, ભણ્યો ભાવ કરી હુંતો તેહ; બીજું બાહ્યું સૌ સમજાય, કહોને કેમ કરીને સુણાય; જેના મુખમાં નથી હરી નામ, તે તો જીવતો પ્રેત આ ઠામ. ૪૮ એવાં સાંભળી વાક્ય તે વાર, થયા વિસ્મય મહેતા સાર; જાણ્યું મન વિશે દ્વીજે સત્ય, થયું જ્ઞાનને ઉઘાડી મત્ય. ૫૦ પછી કુળ ગુરૂએ તેણીવાર; કયો ઉપવીત કેરો સંસ્કાર; વેદ વિદ્યાને શાસ્ત્ર પુરાણ, તેને ભણાવ્યાં નિરવાણ. ૫૧ પાળે બ્રહ્મચર્ય પણું બાળ, ભજે ભક્તતણા પ્રતિપાળ; એમ કરતાં થયાં વરસ સોળ, કાયા દિસેછે કંકુની લોળ. પર ત્યારે કુડીદે કરી વિચાર, સોંપ્યા પુત્રને સૌ અધીકાર; પછી ચંદ્રહાસે તેણીવાર, થાળો ફેરવી નયનમાં સાર. ૫૩ મારા રાજ્યમાં કરશે નહિં જેહ, વ્રત એકાદશી તણું તેહ; તેને બાંધિને મારીશ માર, કાઢી મુકીરા નયની બહાર. ૫૪ એવી રીતે પાળે પોતે ધર્મ, કરે નહીં કદી બોટું કર્મ; ન્યાય અદલ તોળે છે તેહ, ઘણો ભક્તના ઉપર સ્નેહ. ૫૫ ॥ વલણ ॥ ચંદ્રહાસ પછી બોલીયો બાળક તાતની સાથરે; દુર્ગો કહે તે માગે છે આજ્ઞા ઉરવી નાથરે. ૫૦ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી ચંદ્રહાસો પાખ્યાને ચંદ્રહાસ બાળ ચરીત્ર કથનો નામ એકાનર્વાશો અધ્યાય. ૧૯

કડવું ૨૦ મું.

॥ રાગ માઝ ॥ ચંદ્રહાસ કહે છે સુણો તાત, આપો આજ્ઞા મુને સાક્ષાત; જાઉં જીતવા પ્રથ્વીના રાય, જેથી દ્રવ્યને કિર્તિ પમાય. ૧ ત્યારે કુલીંદ કહે સુણો તંન, કુંતલપુરમાં ન કરશો ગમન; વસે દુષ્ટ બુદ્ધિ ત્યાં પ્રધાન, ત તો પાપી ઘણો બળવાન. ૨ લીલાં આપણાં એણે સૌ ગામ, ત્યારે વસવા દેછે આ ઠામ; માટે જાણે બધે મારા બાળ, મુકી કુંતલપુર આ કાળ. ૩ ચંદ્રહાસ સુણી એવી વાણ, ચાલ્યો સેના લેહ નીરવાણ; જે જે ઠેકાણે જાય કુમાર ત્યાં ત્યાં રાજ કરે સતકાર. ૪

આપે ગજ રથ અશ્વ ભેટ, રાખે ભાવ કરી સહિ નેટ; એવી રીતે ક્યો
 અધા દેશ, ધણું દ્રવ્ય પામ્યો એ નરેશ. ૫ જીત્યા સર્વે દિશા કેરા મુર,
 બાકીમાં એક કુંતલપુર; પછી પોતાના નગ્રમાં આવ્યો, ત્યારે કુલીદે
 પુષ્પે વધાવ્યો. ૬ મહોત્સવ કર્યો તેણે તત્ર, આપ્યાં ચાચકને અન વચ્ચ;
 ચંદ્રહાસ ચલાવે છે રાજ્ય, કરે પરમારથ બહુ કાજ. ૭ ધર્મશાળાને
 મંદીર જેહ, ગામો ગામ કરાવ્યાં છે તેહ; સ્થાપ્યાં શીવલીંગ ઝાઝાં તે
 ઘર, સદાવ્રત કર્યાં નિરધાર. ૮ તેથી કીરતી ચાલી તતકાળ, ધણું લોક
 વખાણે ભુપાળ; માગ્યો વરશે છે મેઘ તે ઘર, રોગ રહીત છે નરનાર.
 ૯ ત્યારે કુલીદે કરી વિચાર, ચંદ્રહાસને બોલાવ્યો સાર; કહે છે પુત્રને
 કુલીદે મુર, ભેટ મોકલો કુંતલપુર ૧૦ દર વરશે દશ હજાર, મોહાર મોક-
 લવાની નીરધાર; થશે એ વાતમાં સાર જ્યારે, પાપી આવીને મરશે
 ત્યારે. ૧૧ એવી સુણીને વાણી તે ઘર, શેવકોને બોલાવ્યા તે ઘર; તેને
 મોહારો ગણી આપી સાર, લખી પત્રમાં તે નીરધાર. ૧૨ પછી કિંકરને
 કહે છે બાળ, જાઓ કુંતલપુર આ કાળ; દુષ્ટ બુદ્ધિને આપજો ભેટ,
 પછી આવજો નગ્રમાં નેટ. ૧૩ ચાલ્યા કિંકર લેધ આજ્ઞાય, એતો
 કુંતલપુરમાં જાય; હતી એકાદશી નિરધાર, કર્યું સેવકે વ્રત તે ઘર. ૧૪
 આવી નાહ્યા સરોવર માંદ્ય, કાંધું તિલકને છાપ ત્યાંય; પછી આવ્યા
 સભા વિશે તેહ, મુકી ભેટ ત્યાં લાવ્યાતા જેહ. ૧૫ આપ્યો પાપીને પત્ર
 તે વાર, દુષ્ટ બુદ્ધિએ લીધા તે ઘર; પછી દુતને ઓળખ્યા જ્યારે,
 બોલ્યો હાસ્ય કરી દુષ્ટ ત્યારે. ૧૬ અલ્યા ચીઠી કોની તમે લાવ્યા, નાહી
 ઘોઘ સભા વિશે આવ્યા; પામ્યો કુલીદે શું આજ મર્ણુ, એવું જણાય
 છે આચર્યુ. ૧૭ સુણી સેવક બોલ્યા વચન, ધણું જીવો અમારો રાજનં;
 આવી વાણી શું બોલ્યા મહારાજ, ખોટા ભાષણથી જાય લાજ. ૧૮
 પુત્ર કુલીદે કરો પ્રકાશ, તેનું નામ રડું ચંદ્રહાસ; તેણે જીતી દીશાઓ
 લભામ, ભેટ મોકલી છે આણે ધામ. ૧૯ એવાં સુણીને તેનાં વચન,
 કોલ પામ્યો ધણો દુષ્ટ મન; લીધી ભેટ ગણીને તે વાર, ચીઠી આપી
 સીધા તણી સાર. ૨૦ ત્યારે સેવક બોલ્યા વચન, તમે સાંભળો વાત
 રાજનં; આજ એકાદશી છે અમારે, નથી ખાવું પીવું આણી વારે.
 ૨૧ ત્યારે પ્રધાનને ચઢ્યો કાળ, બોલ્યો કોધ કરી વીકરાળ; અલ્યા

ઉન્મત્ત છો તમે સર્વ, ઘણો રાખો છો મનમાં ગર્વ. ૨૨ થયો ગર્વિષ્ટ કુર્લીદરાય, માટે કરજ હાવે શિક્ષાય; એવું કહી ઉઠયો નીરધાર, માર્યો સેવકને ઘણો માર. ૨૩ નાહા કરીકર પામીને ત્રાસ, આવ્યા ચંદ્રહાસ ઠેરી પાસ; કહી સઘળી તેમણે વાત, માર માર્યા તણી તો સાક્ષાત. ૨૪ હાવે પાપી જે પેલો પ્રધાન, સેન્યા લેઈ થયો સાવધાન. ત્યારે વિષયા નામે કુમારી, બોલી પીતાની સાથે વિચારા. ૨૫ પિતા જય પામી વેહેલા આવજો, મારે માટે વર ખોળી લાવજો; પછી દુષ્ટ બુદ્ધિએ તે ધર, સોંપ્યો પુત્રને રાજ્ય વેવાર. ૨૬ કરવા કુર્લીદને શિક્ષાય, ચંદ્રનાવતીમાં આણ્યો રાય; જેના અંતરમાં અતી રીસ, આવ્યો ઉતાવળો તેણે દિશ. ૨૭ ॥ વલણ ॥ ચંદ્રનાવતીમાં આવીયો પાપી દુષ્ટ પ્રધાનરે; દુર્ગો કહે પછી પરવયો તેતો સભાને સ્થાનરેરે. ॥ ઇતીશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવિ દુરગાશંકર વીરચીતે મહા-ભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી ચંદ્રહાસ કુંતલપુરે આગતો નામ વિશેઠ અધ્યાયઃ ॥ ૨૦ ॥

કડવું ૨૧ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ તેને જોઈને ભુષતિ ઉઠ્યા ત્યાં તો મળવા કાજ; હેત કરીને આસન આપ્યું ખબર પુછી મહારાજ. ૧ દુષ્ટબુદ્ધિ કહે રાય તમારે નહોતી પ્રજા નિરધાર; તે માટે આ દીકરો કહોને ક્યાં થકી લાવ્યા સાર. ૨ કુર્લીદ કહે હું વનમાં ગયોતો મગયા કરવા કાજ; તે વનમાંથી આણ્યો એને સોંપ્યું સરવે રાજ. ૩ છઠી આંગળી કાપી કોઈએ બાળકની નિરધાર; પરાક્રમી એ પુત્ર કહાવે પ્રસાન એને કિરતાર. ૪ ત્યારે દુષ્ટને શરતજ આવી ઓળખ્યો પેલો બાળ; મારવા માટે મોકલ્યાતા મેં વન વિષે ચંડાળ પ તે ચંડાળે આંગળી કાપી આપી મુજને સાર; બાળકને જીવાડ્યો તેમણે તેતો આ કુમાર. ૫ વિપ્રનું કહેવું સાચું પ્રકરે માટે કરું ઉપાય; પછી એ વાતને મનમાં રાખી બોજન કરવા લાય. ૬ જમી ઉઠી એકાંત જગ્યાએ પત્ર લખ્યો નીરધાર; વૈશમપાયન કહે જનમેજય તેનો કહું વિસ્તાર. ૮ સ્વસ્તશ્રી કુંતલપુર મધ્યે મહાનને મહામ થાય; ચંદ્રનાવતી પત્ર લખ્યો છે તુજ તાતે અન્યાય. ૯ અહીંથી જે કામળ લઈ આવે આપે તુજને જોહ; તેને તો તું વિષ દેજે બાહ્ય પ્રેમ કરીને તેહ. ૧૦ ૩૫ કળા ગુણ જાણું નહીં અને કરવો નહીં

વિચાર; નાત જાતને કુળ પુછવું નહીં વિષ દેવું આવાર. ૧૧ એવો પત્ર લખીને આપ્યો ચંદ્રહાસને ત્યાંય; પછી પાપી કહે જાઓ તમે તો કુંતલ-પુરની માંય. ૧૨ ચંદ્રહાસ તૈયાર થયો ત્યાં કુર્લોદ કેરો બાળ; રથ બેઠાવી બેઠો તેમાં મહાબળીયો તતકાળ. ૧૩ કુંતલપુરમાં વેગે આવ્યો એક દિવસમાં સાર; તે ઠેકાણે સરોવર દીકું શોભાનો નહીં પાર. ૧૪ તેના ઉપર બાગ હતો ત્યાં ઉતર્યો નૃપનો બાળ; પ્રજા તળે મુકામ કરીને શયન કર્યું તે કાળ. ૧૫ શીતળ વાયુ વાયો તેથી આવી ગઈ નીદ્રાય; સારથી પણ સુતો તે વેળા ઇશ્વરની ઇચ્છાય. ૧૬ ચંદ્રહાસના અંગરખાની કસે બાંધેલો પત્ર; તેતો ઉઘાડો હાલે છે વાયુથી વળી તત્ર. ૧૭ એવામાં ત્યાં વીજ્યા આવી સખીઓ લેઈને સંગ; રતિ રભાથી રૂપાળી તે ગૌર ઘણું છે અંગ. ૧૮ તેણે ભુપતિને જોયો કે આવી પોને પાસ; ચંદ્રહાસનું રૂપ જોઈને પામી મન હુતાસ. ૧૯ સખીઓને વિદાય કરીને એકલી રહી તે ઠાર, પછી પેલો કાગળ છોડીને વાંચ્યો ત્યાં નીરધાર. ૨૦ વિષ દેખે એવું વાંચીને વિજ્યા ઉઠ ઉદાસ; પછી મનમાં પસ્તાવા લાગી નાખીને નિશ્વાસ. ૨૧ વિજ્યાએ વિચાર કર્યો કે લખતાં ભુલ્યા તાત; વિજ્યાનું વિષ ભુલે લખીયું પ્રેમ થકી સાક્ષાત. ૨૨ મારો ભાઈ વિષ દેખને હણશે તેથી થશે હત્યાય; આવો પતિ મુજને કયાં મળશે માટે કઈ ઉપાય. ૨૩ એવું વિચારી નેત્રનું કાઢ્યું નખથી કાઢળ સાર; તે થકી અક્ષર એક વધાર્યો ત્રિખયાએ નિરધાર. ૨૪ ત્યાર પછી તે કાગળ બાંધ્યો વળતી આવી ઘેર, ચંદ્રહાસ જાગ્યો તે વેળા ઉપાન પછી શી પેર. ૨૫ જાગીને મુખ જોયું વળતી તર્ત થયો તૈયાર, રથમાં બેસી રાજકુંવર તે આવ્યો તેણિવાર. ૨૬ પ્રધાનનું ઘર પુછી આવ્યો નવ વિષે જે વારે; અમળાઓ તેને દેખીને મોહ પામી છે ત્યારે. ૨૭ એવામાં મહનને કોઈએ ખબર કહી નીરધાર, તેથી તેતો સામે આવ્યો દુષ્ટતણો કુમાર. ૨૮ ચંદ્રહાસને મહન મળ્યો ત્યાં વસ્યો જેજેકાળ; ત્યાર પછી તેડીને આવ્યો તેહ પોતા કેરે દ્વાર. ૨૯ મહને ઘણું સનમાન કરીને પુછી પીતાની વાત; કેમ પધાર્યા રાજકુંવર અહીં તેતો કહો સાક્ષાત. ૩૦ તે વેળાએ કાગળ આપ્યો નૃપ પુત્રે નિરધાર; મહને પ્રેમ કરીને વાંચ્યો કરમાં લઈ તે ઠાર. ૩૧ તે કાગળમાં એવું નીકળ્યું મુણ જનમેજયરાય; પત્ર લઈને આવે

તેને દેજે તું વિખ્યાય. ૩૨ નાતજાતને ફળ જેવું નહીં કરવો નહીં વીચાર
જેમતેમ કરીને વિષયા દેવી એવું નીકળ્યું સાર. ૩૩ એવું વાંચી બાળક
હરખ્યા અંતરમાં અપાર; બ્રાહ્મણને બોલાવિ પુછ્યું લગ્ન તો તેણીવાર.
૩૪ જોશી કહેછે હાલ ઘડી છે શુભ મહુરત રાજન; મોટે વિખ્યાને
પરણાવો આ વેળા મહાન. ૩૫ ॥ વલણ ॥ પરણાવવા નિજ બેતને
મહનને હરખ ન માયરે; દુર્ગા કહે વિખ્યા વરી તેનો કહું મહીમાયરે.
૩૬ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથા-
ંતર મત અશ્વમેધ પર્વણી ચંદ્રહાસ મહન સમાગમો નામ એકવિસો
અધ્યાય. ૨૧

કડવું ૨૨ મું.

॥ રાગ મા૩ ॥ દુષ્ટબુદ્ધિને દીકરે ત્યાંય, રચ્યો મંડપ આંગણમાંય;
તેમાં ચંદની બાંધી તે ઠાર, હાંડી તકતાઓની કાઢી હાર. ૧ ઘણું ચિત્ર
કહાવ્યું વિશાળ, વાજાં તેડાવ્યાં ત્યાંતો રસાળ; પછી કુળના તેડાવીને
જન, કર્યું ગણપતિ કેરું પુજન. ૨ અહશાન્તિ આદી શુભ કર્મ, તેને
આચર્યું પાળીને ધર્મ; પછી પરણાવી બેતને ત્યાંય, દીધું દાનતો મોહ્ય
માંય. ૩ ચંદ્રહાસને વિખ્યા આપી, નાંખ્યું ચાચકોનું કષ્ટ કાપી, આપી
મહેરામણી તેણીવાર, હીરા માણેક મોતી ના હાર. ૪ મજરથને ભુમી
તોખાર, તેની સંગાથે સાનું અપાર; શાલ દોશાલાને પટકુળ, જેવું જોને
ઘોટે અનુકુળ. ૫ કર્યું ચાચકને અતિ દાન, થયા લીખારી ભુપ સમ્યાન્ન
હ તું જેટલુ ધરમાં ધન, તેને વાપરી દીધું મહન. ૬ હતો લંઠાર ડિપર
બાળ, ઘણા હહાડાનો બુનો વિશાળ; દ્રવ્યના ૨ હું તેમાં જે વારે, આજ્યો
મનંગ ત્યાં થકી ત્યારે. ૭ હવે ચંદનાવતિની માંય, કર્યો પાપીએ ભુલમ
ત્યાંય; દુષ્ટબુદ્ધિ કોપ્યો નિરવેદ, કર્યો કુડીદ રાબને કેદ. ૮ લુંટી લીધો
બધો દરબાર, માર્યો ભુપતિને ઘણો માર; એવો નમ્રમાં વરતાવી કેર
આજ્યો દુષ્ટબુદ્ધિ પછા ધેર. ૯ મળ્યો મારગમાં પેલો સાપ, તેને પુછ્યું
ત્યાંતો મતિપાપ; કેમ ચાલ્યા તમે નાગ દેવ કોણે કાઢી મુક્યા તલખેવ.
૧૦ ત્યારે ભુજમ કેહે સરવેથી વાલની, વીંટી કોશમાં નથી; કીધો તમારે
મુવે વિવાહ, ચંદ્રહાસને આપી કન્યાય. ૧૧ તેમાં વાવર્યું સરવે નામું,
નામું તે થકી એટલું બળું; એવી સાંભળી વારતા બ્યારે, પામ્યો મુક્ય

ખાપી તેહવારે. ૧૨ ધણી રદયમાં દીકો મારી, ચાલ્યો ઉતાવળે દુરાચારી; મળ્યા મારગે જાયક પ્રાણી. તે- છે કીરતિ સારી વખાણી. ૧૩ ધન્ય ધન્ય દુષ્ટબુદ્ધિ રાય, તમ પુત્રે તો કીધો વિવાય; પુત્ર મારગમાં હલવાળી, આપી દક્ષણા અમને રૂપાળા. ૧૪ એવી ચાચકની સુણી વાત, થયો એ મણો ત્યાં ઉતપાત; માર્યો ચાચકને ત્યાં તો માર, દ્રવ્ય ખુચી લીધું નીર-ધાર. ૧૫ પછી આવ્યો પેતાને સદન, તર્જ બોલાવ્યો પુત્ર મદન; ધણી માળો તનુજને દીધી, અંખ્યો કારમી તે વેળા કીધી. ૧૬ ત્યારે મદન કહે તાત, નથી રહેતો દીધું દ્રવ્ય જાત; પત્ર પ્રમાણે રીત સૌ કીધી, ચંદ્રહાસને વિષયા દીધી. ૧૭ દુષ્ટ કહે લાવ્ય કાગળ એહ, વિખયા છે કે વિખજ તેહ; બેયું પાપીએ પત્રમાં જ્યારે, વિષયા એવું નીકળ્યું ત્યારે. ૧૭ પછી દુષ્ટે ત્યાં કીધો નિચાર, મારી નખાવું ફરી આચાર; એવું ધારીને તેડયા ચંડાળ, તેને ત્રાસ દેખાડ્યો વિશાળ. ૧૯ અહ્યા ચંડાળ સાંભળો વાત, કેમ તે દહાડે કીધી નહોં ઘાત; મુને આંગળી લાવી દેખાડી, મુક્યો જીવતો બાળક કાઢી. ૨૦ માટે મારો ફરી થકી તમે, પુજ કરવા પ્રેરીશું અમે; કાળીકાના દેવાસયમાંય છાનામાના સંતાઈ રહેજ્યો ત્યાંય. ૨૧ ચંદ્રહાસ આવે તેણે દીશ, છેદા છેતરી રાત્રીએ શીશ; આજ જીવતો રહેશે જો તેહ, તોતો છેદીશ તમારો દેહ. ૨૨ એવું કહીને આવ્યો ધરમાંય, ચંદ્રહાસને બોલાવ્યો ત્યાંય; સુણો જામાત્ર માફ વચન, કરો દેવીનું તમે પુજન. ૨૩ આજ રાત્રી જતાં મંચરાત, જાહે એકલા તમે સાક્ષાત; પુજ કરીને આવજો ઘેર, એવી પાપી એ બતાવી પેર. ૨૪ ચંદ્રહાસ કહે સાફ પીતાય, એવું કહીને ઉઠ્યો મહાકાય; ચંદ્રહાસને મદન જેહ, તેને બેઠિને બાજો રનેહ. ૨૫ આવી મદનને કહી વાત, દેવી પુજન કેરી પ્રખ્યાત; હવે એવાએ નમ્રનો રાય, કુંતળીક નામે તો કહેવાય. ૨૬ થયો માંદો શરીરેજ તેહ, ધણો દુર્બળ છે તેનો દેહ; તેણે તેડાવ્યા વિપ્ર તઢાય, રીષ્ટ આરોગ્ય જાણવા રાય. ૨૭ સુણી વિપ્ર વધા સરવેશી, રાય રીષ્ટ તમારૂં તો નથી; ત્યારે રાજ થયા રળીઆત, પુછ્યું લક્ષ્મ તે દહાડે પ્રખ્યાત. ૨૮ ચંપકમાલીની નામે કુમારી, ચંદ્રહાસને આપવી ધારી; પછી મોકલ્યો સેવક જન, તેડાવ્યો ત્યાં પ્રધાનનો તન. ૨૯ તેને કહું રાજાએ તે વાર, લાવો ચંદ્રહાસને આ ધાર; મારી પુત્રીને હું પર-

ભાવું, કન્યાદાન દેઈ ખુશી થાઉં. ૩૦ સુણ્યાં મદને એવાં વચન, ત્યારે થયો તે મનમાં પ્રસન; આળ્યો ચંદ્રહાસ કેરી પાસ, કરી વારતા તેની પ્રકાશ. ૩૧ તમને તેડે છે અહીંનો રાખ માટે આડો કરીને કૃપાય; ચંદ્રહાસ કહે સત્ય એ વાત, પણ આજ્ઞા કરી તમ તાત. ૩૨ માટે મારાથી કેમ અવાય, દેવી પુજવાને કોણ જાય; ત્યારે મદન કહે હુંતો જાઉં, દેવી પુજીને વહેલો અહીં આવું. ૩૩ એવું કહીને મદન જોહ, આલ્યો ચંડીકા પુજવા તેહ; ચંદ્રહાસને મોકલ્યા ત્યાંય, કુંતળીક હતો નૃપ જ્યાંય. ૩૪ કૃષ્ણ પક્ષની ડાળી નીશાય, મોઢે મોઢું ન મોઢનું દેખાય; એવી રીતે પ્રધાન કુમાર, આળ્યો દેવી પાસે નીરધાર. ૩૫ પેસવા જાય દેરામાં જ્યારે, માર્યું ખડમ ચંડાળે તે વારે; વાળ્યો મર્મ જગ્યા વિશે ધાય, પામ્યો મત્યુ તે પુત્ર તદાય. ૩૬ રામ રામ કહેતાં ગયો પ્રાણ, ઓળખ્યો અંતજેએ પ્રમાણ; ત્યારે નાડા તે અંત્યજ જન, ત્રાસ પામીને આળ્યો સદન. ૩૭ ॥ વલણ ॥ પ્રધાન પુત્રને ઓળખ્યો ચંડાળે તે વારે; દુર્ગો કહે વિસ્મય થઈ નાડા તે નીરધારેરેરે. ૩૮ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારતમાં ગત અશ્વમેધ પર્વણી ચંદ્રહાસ પરણો નામ તથા મદન મત્યુ પ્રાપ્તો નામ દ્વાવિષો અધ્યાય. ૨૨

કડવું ૨૩ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ ચંદ્રહાસ તો આડી આળ્યો કુંતળીક નૃપની પાસ; ભુપતીએ ત્યાં આસન આપ્યું ગ્યાણીને ઉક્ષાસ. ૧ ત્યાર પછી તે કન્યા આપી કરી કુળનો વહેવાર; નય વિષે વરધોડો નિકળ્યો શોભાનો નહીં પાર. ૨ ચંદ્રહાસ હય વિપર બેઠો શોભે સુરપતિ તુલ્ય; શાલ ઓઢી પીતામ્બર પેહેર્યું માથે મુગટ અમુલ્ય. ૩ ચારે બાજુ અમ્બર થાયે વાગે વાજાં સાર; ખમા ખમા એમ મુખથી બોલે ચોત્રકથી ચોપદાર. ૪ દુષ્ટ બુદ્ધીના મહેલ તળે થઈ આલ્યો નૃપનો બાળ; પાપીએ તે નજરે દીઠો પડી પેટમાં ફાળ. ૫ ચંદ્રહાસને તેણે પુછ્યું ક્યાં છે તમારો સાળો; પુજા કરવા કેમ ગયા નહીં તેતો સંશય ટાળો. ૬ ચંદ્રહાસ કહે મારે બદલે ગયો તમારો તન; મુજને તો કન્યા પરણાવા તેડાળ્યો રાજન. ૭ એવું સાંભળી દુષ્ટબુદ્ધિએ માથું કુટ્યું ત્યાંય; પડતો ને આખડતો આળ્યો દેવી દેવળ જ્યાંય. ૮ મદન મુવેલો જોયો તેણે પુત્ર પોતાનો સાર; તે

વેળાએ પોતે મારી પેટ વિષે તરવાર. ૯ દુષ્ટ્યુદ્ધિ પણ મૃત્યુ પામ્યો
 વરત્યો કાળો કેર; પુત્ર પીતાની ઘાત થઈ તે ખબર ગઈ છે ઘેર. ૧૦
 ચંદ્રહાસને જાણ થયું કે તર્ત થયો તૈયાર; ચંડીકાને દેરે આવ્યો કુલીંદનો
 કુમાર. ૧૧ કુંડ કરી આરાધન ક્રીધું દેવીનું તે ઠાર; જાગતણું કાપીને
 હોમ્યું માંસ પોતાનું સાર. ૧૨ તદ્દપી દેવી પ્રસન્ન થયાં નહિ ત્યારે લીધી
 તલવાર; મુસ્તક કાપી હોમી દેવું એવો કર્યો વિચાર. ૧૩ કંઠ કિપર
 તલવાર મુકી કે પ્રગટયાં માતા ત્યાંય; જગદંબાએ જાલી લીધું રાજ
 પેલું કરમાંય. ૧૪ મામ માગ એમ કહેના લાગ્યાં મહાકાળી માતાય;
 રાજકુંવર કહે એટલું માગું આ બે જીવતા થાય. ૧૫ મુજને ભક્તિ
 હરીની આપો જેથી મુક્તિ પામું; લક્ષ ચોરાશી કુંડતણી નિશ્ચે પીડા
 વામું. ૧૬ તે વેળાએ જગદંબાએ ક્રીધિ ત્યાં કરૂણાય; ચંદ્રહાસનો સ-
 સાળોસરો તેને કર્યો જીવતાય. ૧૭ પછી માતા અંતરંધ્યાન પામ્યાં
 જોતામાં નિરધાર; સામાસામી સર્વે મળ્યા વરત્યો જયજયકાર. ૧૮ દુષ્ટ-
 યુદ્ધિએ ત્યારે જાણી કુંવરની પ્રભુતાય; દ્રેષપણુ મુકી દીધું પછી આણી
 કુપજતાય. ૧૯ નય વિશે આવ્યા તે વાળતી સુધર્યું સર્વે કાજ; ત્યાર પછી
 કુંડતણીકે સોંપ્યું ચંદ્રહાસને રાજ. ૨૦ તે વેળાએ મહનને કીધો ચંદ્રહાસે
 પ્રધાન; અંદનાવતીથી તર્ત તેડાવ્યાં માતપીતા તે સ્થાન. ૨૧ નારદ કહે
 છે અર્જુન પ્રત્યે એવો એ રાજનં, ત્રણસે વર્ષ રાજ્ય કરે છે કુલીંદ કેરો
 તંન. ૨૨ યુદ્ધ કર્યે એ નહીં જીતએ કુલીંદ પુરનો નાથ; ચંદ્રહાસને
 રણમાં દેખી કંપે સુરનો નાથ. ૨૩ શાલીગ્રામ શીલાને સેવ્યે કૃપા કરી
 જગદીશ; તે માટે નારદજી કહે છે ભજવા વ્રંદા ધરા. ૨૪ ચંદ્રહાસનો
 મહીમા કીધો પેહોંવ્યા મનના કોડ; શ્રોતાજન સર્વે તમે બોલો જયજય
 શ્રીરણછોડ. ૨૫ ॥ વલણ ॥ અરજુન બોલ્યો તે સમે સાંભળને રૂપીરાયરે,
 દુર્ગાનો પતિ ક્યમ થયા શાલીગ્રામ શીલાયરેરેરે. ૨૬ ઇતી શ્રી પાંડવ
 ચરિત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારથાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વણી
 ચંદ્રહાસને દેવી પ્રસન્ન કૃતો નામ ત્રયોતીશો અધ્યાયઃ ॥ ૨૩ ॥

કડવું ૨૪ મું.

॥ રામ મા૩ ॥ બોલ્યા નારદજી તેણી વાર, તુંતો સાંભળ કુંડા
 કુમાર, શાલીગ્રામ હરીની કથાય, કહું વિસ્તારી તુજને રાય. ૧ એક

સમિ પુરંધર દેવ, ગયા કૈલાસનાં તનખેવ; અતી ખર્વથી દેવનો નાથ,
 બોલ્યો વાસવ શીવની સાથ. ૨ મુને યુદ્ધ આપો ત્રીપુરાસી, નહીનો હર્ષ
 કઈં તુજ નારી; એવું માંભળીને શીવરાય, બેલ્યા ક્રોધ કરી મહાકાય ૩
 અલ્યા દુષ્ટ શું બોલ્યો વચન, જ્ઞાન થયું સ્વર્ગ આસન; કોઈં બોલો
 એવો પેદા થાશે, તારી સંપત તે લુંગ્રી જશે. ૪ એવું કહીને થયા વિદ-
 રાજ, પુરૂહતનો આણવા કાળ; બેયુ શુરપતીએ તે સ્વરૂપ, ત્રાસ ખામી
 થયો તદરૂપ. ૫ નાગે ત્યાં થકી દેવનો રાય, તોય શંકર શાન્ત ન થાય;
 વાળ્યો પરશેવો શીવને ત્યાંય, પડયું બિંદુ કમંડળ માંય. ૬ અન્યું ઈંડ
 પ્રસ્વેદનું વાર, ફાટયું કમંડળ તેળીવાર; ત્યારે ત્રીમુળ ધારીએ ત્યાંય,
 ઈંડ મુંકી દીધું કુંડમાંય. ૭ તેમાં ખાયું નહીં તેહ જ્યારે; નાંખ્યું સસેવર
 વીશેજ ત્યારે; થયું તેટલું પર્વત પ્રાય; ત્યારે શંકર વિસ્મય થાય. ૮
 આખી આજ્ઞા ત્રીમુળીએ ત્યાંય, નાંખો નદીને કહે નદીમાંય; સુણી
 શેવકાએ નાંખ્યું તેહ; મહાસરિતા વીશેજ જેહ. ૯ થયું તે ઠેકાણે મોટું
 ઇંડ, નદી સોષણ કીધી પ્રચંડ; ત્યારે શંકરના ગણે સાર, કર્યો ઇંડમાં
 ઝાઝો પ્રહાર. ૧૦ તોય ફાટયું નહીં એહ જ્યારે, નાંખ્યું સાગરમાં પછી
 ત્યારે; વધ્યું સો ગણું ઇંડ તે ઠાર, સિંધુ સોષવા માંડ્યો અપાર. ૧૧ ત્યારે
 અબિધ ને ચીંતાનો થાય, જીવ જંતુ ઘણા ગભરાય; એવામાં ઈંડ ફાટયું
 તેહ, થયો પુત્ર તેમાં થકી જેહ. ૧૨ મહા કાળના જેવું સ્વરૂપ, જાણે બીજે
 હીરણ્યાક્ષ ભુપ; પામ્યો અર્ણવ તે થકી ત્રાસ, આવ્યો સંગ પતી કેરી
 પાસ. ૧૩ કહી પુત્રની તેહને વાત, ત્યારે ત્રાસ પામ્યો તે સાક્ષાત; પછી
 સાગરને સુરરાય, આવ્યો પરમેષ્ટી પાસે તદાય. ૧૪ કહિ બ્રહ્માને સઘળી
 ઘેર, ત્યારે સૃષ્ટા કહે આણિ મહેર; એવો જોયો નથી મેં બાળ, ચાલો
 સંજાયે આવું આ કાળ. ૧૫ એવું કહિ પિતા મહધીર, આવ્યો તેમને
 લેછ સીંધુ તીર; પેલા બાળને બોલાવ્યો જ્યારે, આવ્યો ઉછરીને તેહ
 વારે. ૧૬ બ્રહ્મી દાહી બ્રહ્માજીની સાર, બેઠો બોળા વિશે નીરધાર; પુછ્યું
 બ્રહ્માએ તેને વચન, અલ્યા બાળક તું કોનો તન. ૧૭ ત્યારે બોલ્યો તે
 બાળક કુદ્ર, મારાં માત પીતા તો સમુદ્ર; સુણિ સાગરને કહે વિધાતા,
 પુત્ર તારો એ આનંદ દાતા. ૧૮ કર રક્ષણ તેનું આવાર, ત્યારે સીંધુ
 બોલ્યો તેણે ઠાર; પાડો પીતામહ એનું નામ, બેઠ જન્મ વેળા આણે

ક્રમ. ૧૯ સુણુ પરમેષ્ઠી કહે નીરવાણુ, એનું નામ જાળધર જાણુ; પછી
 બ્રહ્માને ત્રિદશરાય, થયા ત્યાં થકી બેઉ વિદાય. ૨૦ હવે મથુરાંપુરીનો
 ભુપ, નામ કૌચક તેનું અનુપ; તેને વ્રંદા નામે પુત્રી એક; થઈ પરણાવા
 જેવી તે છેક. ૨૧ ત્યારે કૌચકે પ્રેમજ લાવી, જાળધરને તે પરણાવી;
 સોંપ્યું મથુરાંપુરીનું રાજ ગયો કૌચક તપને કાજ. ૨૨ પછી જાળધરે
 તેહકાળ જીત્યા પૃથ્વી તણા તો ભુપાળ; કોટી બોનેર રાક્ષસ જેહ, સર્વે
 નોકરીમાં રહ્યા તેહ. ૨૩ સિંધુપુત્ર સભા કેરી માંય, થયું કાતક તો વળી
 ત્યાંય; પડ્યું રાહુનું ઉંચેથી શીશ, પામ્યા વિસ્મય સર્વે તે દિશ. ૨૪
 તેને પુછ્યું જાળધરે સાર, કેમ આવ્યાને કેના કુમાર; ત્યારે બોલ્યો ત્યાં
 રાહુ વિચીત્ર તારા તાતનો હુંનો હું મીત્ર. ૨૫ રૂપી કપ્યપ કેરો કુમાર;
 નામ રાહુ માડ નીરધાર; તુજ તાતની દોસત જેહ, ગયા ત્રીદશ હુંટીને
 તેહ. ૨૬ ઘણો બેદ પામ્યો તારો તાત, થયા દુર્બળને રંક જાત; એવું
 સુણ્યું જાળધરે જ્યારે, થયો તતખર લડવા ત્યારે. ૨૭ કયો દેવની સાથે
 સંગ્રામ, રતન ખુચી લીધાં તેણે કામ; માર્યો સુરસેન તણો કુમાર, કાઢ્યો
 સ્વર્ગ થકી નીરધાર. ૨૮ નાહો પુરહુત પામીને ત્રાસ, આવ્યો તેતો સ્વ-
 યંભુની પાસ; કહ્યું સૃષ્ટાને રાખો શર્ણ, મારે માથે આવ્યું આજ મર્ણ.
 ૨૯ જાળધરે સંગ્રામમાં તોડ્યો, સ્વર્ગ હુડી લીધું ને નસાડ્યો; સુણી
 સૃષ્ટા કહે સુરપતીરાય, એનો મારા થકી ન જતાય. ૩૦ મારે ચાલતું
 મારી સંગ્રામ, વીનવીએ શ્રીવૈકુંઠનાથ; એવું ધારીને બ્રહ્માને શક, આવ્યા
 જ્યાં હતા ધારણ ચક્ર ૩૧ કહી દુઃખની સરવે વાત. ત્યારે વિષ્ણુ વધા
 ત્યાં સાક્ષાત; ચાલો સંગ્રામ કરવા આવું જીતી દૃષ્ટને રતન અપાવું.
 ૩૨ એવી વાસવને કહી વાણી, ચડ્યા સંગ્રામે પુરૂષ પુરાણી; થયું
 જાળધરને તે જાણ, ત્યારે લીધું ધનુષ્યને બાણ. ૩૩ ચાલ્યો યુદ્ધમાં
 રૈયતનો નાથ, ત્યારે, વ્રંદા બોલી પતિ સાથ; અરે સ્વામી ના જાણો આવ-
 ર, એતો વિષ્ણુ પ્રપંચી અપાર. ૩૪ જે તે રીતે કરી છેહ દેશે, માડું
 એવાતન ખુચી લેશે; સુણી જાળધર કેછે નાર, રાખો હિંમત હેયે અપાર.
 ૩૫ હેલા માત્રમાં જીતું મોરારી, નાંખુ ત્રીદશને ઠેર મારી, પછી વ્રંદાએ
 પુષ્પની માળ, ધાલી કંથને કોટ વિશાળ. ૩૬ કહ્યું તે વેળા તેણે વચન,
 સ્વામિ હું હું સતી શુદ્ધ મન; માડું સત્ય જે વેળા પળાશે, ત્યારે માળા

આ નિશ્ચે મુકાશે. ૩૭ તેથી આવશે તમારો અત સત્ય વાત કહું મારા કંથ; પછી પારાવાર કેરો તંન, આવ્યો જ્યાં ઉમા ભુગલ્લવંન. ૩૮ સામા સામી મંડાયુ છે યુદ્ધ તદ્દાકાર થયા નથી શુદ્ધ; સિંધુપુત્રને સ્યામળા કેરો, થયો સંગ્રામ ત્યાંતો ધણેરો. ૩૯ કરી કેશવે દ્રષ્ટી ત્યાં વક્ર, મુક્યું મંત્રી મુદ્દરશન ચક્ર; વાગ્યું જાળધરને તે જઘ, તારે ધાર તેની ખાંડી થઈ. ૪૦ સિંધુ સુતને અડક્યું નહીં એહ, આવ્યું પાછું પછી ચક્ર તેહ; મુક્યાં માંધવે જાણ અપાર, તોય હાથો નહીં એ લગાર. ૪૧ મારે ઉછળી સિંધુ કુમાર, વાગે વિષ્ણુને તેતો અપાર; ત્યારે વિચારીને પછી મંન, નાહા ત્યાં થકી ભુગલ્લવંન. ૪૨ ॥ વલણ ॥ જાળંધર ઘેર આવીયો જીતી રણ મંગ્રામરે, દુગાના દેવ હારીયા ત્રાપ્યા મુર તે કામરેરે. ૪૩ ઇતિશ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર ત્રીરચીતે મહાભારતાં ૧૮ ગત અશ્વમેધ પર્વણી જાળંધરોત્પત્તા કથનો નામ ચતુર્થો સો અધ્યાયઃ ॥ ૨૪ ॥

કડવું ૨૫ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ ત્યાર પછી ત્રીદશને વિષ્ણુ આવ્યો શીવની પાસ, શંકરને સ્યામળીઓ કહે છેદુઃખ લાગો અવિનાશ. ૧ જાળંધરે મુજને જીત્યો માર્યો બહુ વિધ માર, ચક્ર મુકેલું પાછું આવ્યું ખાંડી થઈ વળી ધાર. ૨ તે વેળા શંકર કે મારી થાઓ બધા સેનાય, સિંધુ સુતનો નાશ કરું હું આ વેળા જદુરાય. ૩ એવામાં નારદજીએ ત્યાં કીધી એક કળાય, છાના માના આવી પહોંચ્યા જ્યાં જાળંધર રાય. ૪ સિંધુ સુતે આસન આપ્યું આણીને હુલાસ; જાળંધર કે' કેમ પધાર્યા દેવ રૂપી મુજ પાસ. ૫ નારદજી કે' સર્વે વસ્તુ તારે ઘેર શોહાવી; પણ એક રત્ન રૂપી રામા છે તે તુજ ઘેર ન આવી. ૬ વ્રંદા કરતાં વીશ ધણું છે રૂપ એમાં નીરધાર, પણ ચોગીને હાથ પડી છે વ્યર્થ એનો અવતાર. ૭ મશાણનો રહેવાશી શંકર તેને ઘેર એ રત્ન; નારદજી કે' તેને લાવો કરીને ઝાઝો ચત્ન. ૮ સિંધુ સુત જોણ્યો તે વેળા એક ધડીમાં લાવું, જો એ જોગી ના આપેતો જમપુરીએ મોકલવું. ૯ એવું કહીને સિંધુ પુત્રે સ્વર લાવું જોલાવ્યો, તેની સાથે શંકર ઉપર મદેશો મોકલાવ્યો. ૧૦ સ્વર લાવુંને સિંધુ સુત કહે તતખર વેગે થાઓ, શંકરને કહીએ તમારી અબળા આપી જાઓ. ૧૧ સિંધુ સુતને સોંપો નારી પછી જ્યાંને સંન્યાસ, નહીંતો યુદ્ધ

કરવાને આવો મોચે મનની આશ. ૧૨ રાહુ ત્યાંથી ચાલી આવ્યો
 મિત્રી કેલાસે સાર, જાળધર કેરો સદેશો શીવને કહ્યો નિરધાર. ૧૩
 સાંભળતાંમાં શીવજી કોપ્યા માર્યો જાઓ માર, સ્વરભાનું જીવ લેધને
 નાહો શ્વાસ ભર્યો નિરધાર. ૧૪ જાળધરને જાણુ કર્યું તેણે આવી જે
 નારે; સિંધુ સુત સંગ્રામે ચઢ્યો સૈન્યા લેધને ત્યારે. ૧૫ શંકર નીજ સેના
 લેધ આવ્યા ભુત ભૈરવને પ્રેત; સામાસામી યુદ્ધ થયું ત્યાં પ્રભુ કરે સકેત.
 ૧૬ જાળધરની સેના મારી શીવજીએ તે ઠાર; દૈવત તણાં તો મુસ્તક
 છેદ્યાં કોપ્યા અપરંપાર. ૧૭ સિંધુ પુત્રે શુક ગુરૂને તેડાવ્યા તતકાળ;
 તેતો રણમાં આવી પહોંચ્યા બ્રહ્મરૂપીના બાળ. ૧૮ સેનાને સજીવન ક્રીધી
 મંત્ર થકી તે ઠાર; શંકરે તેણું દેખીને જટા પછાડી સાર. ૧૯ તેમાંથી
 એક કૃત્યા નીકળી દીસતી વિકાળ; તેને જોધને પ્રસન્ન થયા ત્યાં પરમાત્મા
 પશુપાળ. ૨૦ તે વેળા પક્ષીપતી પડ્યો દૈતની સેનામાંય; શુકગુરૂને
 લાવ્યો તેતો આંચમાં ઘાલી ત્યાંય. ૨૧ શીવજીએ કૃત્યાને સોંપ્યા બ્રહ્મ-
 રૂપીના બાળ; પછી તેને કહે સંતાડી દે ઉદર વિશે આકાળ. ૨૨ કૃત્યાએ
 થાનીમાં રાખ્યા શુકગુરૂને ત્યારે; બ્રહ્મ મતને એમ બ્રષ્ટ કરીને સંતા-
 ડ્યા તે વારે. ૨૩ પછી દૈત્યોને મારવા માંડ્યા ત્રીશુળીએ તેવાર; જાળ-
 ધર તે જોધને કોપ્યા ગદા ગ્રહી નીરધાર. ૨૪ ઘોર ગદા શંકરને વાગે
 તેથી બહુ પીડાય; ઉમાપતીનાં આયુધ સરવે તેતો નિષ્કળ જાય. ૨૫
 તે વેળા કેહે છે શીવજી વિષ્ણુને નિરધાર; માર નથી સેહેવાતો માધવ
 પામીશ હું તો હાર. ૨૬ નારાયણ કહે ધિરજ રાખો જોધને હું આવું
 છું; જેતે રીતે સીંધુ સુતનું મોત પુછી લાવું છું. ૨૭ એવું કહીને
 વિષ્ણુ આવ્યા કમળા પાસે સાર; લક્ષ્મીને કહે પીયર પધારો મુજ અર્થે
 આવાર. ૨૮ જાત તમારો જાળધર તે શી રીતે મરાય; પડપંચે જોધને
 તે પુછી મોત તણો મહીમાય. ૨૯ સાંભળતાં લક્ષ્મી રડીયાં કેરાવ કાળો
 કેર; મુજ મૈયરનું માફું તાક્યા મિથ્યા વધાર્યું વેર. ૩૦ નારાયણ કેહે
 નારી તમારો પતિત્રતાનો ધર્મ; સ્વામી કેહે તે પાળવું પડે હોય કદી
 કુકર્મ. ૩૧ માફું કહું નહીં માનોતો લેધશ હું સન્યાસ; તમે તમાફું ગમવું
 કરજો એમ બોલ્યા અવિનાશ. ૩૨ તે વેળા લક્ષ્મીજી કોપ્યાં કરજોડીને
 નીરધાર; જાતતણું મત્યુ પુછવાને તર્ત થયાં તૈયાર. ૩૩ કમળા ત્યાંતો

આવી પહોંચ્યા જાળધરની પાસ; અરે વીરા તેં આશું માંડ્યું દારૂ
 યુદ્ધ પ્રકાશ. ૩૪ રૂઢ કરીને કમળા કહે છે શંકર ક્યમ જીતારો; વીરા
 તારો વધ સાંભળતાં હૈયું ફાટી જશે. ૩૫ જાળધર કહે ભમની મારી નવ
 કરશે ચીંતાય; તારી ભોજઈ સત્ય ચુકે નહીં ત્યાં સુધી જ્ય થાય. ૩૬
 કમળા કહે છે ક્યમ હું માનું ધિરજ ક્યમ ધરાય; જાળધરે ત્યારે દેખાડી
 પુષ્પ તણી માળાય. ૩૭ બેની માળા કરમાયાની નિશાની તું જાણ; વ્રંદા
 કેરું સત્ય ચુક્યાનું નિશ્ચે આ એધાણ. ૩૮ પછી કમળા વૈકુંઠે આવ્યાં
 પુરષોત્તમની પાસ; સત્ય ચુક્યાની વાત હતી તે ક્રીધી સર્વ પ્રકાશ. ૩૯
 વિષ્ણુ સુણી શીવ પાસે આવ્યા વિસ્તારી કહી વાત; મહાદેવને માંધવ
 કહે જાઓ છળવાને સાક્ષાત. ૪૦ એટલે શીવજી આજ્યા ત્યાંથી
 ઉમાકાંત અનુપ; માયા કરી મહાદેવે લીધું જાળધરનું રૂપ. ૪૧ શીવ
 વિષ્ણુનાં મુસ્તક કરીને ઝાલી લીધાં હાથ; એની રીતે વ્રંદા પાસે આવ્યા
 ભોળાનાથ. ૪૨ વ્રંદાએ વિચાર કર્યો કે હરી હર નવ મરાય; તેના જેવાં
 મુસ્તક લેઈ કોણ આવ્યો કપટી કાય. ૪૩ પછી પ્રેમદાએ શીવને જોળ-
 જ્યા એટલે બોલી વાણ; અરે પિનાકી આડું કરજું ઘટે નહીં નીરવાણ.
 ૪૪ શંકર એવું સાંભળી લાજ્યા નાકા ત્યાંથી ધ્રુવ; સિંધુ સુતને પાસે
 આવ્યા નારદજી તે દિશ. ૪૫ શંકરનું તેને સંભળાવું વિસ્તારીને કૃત્ય;
 નારદ કહે પણ નવ ચુકી તે તારી સ્તીતો સત્ય. ૪૬ તે માટે બદલો
 વાળવાને શંકરની ધરકાય; ભોળાની સ્ત્રી છે ભોળી નીશ્ચે એ છેતરાય.
 ૪૭ નારદજીનાં વાક્ય સુણીને તતબર એતો થયો; શંકર કેરું રૂપ ધરીને
 ગીરીજ પાસે ગયો. ૪૮ પાર્વતિએ મંત્ર વિચાર્યું તર્ત આવ્યા ભરથાર;
 વ્રંદા સત્ય ચુક્યા વિણ પાપી કેમ મુઝ્યો આવાર. ૪૯ તે માટે પરીક્ષા
 બેવા ઉપજાવી એક નાર; પોતાના જેવી તે ક્રીધી રૂપ વિશે નીરધાર.
 ૫૦ તેને મોકલી કપટી પાસે તે વેળાએ ત્યાંય; જાળધરની પાસે આવી
 ઉભી અભળા જ્યાંય. ૫૧ મોહ થયો સિંધુ સુતને ત્યાં વિર્ય વહુટ્યું
 સાર; તે વેળા પારવતી બોલ્યાં ક્રોધ કરી નિરધાર. ૫૨ અજ્યા દુષ્ટ
 નાસી જા અહીંથી નહીં તો દેવશ શ્રાપ; મિથ્યારૂપ મહાદેવનું લીધું
 રૂપ થારો મતી પાપ. ૫૩ જાળધર જીવ લેઈ નાકો આવ્યો રણુની માંય;
 શંકર પણ ફીકા પડી આવ્યા પ્રભુની પાસે ત્યાંય. ૫૪ શંકર કહે છે

વિષ્ણુ મુજને યોગજ્યા તેણે ધર; તે માટે હું યદ્દ કરું છું તમે જાઓ
આવાર. ૫૫ ॥ વલણ ॥ વચન સુણીને સ્યામજી તર્ત થયા તૈયારે;
દુર્ગાના દેવ પરવર્યા છળવા પ્રંદા નારેરેરે. ૫૬ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે
કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભારતાંતર ગત અશ્વમેધ પર્વાણિ જળાંધર
શીવ યુધ્ધિ આગતો નામ પંચ વીરો અધ્યાય.

કડકું ૨૧ મું.

॥ રામ માફ ॥ આલ્યા તે સમે દિન દયાળ, સાથે લીધો ગરૂડ તે
કાળ; મથુરાં નગરી થકી ઇશ, ઉભા એક ગાઉ જુગદીશ. ૧ માયા રૂપી
બનાવ્યો ત્યાં બાગ, તેમાં ખુબી કરી મહા ભાગ; પછી મનમથને ત્યાં
બોલાવી, ઇચ્છા પોતાની તેને સુણાવી. ૨ જાઓ આ સમે મથુરાં માંય,
પેસો પ્રંદાના દેહની માંય; કરો વ્યાકુળ તેનું શરીર, હરો આસમે તેહની
ધીર. ૩ ત્યારે મનમથ કહે માફ ઇશ, એવું કહીને આલ્યો તેણે દિશ;
ગયો મનમથ મથુરાં જ્યારે, થયા ત્રીકમ તપશી ત્યારે. ૪ હાડબંધ
બાંધ્યો જટાધારી, પેહેરી પાવડીયો સુખકારી; ભસ્મ ચોળીને પુસ્તક
પાસ, વાળું આસન શ્રી અવિનાશ. ૫ કયો શીષ્ય સુપર્ણને ત્યાંય, ધુણી
ધીખાવી આશ્રયમાંય; ધરી શુન્ય સમાધિ દયાળ, જોગી રૂપ થયા જગ-
પાળ. ૬ પેઠો પ્રંદાના દેહમાં કામ, જોગી નીંદ્રા થકી તેણે ધામ; મધ્યરાત્રી
ગદ છે તે ધર, થઈ વ્યાળ તે સમે નાર. ૭ તેને સ્વપ્નમાં દરશાવું
ઇશ, જાણે સ્વામીનું છેદાયું શીશ; ત્યારે દાસીને કહું તે કાળ, ચાલ
કુચની કાઢી એ ભાળ. ૮ એવું સુણીને દાસીએ સાર, રથ જોતરી દીધો
તૈયાર; બેઠો પ્રંદા નંદા તેહમાંય, આલી સ્વામીને શોધવા ત્યાંય. ૯ રથ
હાંક્યો નંદાએ જે દીશ, ત્યારે ભૈરવી કર્કળી શીશ; બોલે ઉલકને રો
શ્વાન, થયા દુષ્ટ શુકન તે સ્થાન. ૧૦ વાયુ વેગે હાંક્યો રથ જોહ, નથી
ઉભો રહેતો કહીં તેહ; એમ ચાલતાં થયું પ્રભાત, આવ્યો એટલે બાગ
સાક્ષાત. ૧૧ તેને જોવાને નંદા તે વાર, હેઠી ઉતરી ત્યાં નીરધાર; ગદ
બાગમાં દાસી તે જ્યારે, દીગ આશ્રમ મુંદર ત્યારે. ૧૨ એક વ્રજમી
હેડળ ત્યાંય, દીધા શીષ્ય ગુરૂ બાગમાંય; તેના તેજ તણે નહીં પાર, જાણે
શંકરનો અવતાર. ૧૩ કહું નંદા એ પ્રંદાને તેહ, તપશી તણી વારતા
જોહ; બાધ ચાલો તમે મારી સંગ, તજે શોકને આણો ઉમંગ. ૧૪ ગુરૂ

શિષ્ય બેઠા આ ઠેકાણે, તેતો ત્રીકાળની વાત જાણે; મુણી વ્રંદા કહે
આલો આવાર, સ્વામીનો પુછીએ સમાચાર. ૧૫ પછી આલ્યાં બેઠે જાણુ
સાથ, જોડયા તપસીને આવી હાથ; એવામાં એક હરણી વાઘ, આળ્યાં
આશ્રમમાં મહાભાગ. ૧૬ કર્યો કેશરીએ કોપ ત્યાંય, મારી ક્રમણી આશ્રમ
માંય; ત્યારે વ્રંદાએ ક્રીયો પોકાર, ત્રાહ્ય ત્રાહ્ય કહ્યું તેણીવાર. ૧૭ મુણ્યો
શ્યામળે શબ્દ તે જ્યારે, એયું જોગીએ ઉંચું તેવારે; બોલ્યા બહુનામી
ચેલાની સાથ, લીધો ચીપીયો તે વેળા હાથ. ૧૮ કહે શીષ્યને મુંઠર
શ્યામ, કેન રંડી આઠ હે આ ઠામ; ત્યારે શીષ્ય કહે તપધારી, ગુરૂજ
વાઘે હરણીને મારી. ૧૯ એવો જોડને બુલમ સાર, વોતમારગુ કરે
પોકાર; એવું સાંભળી જગદાધાર, બોલ્યા ક્રોધ કરી તેણે ધાર. ૨૦ જલ
જાને તુંહી સારદુલ, એવો શ્રાપ દીધો અનુકુળ; તેથી વાઘ મુઝો તેણે
ઠામ, ત્યારે શીષ્ય બોલ્યો રાખી હામ. ૨૧ કરો કૃપાનિધી કરૂણાય, થઈ
આશ્રમ વિશે હત્યાય; ત્યારે સાધવા શ્યામળે લાગ, કર્યો જીવતાં હર-
ણીને વાઘ. ૨૨ એવું દેખીને વ્રંદા તેવાર, કાલાવાલા કરે નિરધાર; કહે
છે ચોગીને અખળા ત્યાંય મારો સ્વામી ગયો રણમાંય. ૨૩ તેતો કુશળ
કે પડ્યો દેહ, કહો પ્રશ્ન માઈ ચોગી તેહ; ત્યારે જેમ જેમ પ્રીયા લાગે પાય,
તેમ તેમ ગુરૂ મોંઘા થાય; વણીવારે બોલ્યા ગીરધારી, તુંતો સાંભળને
મતી નારી. ૨૪ ચુકી ચતુર થઈને નાર, શીદ જવા દીધો ભરથાર,
તાઈ અગડયું નસીળ બધું, એવું કહીને ડસકું આધું. ૨૫ પછી માયા
કરી બુગદીશ, પડયું જાળધરનું ત્યાં શીશ; હાથ પગને અંગ તમામ,
દીઠું વ્રંદાએ તો તેણે ઠામ. ૨૬ ઝોળખ્યો પતી વ્રંદાએ જ્યારે, કરવા
માંડ્યો વિલાપ તે વારે; ત્યારે ચોગી થયા પ્રસન્ન, કર્યો જીવતો સિધુનો
તંત. ૨૮ એવી રીતે હરી છેતરે છે, જાળધર તો યુદ્ધ કરે છે; મટ્યો
વ્રંદાનો શોક તે ઠામ, થયા જાળધર ધનસ્થામ. ૨૯ નંદા વ્રંદાને વીઠલ-
નાથ, આળ્યાં નમ્ર વિશે સઉ સાથ; જેવા પરીક્ષા પતીની નાર, પુછી
પુર્વની વાત તે ધાર. ૩૦ કહ્યું તે સઘળું અવિનાશ, ત્યારે આળ્યો સ્ત્રીને
વિશ્વાસ; કર્યું એકઠું ત્યાં તો શયન, તજી સદેહ તારણી મન. ૩૧
સત્ય ચુકાવ્યું સ્યામળે ત્યારે, કર્યું કુત્સિત કર્મ તે વારે; હવે સંગ્રામમાં
નિરધાર, પામ્યો અર્જુનનો મુત ધાર. ૩૨ કોપ્યા કપાળી ત્યાં નિરવાણ,

લીધું કાળાંતક કેરું બાણ; મંત્ર ભણીને મુક્યું તે દીશ, છેદ્યું બળધર
 કેરું શીશ. ૩૩ તેણું તે શીશ આકાશે ચડ્યું, પ્રંદા વિષ્ણું મુતાં છે
 ત્યાં પડ્યું; એયું ભુવતીએ જ્યારે શીશ. ત્યારે ઓળખ્યા શ્રી ભુગદીશ.
 ૩૪ પછી કંઠ કરી બોલી નાર, મુને બ્રહ્મ કરી નિરધાર; માટે થાએ
 તમે તો પાશાણ, શાલીગ્રામ શીલા નિરવાણ. ૩૫ મુણી સ્યામ તો
 બોલ્યા પ્રત્યક્ષ, થશે વિનતા તમેતો પ્રક્ષ; તારા પતિએ કર્યો અન્યાય,
 પીડ્યા બ્રાહ્મણને દેવ ગાય. ૩૬ તેને માટે કર્યું મેં આ કર્મ, નહોતો
 વિહારનો વળી મર્મ; માટે ક્ષણે માઝું વચન, થશે પ્રક્ષ તમારુંજ તન.
 ૩૭ સામાસામી થયા એમ શ્રાપ, પછી પ્રંદા પામી પરીતાપ; કહે કૃષ્ણને
 કામીની તેહ, વિના વાકે કરી પ્રક્ષદેહ. ૩૮ માટે અનુગ્રહ કરો આવાર,
 ભુઓ વિચારી જગદ્ધાર; ત્યારે વિષ્ણું કે સ્થાય કરીશ, પ્રક્ષ થઈશ
 ત્યાં તુને વરીશ. ૩૯ તારા વિના ન કરવું ભોજન, એવું આપ્યું હરીએ
 વચન; પછી પ્રંદાએ લીધું તે શીશ, બળી મુઠ બેતાં ભુગદીશ. ૪૦
 થઈ તુળસી તેતોજ નાર, ત્યારે પાશાણ થયા મોરાર; શાલીગ્રામ રૂપે
 ધનસ્થામ, વર્ષા પ્રંદાને વિષ્ણુ તે ઠામ. ૪૧ કહે છે અર્જુનને રૂશીરાય,
 કહ્યો ગુપ્ત તને મહીમાય; તેને સાંભળશે નરનાર, તેથી થાશે તેનો તો
 ઉદ્ધાર. ૪૨ પ્રભુમાં દોશ દેખશે જોહ, પડે નર્કના કુંડમાં તેહ; એવું
 કહીને બ્રહ્મ કુંવર, ગયા નારદજી નિરધાર. ૪૩ પછી અર્જુને કીધો
 વિચાર, કહેવરાવ્યો સદેશો તે ઠાર; કહ્યું સેવકને કહેજે એવું, આઠ્યા
 અર્જુનને હરી બેઉ. ૪૪ ॥ વણણ ॥ સેવક ત્યાંથી સંચર્યો આણી મન
 ઉદ્ધાસરે; દુર્ગા કહે તે આવીયો ચંદ્રહાસની પાસ રેરેરે. ૪૫ ઇતી શ્રી
 પાંડવ ચરિત્રે કવી દુરભાશંકર વિરચીતે મહાભારતમાંતર ગત અશ્વમેધ
 પર્વાણિ વિષ્ણુના પ્રંદાસત્ય હરણ કૃતોનામ પડવિંશે અધ્યાયઃ ॥ ૨૬ ॥

કડવું ૨૭ મું.

॥ રાગ સામેરી ॥ વૈશંપાયન એણીપેર બોલ્યા સાંભળ ભુપકુમાર,
 વળતી કીંકર કહેવા લાગ્યો ચંદ્રહાસને સાર. ૧. અહો ભુપતી વચન
 સાંભળો હું કહું તે સાક્ષાત, તમારે પાદર આઠ્યાછે અરજીને જગ-
 તાત. ૨ તે તમને મળવા તેડેછે આલોને ભુપાળઃ એવું સાંભળી તક્ષણ
 ઉઠ્યો કુલીંદ કેસે બાળ. ૩ પુબ્ધો વિધ વિધનો લીધો મણી મોતીના

હાર, તેમ ઘણું સુવર્ણ રાખીયું ભેટ મુકવા સાર. ૪ વાગતે માજતે આવી તેણે કીધી ત્યાં પરણામ; વળતી બેઠિની પુખ્ત કીધી ભેટ મુકી તે કામ. ૫ ત્યાર પછી તેડીને ચાલ્યો ચંદ્રહાસ બળવાન, ઘેર લાવી ભોજન કરાવ્યું સર્વેને તે સ્થાન. ૬ કરબેડી પછી કહેવા લાગ્યો હરીને નૃપનો બાળ આજ તમે મુને પાવન કીધો દયા કરી દયાળ. ૭ એવું સાંભળી ઇશ્વર કહે ભાઈ તુજ ભક્તિને ધન્ય, તારા જેવો ત્રણ લોકમાં નથી બીજો કોઈ અન્ય. ૮ વળતી પુત્રને ગાદી સોંપી ચંદ્રહાસે તે ઠાર, ત્યાર પછી સેન્યા લેઇને સાથે થયો તૈયાર. ૯ શ્યામ કરણને છોડયો ત્યાંથી મુણ જન્મેજયરાય, તેની પુઠે અર્જુન મુદ્દાં સર્વે ચોદ્યા પળાય. ૧૦ તેવો તે હય બધે ફરે પણ બાંધે નહી કોઈ રાય, સામા આવી સવ્યસાચીને લાગે સરવે પાય. ૧૧ એવી રીતે વાળ ફરીયો નવે ખંડ સૌ દેશ, મોટાં મોટાં વન્ન સરીતા ઓલગ્યાં અશેષ. ૧૨ ત્યાર પછી હય સિંધુમાં થઈ પરવરીઓ પાતાળ, તે વેળા અરજુનને પ્રગટી ચીંત્યા તો વિશાળ. ૧૩ ત્યારે ત્રીકમ કહેવા લાગ્યા પારથને તે ઠાર, આ ઠેકાણે ઉભી રાખો સેનાને નિરધાર. ૧૪ પાંચ પુરૂષ મ્હબળીઆ તેને સાથે લેઈએ રાય, વળતી પાતાળે પરવરીએ આપણ આ વેળાય. ૧૫ હંસંધ્વજ મોરંધ્વજ રાજા ચંદ્રહાસ રાજાન, તેવો બખરવાહનને વળી કરણ કેરો તાંન. ૧૬ એતો સરવે અતીરથી છે કોઈથી નવ જીતાય; તે માટે સંગાથે લેવા એમ કહ્યું જદુરાય ૧૭ ત્યારે વિજયે સેના સોંપી મેઘવરણને સાર વળતી પાણી ઉતરીઆ સાતે જણ નીરધાર. ૧૭ સિંધુ મારગે થઇને આવ્યા પાતાળે તતકાર, તે ઠેકાણે વિપ્ર દીકા એક તેજસ્વી વીશાળ. ૧૮ તેણે શીર ઉપર મુક્યું છે વડનું પાંદડું સાર, પર્ણકુટી વિના બેઠા છે તપ કરવા તે ઠાર. ૨૦ એવું દેખી હરીને પુછી અરજુને એક વાત, અરે પ્રભુ આ મુનીવર કેરું કામ જુઓ સાક્ષાત. ૨૧ રહેવાનો આશ્રમ નથી બાંધ્યો નથી કોઈ માણસ પાસ; વિકળ પુરૂષની પેઠે મુક્યું માથે પત્ર પ્રકાશ. ૨૨ ત્યારે કૃષ્ણ કહે કીરટી નથી ગાંડા મુનીરાજ, એમનાં દર્શન કરવા માટે ચાલો જઈએ આજ. ૨૩ એમ કહીને આવ્યા ત્યાંતો અરજુનને જગતાત, વળતી મુનિને પાયે લાગ્યા પ્રેમ થકી સાક્ષાત. ૨૪ ત્યારે વિપ્રે હરીને દેખી કીધો નમસ્કાર, ભાવ કરી ઉઠીને

મળીઆ વરત્યો જયજયકાર. ૨૫ તે સમે કરબોડી કહે છે કુંતા કેસે તંન, અહો વિમ ક્રેમ પત્ર ધર્યું છે શીર ઉપર પાવંન. ૨૬ એવું સાંભળી અમહાલભ્ય તો બોલ્યા તેણે ઠાર, થોડું જીવ્યા માટે ભાઈ નથી બાંધ્યું ધરબાર. ૨૮ ત્યારે અરબુન કહેવા લાગ્યો મુનીવરને નીરવાણ, તમારા આયુષ્ય તણું તો કેટલું છે પ્રમાણ. ૨૮ એટલે હાસ્ય કરીને બોલ્યા મુનીવર તેણે ઠાર, અરબુનને સંભળાવા લાગ્યા આયુષ્યનો વીસ્તાર. ૨૯ ચૈદ્ર ઈંદ્રનો નાશ થયે એક મનુનો કાળજ થાય, એવા ચૈદ્ર મનુ ઉપજ્યે દિન બ્રહ્માનો કહેવાય. ૩૦ તેવા સત સંવત્સર જીવી બ્રહ્મા પામે નાશ, તે વેળાએ એક રૂંવાડું તોડું છું પ્રકાશ. ૩૧ એવાં સાડા ત્રણ કોટી છે રામ દેહમાં રાય, તેટલા બ્રહ્મા નાશ થયે મુજ દેહનિ હાની થાય. ૩૨ એ પ્રમાણે થોડું આયુષ્ય મારું તો નિરધાર, તે માટે આશ્રમ નથી બાંધ્યો તજ્યો વળી સસાર. ૩૩ સર્વકાળ સંસાર વિશેતો શોકને મોહ પમાય, કામ ક્રોધને મર્વ નડે ત્યમ ભક્તિ જ્ઞાન તબાય. ૩૪ લેણ દેણથી આવી મળે સઉ પુત્ર અને પરીવાર, તેનું પુરૂ કરવા માટે વધે લોભ અપાર. ૩૫ તે પાપે ફરી દેહ ઉપજે તેમાં પ્રગટે રોગ; દળદરને દુર બુદ્ધી આવે રૂચે નહી કાંઈ ભોગ. ૩૬ એવું સાંભળી સવ્ય સાચીતો સ્તબ્ધ થયો તે ઠાર, અંતરમાંહિ જાણ્યો પોતે જુકો સૌ વહેવાર. ૩૭ ત્યાર પછી બ્રાહ્મણને કહે છે કુંતા કેસે તંન, કીયા કર્મથી કીયો થાય છે વ્યાધી તો ઉત્પંન. ૩૮ તે સત્રણું વીસ્તારી કહોને મુજને આણીવાર, જેથી પુન્યમાં પ્રીતી થાયે પાપ ન થાય લભાર. ૩૯ ॥ વલણ ॥ એવું સુણીને બોલીયા રાજી થઈ રૂપીરાયરે, દુર્ગો કહે તેતો કહે કર્મ તણો મહીમાયરેરેરે. ૪૦ ઇતિ શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરગાશંકર વિરચીતે મહાભાર- થાંતર ગત અશ્રમેષ પર્વણી અમહાલભ્ય અરબુન સંવાદો નામ સપ્તવિંશો અધ્યાયઃ ॥ ૨૭ ॥

કડવું ૨૮ મું.

॥ રામ મારૂ ॥ મુની કહે સુણ કુંતા કુમાર, કહુ કર્મનો તુંને પ્રકાર; સુણી ઉપજે જે થકી ત્રાસ, થાય સંસાર દેખી ઉદાસ. ૧ મલપાન કરે જનં જેહ, દંત રોગી થશે વળી તેહ; અભક્ષા ભક્ષ જે પ્રાણી કરે, ગુહમ વાયુને રોગે તે મરે. ૨ ઉજર મુખે જમે પીયે પાણી, તેને કમી નડે

નિરવાણી; બિલાડીનું ખાધેલું જે ખાય, તેના મુખની વાસ ગંધાય. ૩ ભક્તિ ભેદ કરે જન જેહ, વિના કારણથી તોડે સ્નેહ; કરે કંકાસ જમતાં અન્નેમ, તેને થાશે અછરણ રોગ. ૪ અતીથી આવેલો પાછો ફરે, મંદાગ્નિ વાયુ તેને વિસ્તરે; વિખ ખવ રાવીને રાહ થાય, તેતો વાન્તિને રોગે પીડાય. ૫ વાટ પાડી છુટે નરનાર, થાય પાંગળો તે નિરધાર; મિથ્યા વહનારા જેટલા જન, કફ રોગી થશે ક્ષીણ તન. ૬ દેશ રાખીને દીક્ષમાં દુભાય, તેની નિરખળ રહે નત્ય કાય; પરીતાપ તણું રચે મુળ, મંદ મંદ આવે તેને શુળ. ૭ અગ્નિ મુકી બાળે ઘરબાર, તેને રોગ થશે અતિસાર; ધર્મશાળાને દેવ સહન, મુત્ર વિષ્ટા કરે તેમાં જન. ૮ અંધ કોષ્ટ પડે તેને સાર, દુઃખ પામે તે પ્રાણી અપાર; ગર્ભપાત કરે નારી જેહ, રેહેશે વાંઝણી જક્તમાં તેહ. ૯ વ્રહ્મ બાળ ગુરૂ પહેલું ખાય, તેને ચુંક તણો વ્યાધી થાય; દેવ મંદિરનું કડ સ્થાન, તેને આળ ચડે છે નિદાન. ૧૦ પક્ષપાત કરે જન જેહ, મારામારી કરે ભંગ દેહ; ત્યાગી થઈ ભોગવે અખળાય, તેને પક્ષાત વાયુ તો થાય. ૧૧ એક દ્રષ્ટીએ જુવે જે ઘણું, એક લોચન જશે તે તણું; ચોરે પુસ્તક બોલે અન્યાય, જન્મ અંધ પ્રાણી તેતો થાય. ૧૨ દેવ બ્રાહ્મણનું ખાય ધન, તેનું પત્યથી પીડાય તન; ત્રાંબુ ચોર્યાથી રક્ત વિકાર, પાંડુ રોગી કાંમુ હણનાર. ૧૩ સોનું ચોરે તે કુબોડ થાય રૂપું ચોર્યાથી કોડીલી કાય વ્રત તેલ ચોરે નરનાર, તેના સાંધા રહે નીરધાર. ૧૪ અન વસ્ર ચોરે મતિ પાપ, થાય દરિદ્રી તેતોજ આપ; શસ્ત્રનો ચોર કાયર હોય, શીળી ચાડાં પડે દેહમાંય. ૧૫ જુડી સાક્ષી પુરી લાંચ ખાય, તેતો બોબોડ રહે દુષ્ટ કાય; માતાની સાથે કરે મમન, થાય વ્યંહળ તેનું તો તન. ૧૬ ગુરૂપત્નિનો જે કરે સંગ, મુત્રકંતસ થશે તેને અંગ; કન્યા કુંવારી હશેજ તેહ, તેને ભોગવશે પાપી જેહ. ૧૭ રક્તકોડ થશે તેની કાય, તેમાં જીવ પડી ફેલી ખાય; ભગિની જેડે ભોગવે ભોગ, તેને તો થશે ક્ષયનો રોગ. ૧૮ બ્રાત પત્નિ સંગાથે જે રમે, તેને રક્ત પીત રોગ દમે; મિત્ર પત્નિને ભોગવે નર, તેનું વારે વારે ભોગે ધર. ૧૯ ગોત્ર ગમની અતી પાપી થાશે, હર્ષ રોગથી તેતો પીડાશે; વિધવા તણો કરે વિકાર તેને ત્રસ્કાટક થશે સાર. ૨૦ પુત્ર પત્નિનું પાપ અપાર તેથી મુળ થશે નિરધાર; પતિવ્રતાને

ભાગવે જોહ, તેને થાય છે દુષ્ટ પ્રમેહ. ૨૧ પશુ સંગાથે આચરે કામ, રહે મુરખો તે અભીરામ; પાખંડી થઈને જે પુબ્ધય, તેને રોમ જળધર થાય. ૨૨ રાખે વિસ્વાસ તેને જે વાય, તેની થાશે કઠો દર કાય; સમ ખાઈને ખોલે અસત્ય, તેની તો થાશે વીકળ મત્ય. ૨૩ રહ્યું પ્રાક્ષીતમાં ઘણું દુઃખ, પુન્ય દાનથી પમાય સુખ; વારે વારે અવતરવું ને મરવું, લક્ષ્યોરાશી કુંડમાં ફરવું. ૨૪ જ્યારે સંસાર સરવે તબ્બય, આશા તૃષ્ણાને લોભ હણાય; થાય જીવને શીવનું જ્ઞાન, ત્યારે મુક્તિ આપે ભગવાન. ૨૫ માટે પાંડુ રાજના કુમાર, મુક્યું પાંદડું માંથે મેં સાર; એવાં મુણી મુનીનાં વચન, પામ્યો વિસ્મય તો અરજુન. ૨૬ માન્યો કાળ તણો ભયભારી, મટ્યો ગર્વને તૃષ્ણા નીવારી; લાગ્યો બ્રાહ્મણને પછી પાય, જાણી ઇશ્વર જેવા તદ્દાય. ૨૭ પછી મુનીએ આશીશ દીધી, દેવકી સુતની પુબ્ધ કીધી; ત્યાંથી ચાલ્યા પછી નીરધાર, સવ્યસાચીને સરજનહાર. ૨૮ ફરી પાતાળ માંહી કેકાણ, પછી આવીયો પૃથ્વીમાં જાણ; નિકળ્યા સૌ બારણે ત્યારે, પાંચ મહારથી સુદ્ધાં તે વારે. ૨૯ આળ્યા ફોજ હતી તેણે કામ, કયો તે દેહાણે વિશ્રામ; ત્યાંથી અસ્વ ચાલ્યો નિરધાર, કુરૂપુરીને મારગે સાર. ૩૦ સૈન્ય સરવે પુઠે પળાયું, એટલે હસ્તીના પુર આવ્યું; ગયા આગળ શ્રી જુગદીશ, મળ્યા ધર્મને પુરણ ઇશ. ૩૧ કહી ખબર તો તેણીવાર, આળ્યા અરજુનજી નીરધાર; સુર્યો સદેશે એવો જે વારે, આળ્યા ભુપતિ ભાગોળે ત્યારે. ૩૨ સામા સામી મળ્યા બેઉ બ્રાત, પછી સૌને મળ્યા નૃપ નાથ; વાજતે ગાજતે તેણીવાર, આળ્યા નગ્રમાં લેઈ તોખાર. ૩૩ પછી દીક્ષા યુધિષ્ઠીરે લીધી, સર્વે વિમ્બની પુબ્ધતો કીધી; આપે આહુતી કુંડની માંચ, વેદ મંત્ર ભણે વિમ્બ ત્યાંચ. ૩૪ આળ્યા તેત્રીસ કોટી ત્યાં દેવ, સીદ્ધાચારણ કિન્નર એવ; થયા ભુપતિ ભેગા તમામ, હૈયે હૈયું હળાય તે કામ. ૩૫ પુણ્યાહુતી સમો થયો જ્યારે, અસ્વ વધેયો રાજાએ ત્યારે; થયો દિવ્ય સ્વરૂપે કેકાણ, ગયો સ્વર્ગ વીશે નીરવાણ. ૩૬ તેનો દેહ હતો વળી જોહ, હોમ્યો બ્રાહ્મણે યજ્ઞમાં તેહ; પછી ભુપતીએ નિરધાર, આપી દક્ષણા વિમ્બને સાર. ૩૭ લખી શાસ્ત્ર વિષેતો જેટલી, આપી અવનીપતિએ તેટલી; પછી કરવા અવશ્ય સ્નાન, થયા તૈયાર સર્વે તે સ્થાન. ૩૮ ધર્મ દ્રૌપદીને વાસુ તન,

મુલદ્રાની સાથે અરબુન; ૩૬ મણીને દારીકાં નાથ; એવી રીતે ચાલ્યા
સહિ સાથ. ૨૯ મામા સામી ઉડાડે ગુલાલ, છાંટે હળદરને દ્વિધિ લાળ;
વાગે વાજાન ત્યાં નીરધાર, કરે વિપ્રતો વેદ ઉચાર. ૩૦ ॥ વલણુ ॥
એવી રીતે ચાલીઆ અવબ્રથ કરવા કાળરે; દુર્ગો કહે તે સોભતા બાણે
સુરપતી રાજરેરે. ૩૧ છતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરમાસંકર વિરચીલે
મહાભારત્યાંતર અત અસ્વમેધ પર્વણી રૂપિણી કર્મ મહીમા કથનો નામ
અષ્ટાવિરો અધ્યાય: ॥ ૨૮ ॥

કડ઼઼્ ૨૯ મું.

॥ રામ સામેરી ॥ વૈશંપાયન એણીપેર બોલ્યા મુણ સતવાદી
રાય, વળતી સોને તેડી ચાલ્યા યુધિષ્ઠિર નહાવાય. ૧ સરીતા ઉપર
આવી કીધું સર્વે મળીને સ્નાન; ત્યાર પછી બ્રાહ્મણને આખ્યાં તે વળાએ
દાન. ૨ એવી રીતે અવબ્રથ કરીને ભુપતી ચાલ્યા ત્યાંય, તે સમે
યુધિષ્ઠીરને તો ગર્વ થયો મનમાંય. ૩ એટલામાં એક નોળવો આવ્યો
ઉભો તેણે ડાર; તેતો અરધો સોનાનો છે સોભાનો નહીં પાર. ૪ તેને દેખી
ધર્મે પુછ્યું ધીરજ રાખી મન, અરે ભાઈ શી રીતે થયું હેમ તણું તુજ
તન. ૫ ત્યારે નોળવો કહેવા લાગ્યો હરી ધૃત્વ્યાધી તેહ. વિપ્ર તણું એહું
અડક્યાથી બનીઓ આવો દેહ. ૬ એવું સાંભળી ધર્મ બોલીયા ખરે-
ખરી કહે વાત, કીયા વિપ્રનું એહું અડક્યું તેતો કહે સ્વકાત. ૭ ત્યારે
નોળવો કહેવા લાગ્યો અહભુત એ વિલાસ, કામ્યક વનમાં રહું છું
હુંતો પૈલ રૂપીની પાસ. ૮ કીલોંછ વૃત્તી તે તો પાળે ભજતા શ્રી ભગવાન,
તેને ઘેર એક સંત પધાર્યા ઇસ્વર ૩૫ નિદાન. ૯ તેમને દેખી પૈલ મુનીએ
કીધો નમસ્કાર, ત્યાર પછી જમવા ઉઠાડ્યા પ્રેમ થકી નીરધાર. ૧૦
તણુ ભાણુસ તે મુનીને ઘેર છે તેટલું રાંધ્યું અંન, એ સઘળું સતે
આરોગ્યું પછી સતોષ્યા મન. ૧૧ મુનીવરના ઘરનાં માણસે કીધો ત્યાં
ઉપવાસ, તદ્દપી કંઈ ઉદ્દેશ ન પામ્યાં અંતરમાં ઉલાસ. ૧૨ તેવારે
બ્રાહ્મણે દોળ્યું એહું બારણે સાર, તે તો મારા ઉપર પડીયું નીચે ધર્મ
કુમાર. ૧૩ એટલા વખતમાં એહું અડક્યું થયો તેટલો રાય, બાકીનો અણુસો
રહો સત્ય કહે એ ન્યાય. ૧૪ મેં જાણ્યું યુધિષ્ઠીર કેરા પુન્ય તણે

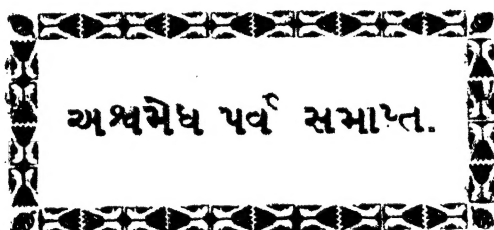
નહીં પાર, તે માટે ત્યાં જઈને આળોટું યજ્ઞ વિષે નીરધાર. ૧૫ એવું સમજી આળોટયો હું યજ્ઞ વિષે રાજન, તો પણ તેવો દેહ થયો નહીં હેમનું આપું તંન. ૧૬ માટે વિપ્ર તણા એકાથી યજ્ઞ તમારો જેહ, તેતો તુચ્છ ધણો રાજાજી તેમાં નહીં સંદેહ. ૧૭ એવું સાંભળી યુધિષ્ઠિરનો મર્વ મટયો તે કાળ, અંતરમાં અતિ વિસ્મય પામ્યા પાંડુ નૃપના બાળ. ૧૮ વળતી પેલો નોળવો ત્યાંથી પામ્યો અંતર્ધાન, ત્યાર પછી મુકામે આવ્યા કુંતાના સતાન. ૧૯ તે ઠેકાણે યુધિષ્ઠિરે વહેંચ્યો શુભ શીરપાવ, જેવું જેને જોઈએ તેવું આપ્યું આણી ભાવ. ૨૦ બ્રાહ્મણને પણ ઘટે તે ટલું દ્રવ્ય આપ્યું સાક્ષાત, એવી રીતે યજ્ઞ કરીને ભુપ થયા રણી-આત. ૨૧ ॥ વલણુ ॥ યજ્ઞ કથા પુરી થઈ પોહોંચ્યા મનના કોડરે; શ્રાતા સઉ ભાવે વઢો જ્ય જ્ય શ્રી રણછોડરેરે. ૨૨ ઇતી શ્રી પાંડવ ચરીત્રે કવી દુરભાશંકર વીરચીતે મહાભારથાંતર ગત અસ્વમેધ પર્વણી ધર્મસ્ય ગર્વ ભગો નામ એકોનત્રીસો અધ્યાય. ૨૯

કડવું ૩૦ મું.

॥ રામ માઝ ॥ બોલ્યા વૈશમપાયન વાણુ, સુણો ભુપ ચતુર સુબાણુ; યજ્ઞ કર્યા પછી તેણે કાર, રાજ્ય ભોગવે ધર્મ કુમાર. ૧ એવામાં ત્યાં બે વિપ્રના બાળ, આવ્યા વઢતા વઢતા તેણે કાળ; તેને યુધિષ્ઠિરે પુછી વાત, કેમ વઢો છો વિપ્ર સાક્ષાત. ૨ સુણી બોલ્યો ત્યાં બ્રાહ્મણ એક, જેનો સત્ય વિષે જાઓ ટેક; અહો ભુપતી સાંભળો વાણુ, કહું હકીકત હું પ્રમાણ. ૩ માઝં ખેતર સુંદર જેહ, સોંપ્યું આવા આ વિપ્રને તેહ; તેમાંથી જડયો છે એને માલ, મહારો ભરેલો ચર વિશાળ. ૪ તેને નાંખી મયો મારે ધામ, કર્યું અણુ ઘટતું એવું કામ; મારા ભાગ્યનું હોય જો ધન, તોતો મુજને જડે રાજન. ૫ એની પાસેથી મારેજ સાર, દાણુ લેના તણો અધિકાર; માટે અરજી સુણીને ભુપાળ, સંધરાવો આ જોડેલો માલ. ૬ એવું સાંભળ્યું વાક્ય જે વારે, પ્રતિવાદી મોલ્યો વિપ્ર ત્યારે; અરે રાજાજી કરો વિચાર, મુને માલ જડયો એહ સાર. ૭ પણ ખેતર એનું કહેવાય, માટે મારાથી કેમ રખાય; એના વૃદ્ધોનું ઘોટેલું ધન, નિકો નીકળ્યું એહ રાજન. ૮ એનો અધીકારી છે એ આપ, મુને વાવ-

રતાં એસે પાપ; પાકે ખેતરમાં જે રસાળ, તેનો માલીક હું તો ભુપાળ.
 ૯ ફાવે તે કરો ધર્મ કુમાર, તોય દ્રવ્ય એ નથી લેનાર; એવું સુણી
 યુધિષ્ઠિરે ત્યાંય પુછ્યું કૃષ્ણને સભાની માંય. ૧૦ અહો જક્તપતી જહુ-
 રાય, આને ન્યાય તો શી રીતે થાય; દ્રવ્ય સોંપવું એ કોને આજ, તેનો
 ઉત્તર કહો મહારાજ. ૧૧ કયો તે સમે કૃષ્ણે વિચાર, હાલ દ્વાપરયુગ
 છે સાર; કળી એસવા કરો પ્રકાશ, હજુ બાકી રહ્યો એક માસ. ૧૨ એવું
 સમજીને દેવાધી દેવ, કહે ધર્મનેતો તતખેવ; નાંખો આ સમે મુદત રાય,
 ત્રીસ દહાડા પછી થશે ન્યાય. ૧૩ રાખો ત્યાં સુધી કબજે ધન, હાલ
 કાઢી મુકો વિપ્ર તંન; એવું સુણીને પાંડુ કુમારે, કયો વાયદો વિપ્રને
 ત્યારે. ૧૪ એક માસ પછી દ્વીજ દેવ, પાછા આવજો અહીં તતખેવ; થશે
 તે દહાડે તમારો ન્યાય, એમ કહીને આપી રત્નય. ૧૫ ગયા બ્રાહ્મણ
 તો પછી ઘેર, ખાન પાન કરે ખુશી ભેર; વીત્યો એવામાં માસ તે ઠાર,
 બેઠો કળીયુગ નીરધાર. ૧૬ ત્યારે ખેતરવાળો જે વિપ્ર તેણે વિચાર્યું
 મનમાં ક્ષીપ્ર; જાણી જોઈ હું મુરખો થયો, દ્રવ્ય આવેલું સોંપવા ગયો
 ૧૭ માટે કચેરીમાં વહેલો જાવું, ભુપતિને કહી ધન લાવું; એવામાં
 બીજે વિપ્રે તે ઠાર, કયો અંતરમાંહી વિચાર ૧૮ અહો કેવો હું ભોળીઓ
 જન, જોડેલું ગયો આપવા ધન; હવે ધર્મને સમજાવી પેર, દ્રવ્ય લાવું
 બધું મારે ઘેર. ૧૯ એવો વીચાર કરીને મન, ચાલ્યો ઉતાવળો દ્વીજ
 તંન; તેણે સમે ખેતરનો પતી, મળ્યો મારગમાં મહામતી. ૨૦ બેઠે
 ભેગા થઈ પછી ત્યાંય, આવ્યા રાજ સભા કેરી માંય; યુધિષ્ઠિરને દેઈ
 આશીશ, કહેવા લાગ્યા પછી તેણે દીશ. ૨૧ ખેતરવાળો કહે મારો છે
 માલ, માટે આપો મુને મહીપાળ; ત્યારે ખેડુત બ્રાહ્મણ જેહ, કહેવા
 લાગ્યો રાજાનેજ તેહ. ૨૨ દ્રવ્ય જોડેલું છે તે તમામ, આપો ભુપ મુને
 આણે ઠામ; એવી બે જણની સુણી વાણ, કયો ન્યાય પ્રભુએ પ્રમાણ.
 ૨૩ અરધું અરધું વેહેંચીને તે ઠાર, દ્રવ્ય આપ્યું બ્રાહ્મણને સાર; પછી
 આજ્ઞા માગી જગનાત, આવ્યા દ્વાડકાં વિશે સાક્ષાત. ૨૪ રાજ્ય કરે છે
 ધર્મ ભુપાળ, સુખ સર્વેને ત્યાંતો વિશાળ, માગ્યો વરસે છે મેઘ તે ઠાર,
 દુધ ગાયો કરે છે અપાર. ૨૫ રોગ હળદરને ચોર જેહ, નડે, નહી કોઈ-

નેજ તેજઃ સર્વકાળે કૃષ્ણે જોડે સાર, તેમ જાપ ન થાય લગાર. ૨૬
 ॥ વલણ ॥ એવી રીતે પૃથ્વીમાં સુખ પામે પ્રજાચરે, હુએ કહે પછી
 ધર્મતો બ્રાહ્મણી ખાસે જાયરેરે. ૨૭ છત્તીશ્રી પાંડવ અરીતે કવી દુર્યા-
 શંકર વિરચિતે મહાભારતમાંતર ગત અસ્વમેધ પર્વણી ધર્મ સભામાં
 વિપ્રયો; કૃષ્ણેન ન્યાય કૃતો નામ ત્રીસે અધ્યાય. ૩૦

સરકારી નિશાળના અનુભવી પ્રેમયુએટ શિક્ષકના હાથથી આવી
જાતનું કોઈપણ પુસ્તક લખાયું હોય તો તે કમલ આજ છે.

ધી ગાઈડ ટુ

ઇંગ્લીશ ટીચર.

પોતાની મેળે ઘેર બેઠે વગર માસ્તરે થોડા વખતમાં અને થોડી
મહેનતમાં રીતસર અંગ્રેજી શીખવું હોય તો ધી ગાઈડ ટુ ઇંગ્લીશ ટીચર
જરૂર ખરીદજો. અક્ષર જ્ઞાન તાર, કાગળ અરણ્યો વગેરે ન પતાં
વાંચતાં શીખવા સાડ આ પુસ્તક ધણુંજ ઉમદા સાબન છે, આ પુસ્તક
ની અંદર દરેક વિષયની સમજ, એવી સારી અને સરળ રીતે આપવા-
માં આવી છે કે, ગમે તેવા શિષ્યાઉ માણસને પણ સમજતાં જનારો
મહેનત પડતી નથી. બીજાઓની માફક આ પુસ્તકના જુદા જુદા ભાગો
કર્યા નથી પણ એકજ પુસ્તકની અંદર જરાએ જરા ઉપયોગી બાબતો-
નો સમાવેશ મણીજ બાહોશીથી કરવામાં આવ્યો છે. વધુ તારીફ ન
કરતાં એક વાર ચોપડી મળાવી ખાતરી કરવા અમો ભલામણ કરીએ
છીએ. કી. ર. ૧૧ પોષ્ટેજ માફ.

બીજી કોઈપણ જાતની ચોપડી બેઠતી હોય તો એક આનાની
ટીકીટ બીટી અમારું મ્હોટું સુચીપત્ર મંગાવો.

બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ.

૩. રીચીશ—અમદાવાદ.

